

Проектот е финансиран од Европската Унија
Инструмент за претпристапна помош (ИПА)
Инструмент за граѓанското општество (СЦФ)

ИЗВЕШТАЈ

ЗА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО МАКЕДОНИЈА 2016

Симона Огненовска
Симона Трајковска

BALKAN CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT NETWORK

Аки (Acquis) на балканското граѓанско општество:
Јакнење на потенцијалот и капацитетите на граѓанските организации
за застапување и лобирање

„Извештај за овозможувачката околина за развој на граѓанското општество во Македонија 2016“

Проектот е финансиран од Европската Унија

ИЗВЕШТАЈ

ЗА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА
ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО
ОПШТЕСТВО ВО МАКЕДОНИЈА 2016

Симона Огненовска
Симона Трајковска

ИЗВЕШТАЈ ЗА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО МАКЕДОНИЈА 2016

Издавач:

Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС)

За издавачот:

Александар Кржаловски, прв извршен директор

Гонце Јаковлеска, извршен директор

Авторки:

Симона Огненовска

Симона Трајковска

Лектура:

Даниел Медароски

Дизајн:

Кома

Печати:

Боро графика

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

323.21:316.453(497.7)(047)

061.2(497.7)(047)

ОГНЕНОВСКА, Симона

Извештај за овозможувачка околина за развој на граѓанското општество во Македонија 2016 / Симона Огненовска, Симона Трајковска.
- Скопје : Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), 2017. -
77 стр. : табели ; 25 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 65-70

Содржи и: Прилог

ISBN 978-608-4681-80-9

1. Трајковска, Симона [автор]

а) Граѓанско општество - Развој на социјални групи - Македонија - Извештаи б) Невладини организации - Граѓански активизам - Македонија - Извештаи

COBISS.MK-ID 102805002

Наслов на проектот: „Аки (Acquis) на Балканското граѓанско општество – Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“

Контакт

Адреса: МЦМС, ул. „Никола Парапунов“ бр. 41А, п. факс 55, 1060 Скопје

Телефон: +389/2/3065-381; Факс: +389/2/3065-298

Електронска пошта: mcms@mcms.mk; Web-page: www.mcms.mk

Scribd: <http://www.scribd.com/mcms.mk>

Slideshare: <http://www.slideshare.net/mcms.mk>

Твитер: <http://twitter.com/mcms.mk>

Фејсбук: <http://www.facebook.com/mcms.mk>

Мислењата што се изразени овде им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на Македонскиот центар за меѓународна соработка. Сите права се задржани. Репродуцирањето, копирањето, трансмисијата или преводот на кој било дел од оваа публикација може да се изврши единствено со претходна дозвола на издавачите, заради цитирање во анализа на книгата и под услови изложени во продолжението.

Авторското право на оваа публикација е заштитено, но публикацијата може да се репродуцира на кој било начин без наплата за едукативни намени. За копирањето во други услови, за употреба во други публикации или пак за превод или адаптација, треба да се обезбеди претходна дозвола од издавачите.

Во електронска форма публикацијата е достапна на www.mcms.mk и <http://www.monitoringmatrix.net/>.

Публикацијата е изготвена со финансиска поддршка на Европската Унија. Содржната на оваа публикација е единствено одговорност на Македонскиот центар за меѓународна соработка и на никаков начин не ги одразуваат гледиштата на Европската Унија.

СОДРЖИНА

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ.....	6
1. ИЗВРШНО РЕЗИМЕ.....	9
1.1. ЗА ПРОЕКТОТ И МАТРИЦАТА ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО.....	9
1.2. ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО И ОКОЛИНАТА ВО КОЈА ДЕЈСТВУВАШЕ ВО 2016 Г.	9
1.3. ГЛАВНИ НАОДИ	12
1.4. ГЛАВНИ ПРЕПОРАКИ.....	14
2. ВОВЕД.....	17
2.1. ЗА ИЗВЕШТАЈОТ	17
2.2. МАТРИЦА ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	17
2.3. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО 2015 Г.	18
2.4. СПЕЦИФИКИ И ПРЕДИЗВИЦИ ВО ПРИМЕНАТА НА МАТРИЦАТА ВО МАКЕДОНИЈА.....	20
3. МЕТОДОЛОГИЈА	23
3.1. МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТАП.....	23
3.2. УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО	23
3.3. НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ.....	24
4. НАОДИ ОД СЛЕДЕЊЕТО	27
ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАКОНСКИ ЗАГАРАНТИРАНИ СЛОБОДИ.....	27
Подобласт 1.1. Слобода на здружување	27
Подобласт 1.2. Други поврзани слободи	33
ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	41
Подобласт 2.1. Даночен/ фискален третман за граѓанските организации и нивните донатори.....	41
Подобласт 2.2.Поддршка од државата	43
Подобласт 2.3. Човечки ресурси.....	50
ОБЛАСТ 3.ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	53
Подобласт 3.1. Рамка и практики за соработка	53
Подобласт 3.2. Вклученост во процесите на креирање политики и донесување одлуки.....	56
Подобласт 3.3.Соработка при обезбедување услуги	62
БИБЛИОГРАФИЈА	65
ПРИЛОГ 1.ЛИСТА НА ОРГАНИЗАЦИИ КОИ ОДГОВОРИЛЕ НА Е-ПРАШАЛНИКОТ	71
ПРИЛОГ 2. СТРУКТУРА НА ПРИМЕРОКОТ НА Е-ПРАШАЛНИКОТ	74

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

АМС	Агенција за млади и спорт
БТД	Балкански фонд за демократија
БЦСДН	Балканска мрежа за развој на граѓанското општество
ВМРО -ДПМНЕ	Внатрешна македонска револуционерна организација - Демократска партија за македонско национално единство
ФООМ	Фондација Отворено општество – Македонија
АДИ	Асоцијација за демократски иницијативи
ЦГК	Центар за граѓански комуникации
ЕБР	Единица за брзо распоредување
ГРОМ	Граѓанска опција за Македонија
ИДСЦС	Институт за демократија Социетас Цивилис
СПУКМ	Студентски парламент на Универзитетот Св. Кирил и Методиј
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка на Европа
ЗЈС	Закон за јавен собир
СДЦ	Швајцарска канцеларија за развој
ИЦНЛ	Меѓународен центар за непрофитно право
ГО	Граѓанска организација
ДДВ	Данок на додадена вредност
ДЗС	Државен завод за статистика на Република Македонија
ЕК	Европска комисија
ЕНЕР	Единствен национален електронски регистар на прописите на Република Македонија
ЕУ	Европска Унија
ЕЦНЛ	Европски центар за непрофитно право
ЗДД	Закон за данокот на добика
ЗДСЈД	Закон за донации и спонзорства во јавните дејности
ЗЗФ	Закон за здруженија и фондации
ИОМ	Меѓународна организација за миграција

ИПА	Инструмент за претпристапна помош
МВР	Министерство за внатрешни работи
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МЗ	Министерство за здравство
МЗШВ	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
МИОА	Министерство за информатичко општество и администрација
МК	Министерство за култура
МОН	Министерство за образование и наука
МП	Министерство за правда
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
МФ	Министерство за финансии
МЦМС	Македонски центар за меѓународна соработка
НВО	Невладина организација
ОВП	Отворено владино партнерство
ПВР	Процена на влијанието на регулативата
ПРАГ	Практички насоки за договорените процедури за сите европски надворешни активности
РМ	Република Македонија
СДСМ	Социјалдемократски сојуз на Македонија
СЈО	Специјално јавно обвинителство
СЕП	Секретаријат за европски прашања
ССРД	Секретаријат за спроведување на Охридскиот рамковен договор
ТАКСО	Проект за техничка помош на граѓанските организации
УЈП	Управа за јавни приходи на Република Македонија
УНХЦР	Канцеларијата на високиот комесаријат за бегалци на Обединетите нации
УСАИД	Агенција за меѓународен развој на Соединетите Американски Држави
ЦРМ	Централен регистар на Република Македонија
ЦФСД	Сектор за централно финансирање и склучување договори во Министерството за финансии

**1. ИЗВРШНО
РЕЗИМЕ**

1. ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

1.1. ЗА ПРОЕКТОТ И МАТРИЦАТА ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Извештајот за овозможувачката околина за развој на граѓанското општество во Македонија е клучната активност на проектот „Аки (Acquis) на Балканското граѓанско општество: Јакнење на потенцијалот и капацитетите на граѓанските организации за застапување и лобирање“, финансиран од Европската комисија. Извештајот за првпат беше подготвен во 2013 година и е прв од ваков вид, а се објавува на годишно ниво. Следењето се заснова на матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанското општество, развиена од претставници на организации членки на Балканската мрежа за развој на граѓанското општество (БЦСДН), со поддршка на Извршната канцеларија на БЦСДН и Европскиот центар за непрофитно право (ЕЦНП). Извештајот претставува дел од серијата национални извештаи во седум земји во Западен Балкан и во Турција¹, кои се прелеваат во регионален извештај составен од сумирани наоди и препораки за земјите, објавени на веб-платформата www.monitoringmatrix.net, која нуди пристап до податоците од следењето во секоја од земјите.

Матрицата за следење се заснова на главните принципи и стандарди чие постоење е суштинско за околината во која се активни граѓанските организации да биде поддржувачка и овозможувачка. Составена е од три главни области: (1) Основни загарантирани законски слободи; (2) Рамка за финансиска одржливост на граѓанските организации; (3) Односот меѓу

Владата и граѓанските организации, кои понатаму содржат подобласти. Формулирањето на принципите, стандардите и индикаторите го зема превид тековниот степен на развој и спецификите на земјите на Западен Балкан и на Турција и се засноваат на меѓународните загарантирани слободи и права и на најдобрите регулаторни практики на ниво на Европската Унија и европските земји.

Целта на матрицата е да се дефинираат оптималните услови кои се потребни граѓанското општество да функционира на ефективен начин и да се развива, како и да се обезбеди реална рамка која би била следена и спроведувана од државата и нејзините органи. Индикаторите се дефинирани за да се следи состојбата со законодавството и како тоа се спроведува во практика, земајќи превид дека предизвикот е во неговото спроведување.

1.2. ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО И ОКОЛИНАТА ВО КОЈА ДЕЈСТВУВАШЕ ВО 2016 Г.

Граѓанското општество продолжи да дејствува во релативно овозможувачка околина. Значителен пораст на граѓанското учество на собири комбинирано со континуирана зрела посветеност на граѓанските организации за конструктивна примена на нивната експертиза за поддршка на процесите на демократизација во текот на најдлабоката политичка криза во земјата ја одбележаа 2016 година.

Пржинскиот договор кој требаше да претставува основа за политичкиот дијалог и излез од политичката криза, беше недоследно спроведен и со задоцнување. Политичките партии не обезбедија партиципативност во преговорите, ниту ефективно

¹ Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Македонија, Црна Гора, Србија и Турција.

спроведување на договорот, што само ја пролонгира кризата. Како резултат на тоа, организирањето на парламентарните избори беше одложено два пати и конечно одржано во декември 2016 г. Специјалното јавно обвинителство како дел од спроведувањето на Пржинскиот договор ја продолжи работата покривувајќи девет истражни постапки и две обвиненија против стотина лица за гонење кривични дела кои се поврзани и произлегуваат од содржината на прислушнуваните разговори².

Во 2016 година, политичката криза се продлабочи кога претседателот Ѓорге Иванов амнестира 56 лица осомничени за вклученост во скандалот со прислушувањето. По претседателската амнестија, неформални иницијативи поддржани од граѓански организации (ГО), граѓани и опозициски партии организираа бројни протести на сите етнички групи. Собирите започнаа како поддршка пред канцелариите на Специјалното јавно обвинителство (СЈО), институцијата која во текот на годината стекна почит и донесе надеж со својата работа, особено кај поддржувачите на „Шарената револуција“.³

Протестите на граѓанското движење „Протестирам“, кои кулминираа во 2015 г., во 2016 г. прераснаа во т.н. „Шарена револуција“. Протестите траеја од 13 април до 20 јули 2016 г., вкупно 100 дена, главно во Скопје, но и во други градови, како Битола, Куманово, Тетово, Струмица, Велес, Кичево, Гевгелија, Прилеп итн. Барањата на движењето беа одложување на изборите додека не се создадат услови за одржување фер и слободни избори. Покрај нив, неформална коалиција на ГО подготви предлог за итни демократски реформи⁴, во кој беа детално разработени

итните реформски приоритети на ЕУ за носителите на одлуки. По два месеца протести, собранието донесе општ акт кој му овозможи на претседателот да ја повлече одлуката за амнестија.⁵ Чекор напред кон разрешување на кризата беше направен на 20 јули, кога главните политички партии постигнаа согласност за клучните прашања, како прочистување на избирачкиот список и подобрување на медиумската слобода, кои го трасираа патот кон нов датум за предвремени избори во декември 2016 година.⁶

Во меѓувреме се активира и друго неформално движење - „Граѓанско движење за одбрана на Македонија“ -ГДОМ, според кое одржувањето на првите закажани изборите закажани (5 јуни) беше единственото решение за политичката криза. Лидерот на движењето ја обвини опозицијата за водење на земјата во „украинско сценарио“ и објави дека ќе се обрзат до Уставниот суд за привремено да ја забрани работата на сите здруженија и фондации.⁷

По неколку месечно одолговлекување, изборите кои се одржаа на 11 декември резултираа со излезност од над 1,2 милиони гласачи или 67%.⁸ Притоа, ВМРО-ДПМНЕ доби 51 пратеник и опозициската СДСМ 49 пратеници, со што се постигна дисперзираност на моќта, во споредба со претходните избори во 2014 година. Резултатите од изборите влеаја надеж за одново поставување на демократските основи на земјата, што ќе биде долгорочен процес во кој граѓанското општество треба да се обедини и јасно да ги насочи институциите кон посакуваната иднина.

Активната вклученост на граѓанското општество во справувањето со бегалската криза во 2016 г. се намали пропорционално на интензитетот на кризата. Западнобалканската рута која минува низ Македонија

2 Сакам да кажам (2016) СЈО има уште 6 месеци да отвори истраги и да поднесе обвиненија, Адреса: <https://goo.gl/mAEy60>;

3 Шарената револуција во Македонија почна во април 2016 г., по објавувањето на одлуката со која претседателот амнестира повеќе од 50 лица вклучени во скандалот со прислушувањето. Протестите се нарекоа „Шарена револуција“ заради изборот на учесниците да користат балони и канти со боја, пушки за пейнтбол за време на протестите за да ги обојат владините објекти и споменици. Учесниците во протестите го усвоија името и поради разновидноста на учесниците во настаните во една земја со социјални, етнички и верски поделби.

4 Клучните реформски приоритети се однесуваат на Итните реформски приоритети издадени од Европската Комисија во јуни 2015 г. кои пак се засновани на Препораките на групата на искусни експерти за системски прашања

од владеенето на правото поврзани со следењето на комуникациите објавени во пролетта 2015г. (т.н. Извештај на Прибе). Достапен на: <https://goo.gl/JeVIVV>;

5 Закон за дополнување на законот за помилување („Службен весник на Република Македонија број 20/1993, 58/2016,99/2016“);

6 Delegation of the European Union (2016) Agreement between the four political parties 20 July 2016 (20/07/2016): Адреса: <https://goo.gl/laDX96>;

7 Independent MK (2016) Dastevski: Macedonia Will Prevail, We Will Not Allow Ukrainian Scenario: Адреса: <https://goo.gl/vm2l95>;

8 Државна изборна комисија (2016); Адреса: <https://goo.gl/ZnukFK>;

беше официјално затворена на 8 март ⁹. Граѓанските организации беа првите кои им помогнаа на граѓаните во справувањето со катастрофалните последици од 6 август при што поплави на периферијата на главниот град предизвикаа жртви, во кои животот го изгубија 22 луѓе. Организациите и граѓаните користеа социјалните медиуми за координација и поддршка на граѓаните (со обезбедување работна сила, алати, храна, хигиенски производи итн.).¹⁰

Граѓанското општество, и покрај предизвиците на продолжената и продлабочена политичка криза во 2016 година, продолжи да работи во солидна законска рамка, со зголемени недоследности во нејзиното спроведување кои резултираа со назадување на потенцијалот за развој и одржливост.

Основните слободи (слободата на здружување, собирање и изразување) се законски гарантирани и главно усогласени со меѓународните и со европските закони. Меѓутоа, нивното спроведување во практиката се влоши во споредба со претходните години. Граѓанските организации во практиката се соочија со зголемен број индиректни притисоци, преку инспекции и медиумска пропаганда. Слободата на собирање значително се практикуваше во текот на 2016 година, преку различни активности и иницијативи. Протестите предводени од движењето „Шарена револуција“ траеја вкупно 100 дена, а во текот на годината се организираа и многу други собири на различни прашања. Во повеќето случаи мирните собири беа овозможени, сепак регистрирани беа ограничување на посакуваното место за собир (објектот на Владата, седиштето на владејачката партија, Уставниот суд итн.) и прекумерно присуство на полицијата. Во изолиран инцидент на 13 април, во протестите против одлуката за аболуција на претседателот, полицијата употреби непропорционална и недискриминаторска сила врз учесниците на собирот. Во практика, слободата на изразување и медиумите се сериозно нарушени, главно за новинарите и иако ГО можат слободно да се изразат, се соочуваат со индиректни притисоци и говор на омраза.

9 Нова ТВ (2016): ЕУ самит: Балканската рута затворена за „нерегуларниот бран на мигранти“; Адреса: <https://goo.gl/J26Zsr>;

10 USA Today (2016) Macedonian police: At least 15 dead, 6 missing, 22 injured in floods after storm hits capital; Адреса: <https://goo.gl/fmZGrY>;

Рамката за финансиска одржливост на граѓанското општество остана непроменета, отежнувајќи го работењето на граѓанските организации и ограничувајќи го нивниот потенцијал за развој. Основата дадена во Законот за здруженија и фондации за даночни олеснувања за ГО сè уште не е функционална. Имено, согласно Законот за персонален данок на доход, ГО имаат еднаков третман со профитните субјекти, а во Законот за данокот на добивка се дури и во неповолна позиција. Директната буџетска поддршка за ГО има потенцијал да биде значителен извор на финансирање за граѓанските организации, но и понатаму отсутнуваат целосни и систематски реформи. Сеуште, не е донесена законски обврзувачка одлука за уредување на постапката на доделување државни средства за ГО. Во практика, државните институции не ги следат во целост принципите за транспарентна и отчетна распределба на државните средства. Висината на износот на средства кои се доделуваат на ГО не е доволен за покривање на потребите, како и периодот (годишно) и видот (главно проектна поддршка, додека институционална поддршка е достапна само за неколку ГО). Согласно податоците и анализата на буџетската ставката 436-Трансфери до невладини организации во 2016 г. алоцирани беа повеќе од 282 милиони денари (4,6 милиони евра). Од нив само 14% беа достапни до здруженија и фондации на јавен повик или приближно 42 милиони денари (680 илјади евра). Останатите средства од оваа буџетска ставка се наменети за политички партии (34%), однапред познати организации од областа на социјална заштита (32%), спортски федерации (14%) и др.

Партнерскиот однос меѓу владата и граѓанското општество останува неразвиен. Основањето на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество е значаен за градење доверба и партнерство. Процесот на основање на Советот во 2016 г. забележа напредок, кој беше проследен со несогласување и бојкот на 93 ГО, кои беа поборници за негово воспоставување. Според нив, одлуката за формирање беше усвоена без ефективни консултации, што резултира со низа потфрлања за суштински прашања (мнозинството членови од државни институции, нивото на државни службеници и други технички детали), како и несоодветноста на периодот среде поли-

тичката криза.¹¹ Забелешките на граѓанските организации не беа земени предвид, се спроведе отворен повик и се избраа претставници од организации без запазување на исполнувањето на клучните критериуми, како индивидуалните биографии и капацитетот на организациите на кандидатите. Продолжи отсуството на политичка волја за спроведување на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор 2012-2017, но постои спремност за подготовка на нова стратегија, во последната година од спроведувањето. Вклученоста на ГО во процесите на подготовка на закони и креирање политики значително се влоши. Во 2016 г. биле разгледани вкупно 505 точки по закони, за 453 постоела обврска за консултации со јавноста. Само 21 нацрт-закон (5%) од разгледаните 453 беа предмет на електронски консултации, што е значителен пад во споредба со претходните години. Мнозинство (76%) закони биле усвоени во скратена постапка (238 од вкупно 314 донесени закони¹² за кои постои обврска за консултации). Освен ова, за најголем дел од нацрт-законите (16 од 21) објавени за електронските консултации, не бил почитуван минималниот законски рок од 10 дена.

е значително зголемување на средствата кои треба да се распределат преку Генералниот секретаријат на Владата на РМ. Одредбите во даночните закони (Закон за персоналниот данок на доход и Закон за данокот на добивка) и понатаму се неповолни за организациите. Во третата област, односот меѓу владата и граѓанското општество се влоши. Зголеменото усвојување на нацрт-законите по скратена постапка, ја намали вклученост на ГО и можноста за придонес. Дополнително, процесот на основањето на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество беше илустрација на отсуството на дијалог и искрени напори да се воспостави вистинско партнерство и соработка.

1.3. ГЛАВНИ НАОДИ

Трендот на продлабочување на јазот меѓу законодавството и практиката особено во првата област продолжи. Извештајот регистрира зголемен број случаи на индиректни притисоци врз граѓанските организации, преку инспекции и медиумска пропаганда. Слободата на собирање значително се практикуваше, преку различни активности и иницијативи. Мирните собири беа главно овозможени, сепак регистрирани беа ограничување на посакуваното место за собир и прекумерно присуство на полицијата. Во втората област, состојбата остана непроменета. И покрај отсуството на реформи во државното финансирање за ГО, особено на транспарентноста на процедурата, во буџетот на РМ за 2017 г. планирано

11 МЦМС (2016) Да се запре изборот на претставници во Советот за соработка на Владата со граѓанскиот сектор; Адреса: <https://goo.gl/gAVT0T>;

12 Податоците се извлечени од извештајот за работата на Собранието на РМ за периодот 1.1.2016-17.10.2016. Вкупниот број на разгледувани закони (505), донесени се 366 од кои 26 се ратификации, 25 се предложени од пратеничкиот состав и 1 е донесен по итна постапка, кои немаат обврска да бидат консултирани и објавени на ЕНЕР.

БР.	ГЛАВНИ НАОДИ	Матрица	Насоки на ЕУ
1	Законот за здруженија и фондации обезбедува добра основа за прогресивна правна рамка за слободата на здружување. Независноста на граѓанските организации е гарантирана со ЗЗФ, сепак дефиницијата на Кривичниот законик на службено лице и одредбите за злоупотреба на службена дејност ги опфаќаат и застапниците на здруженијата и фондацииите и потенцијално ја загрозува суштината на слободата на здружување и дејствување на ГО. Во практика, се зголеми бројот на случаи на индиректни форми на притисок и оптоварувања врз ГО.	1 1.1.	1; 2 1.1. 1.3. 2.1. 2.2.
2	Слободата на собирање е законски гарантирана. Сепак, на одредбите во Законот за полиција (средства за разбивање толпа и видеоснимање) им недостасува усогласување со поврзаните закони и појаснување на ситуациите во кои може да се користат, па и понатаму претставуваат закана за правото на мирно собирање. Во практика, највисокиот број собири е забележан во 2016 година, повеќето од нив мирни и соодветно организирани. Сепак, во еден изолиран случај беше применета непропорционална и недискриминаторска сила врз толпа, а на неколку други собири беа забележани ограничувања, најмногу на посакуваната локација за собир и прекумерно присуство на полициска сила.	1 1.2.	1 1.1.
3	Основата дадена во ЗЗФ за ГО да имаат даночни олеснувања сè уште не е функционална, што го отежнува нивното дејствување. Во клучните даночни закони кои ја регулираат работата на ГО, како Законот за персонален данок на доход, имаат еднаков третман со профитните субјекти, а со Законот за данокот на добивка дури и се во понеповолна ситуација (има даночни олеснувања само за трговските фирми со вкупен приход под 3 милиони денари).	2 2.1.	2 2.2. 2.3.
4	Директното државно финансирање за ГО (вклучително и приходите од игрите на среќа и забавните игри) сè уште не е реформирано, на тој начин оневозможувајќи пристап на ГО до значителна и долгорочна поддршка од државата. Не е усвоена законски обврзувачка одлука да се регулира транспарентноста при доделувањето државни средства на ГО. Во практика, органите на државната управа не ги следат во целост принципите за соодветна распределба на државните средства. Висината на средствата наменети за ГО е недоволна, како и периодот за кој се доделуваат (годишно) и видот (најчесто проектна, додека институционална поддршка е достапна само за неколку ГО).	2 2.2.	2 2.4.
5	Процесот на основање на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество забележа напредок. Процесот не беше одобрен од 93 организации, пред сè поради отсуството на ефективни консултации, мнозинството членови во Советот од државните институции, нивото на државните службеници, како и неадекватноста на периодот на неговото основање среде политичката криза. Меѓутоа, забелешките не беа разгледани и претставниците на ГО беа избрани преку отворен повик, без да ги исполнат критериумите (соодветно индивидуално искуство и капацитет на организацијата).	3 3.1.	3 3.1.6
6	Постои солидна законска рамка која предвидува вклученост на јавноста и граѓанското општество во процесите на подготовка на закони и креирање политики. Меѓутоа, јазот меѓу законодавството и практиката се зголеми во 2016 година. Мнозинство (76%) закони се донеле во скратена постапка (238 од вкупно 338 донесени закони за кои постои обврска за консултации). Само 21 нацрт-закон (5%) од разгледаните 453 беа предмет на електронски консултации и занайголем дел од нив (16 од 21), не бил почитуван минималниот законски рок од 10 дена.	3 3.2.	3 3.1.a

1.4. ГЛАВНИ ПРЕПОРАКИ

Главните препораки се однесуваат на измени и дополнувања законодавството и политиките, а пред сè согласно утврдените влошувања и продлабочувања на јазот меѓу законодавството и практиката во 2016 г. Во првата област, клучниот предизвик е во спроведувањето на законодавството во практика. Основните законски загарантирани слободи мора да се обезбедени за сите. Препораките се дадени во насока на притисоците со кои се соочуваат ГО во работењето и несоодветното спроведување на редот на полицијата за време на собири, што резултира со примена на прекумерна сила и разни ограничувања. Во втората област, предизвикот е сè уште во законодавството, и тоа потребно е изменување на одредбите во даночните закони (Закон за персоналниот данок на доход и Закон за данокот на добивка) кои се однесуваат на

ГО. За искористување на потенцијалот на државното финансирање за ГО, клучно е воведувањето законски обврзувачка постапка за распределба на средствата за унапредување на транспарентноста и отчетноста, како и низа други законски реформи. Зголемениот јаз меѓу законодавството и практиката во третата област и потребата од поттикнување на дијалогот меѓу владата и граѓанското општество треба да се надмине со почитување на минималните стандарди за електронски консултации (освен за законите во итна постапка) и користење други видови механизми за консултации за да се подготви законодавство кое е ефективно и применливо. Преку отворање консултативен процес во однос на одредбите на одлуката за основање на Советот и спроведување на нов избор на претставници, би се направило чекор кон градење на довербата и соработката.

БР.	ГЛАВНИ ПРЕПОРАКИ	Матрица	Насоки на ЕУ
1	Воспоставување повеќесекторска група во Министерството за правда за следење на спроведувањето на Законот за здруженија и фондации. Групата треба се зафати со изменување на Кривичниот законик, особено дефиницијата за застапниците на здруженијата и фондацииите како службени лица, одговорни за злоупотреба на службената должност. Во практика, ГО треба постојано да ги објавуваат и да ги обзнануваат случаите на притисок и оптоварување врз работата на ГО. Потребно е иницирање и спроведување повисоки стандарди во работењето и инструменти за саморегулацијата меѓу граѓанските организации.	1 1.1.	1; 2 1.1. 1.3. 2.1. 2.2.
2	Министерството за внатрешни работи треба да го измени Законот за полиција (одредбите кои се однесуваат на средствата за разбивање толпа и видеоснимките), како и Законот за јавни собири (право на жалба, одговорности на организаторите итн.). Треба да се обезбеди законодавството за справување со собири да биде јасно и конзистентно. Треба да се користат механизмите за внатрешна и надворешна контрола на институциите вклучени во заштитата на правото на слободата на собирање. Исто така, неопходно е да се зајакнат капацитетите на институциите и полицијата за користење пропорционална сила при зачувувањето на јавниот ред и да се интерпретираат законите во корист на оние кои сакаат да ги остварат своите права.	1 1.2.	1 1.1.
3	Министерството за финансии треба да ги земе предвид поднесените амандмани на Законот за персонален данок на доход (оданочување на трошоци за службени патувања на лицата кои не се вработени и трошоците за сместување, превоз и храна за учесниците на активностите организирани од ГО) и Законот за данок на добивка (остварената добивка како разлика меѓу приходите и расходите се оданочува со 10%) и да направат соодветни измени во законите кои би го поддржале функционирањето на ГО.	2 2.1.	2 2.2. 2.3.
4	Формирање повеќесекторска работна група во Министерството за финансии за да се започне со целосна реформа на системот на државно финансирање (вклучително и распределбата на приходите од игрите на среќа и забавните игри). Суштинските промени треба да вклучат одреден процент од средствата кои редовно ќе се дистрибуираат преку буџетот за финансирање само на ГО, зголемен износ согласно потребите и вредноста на граѓанскиот сектор, институционална поддршка, како и кофинансирање на проектите на ЕУ и други меѓународни проекти. Дополнително, Генералниот секретаријат на Владата на РМ треба повторно да отвори консултации за усвојување на квалитетна нацрт-одлука која ќе содржи процедури и критериуми за распределба на средствата (согласно Кодексот) што треба да се следат.	2 2.2.	2 2.4.
5	Генералниот секретаријат на Владата на РМ треба да ги земе предвид препораките на ГО и повторно да го отвори консултативниот процес, со цел измени на усвоената одлука за формирање на Советот во согласност со најдобрите меѓународни практики. Ова треба да биде проследено со информативни настани за целта и улогата на Советот. Потребно е одново да се спроведе транспарентна процедура за избор, при што поставените критериуми за претставниците и членовите на Советот треба во целост да се почитуваат.	3 3.1.	3 3.1.6
6	Органите на државната управа потребно е задолжително да ги почитуваат минималните стандарди за вклучување на јавноста и граѓанското општество во процесите на подготовка на закони и креирање политики. Пред сè преку навремено објавување на нацрт-законите, потоа со давање доволно време за коментари и обезбедување повратни информации. Исто така, законодавецот треба да се воздржи од злоупотреба на скратената постапка за избегнување консултации кога се донесуваат законите.	3 3.2.	3 3.1.a

2. ВОВЕД

2. ВОВЕД

2.1. ЗА ИЗВЕШТАЈОТ

МЦМС се стреми да придонесе со една од повеќето долгогодишни цели кон создавање на вкоренето и динамично граѓанско општество, кое активно влијае на јавните политики. Затоа и постоењето овозможувачка околина која го поддржува функционирањето и развојот на граѓанските организации е во фокусот на работењето на МЦМС и е дел од неговите стратешки определби.

Во извештајот се следат состојбите во околината во која дејствува граѓанското општество во Македонија за периодот од јануари до декември 2016 година. Извештајот ја анализира состојбата со законодавство и политиките, како и нивното спроведување важни за развојот на граѓанското општество во Македонија.

Извештајот се заснова на следење главно преку анализа на секундарни податоци, како и прибирање и анализа на податоците од е-прашалник наменет за граѓанските организации.

Извештајот ги опфаќа граѓанските организации регистрирани согласно Законот за здруженија и фондации, како и неформалните граѓански здружувања и иницијативи.

2.2. МАТРИЦА ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Извештајот од следењето на овозможувачката околина за развој на граѓанското општество е дел од активностите кои се спроведуваат во рамките на проектот „Аки (Acquis) на Балканското граѓанско општество - Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“, финансиран од Европската комисија. Извештајот кој за прв пат беше подготвен во 2013 година, е прв од ваков вид и се објавува на годишно ниво. Следењето се заснова на матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанското општество. Извештајот претставува дел од серијата национални извештаи од седум земји во Западен Балкан и во Турција¹³. На годишно ниво се подготвува и регионален извештај во кој се сумирани наодите и препораките за сите земји и се обновува веб-платформа која нуди пристап до податоци за следење по земја и области на www.monitoringmatrix.net.

ОПШТАТА ЦЕЛ НА ПРОЕКТОТ Е ЗАЈАКНУВАЊЕ НА ОСНОВИТЕ ЗА СЛЕДЕЊЕ И ЗАСТАПУВАЊЕ ЗА ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА И ОДРЖЛИВОСТА НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО НА РЕГИОНАЛНО И НА НАЦИОНАЛНО НИВО И ЗАЈАКНУВАЊЕ НА СТРУКТУРИТЕ ЗА ИНТЕГРАЦИЈА НА ГО И ВКЛУЧУВАЊЕ ВО ПОЛИТИКИТЕ НА ЕУ И ПРОЦЕСОТ НА ПРИСТАПУВАЊЕ НА ЕВРОПСКО И НА НАЦИОНАЛНО НИВО.

13 Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Македонија, Црна Гора, Србија и Турција.

МАТРИЦАТА СЕ СОСТОИ ОД ТРИ ОБЛАСТИ, СЕКОЈА СОСТАВЕНА ОД ПОДОБЛАСТИ:

1. ОСНОВНИ ЗАКОНСКИ ЗАГАРАНТИРАНИ СЛОБОДИ;

2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКАТА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ;

3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ.

Извештајот од следењето на овозможувачката околина за развој на граѓанското општество е дел од активностите на проектот „Аки на балканското граѓанско општество: Јакнење на потенцијалот и капацитетите на граѓанските организации за застапување и следење“, финансиран од Европската комисија. Извештајот кој за првпат беше подготвен во 2013 година, е прв од ваков вид и се објавува на годишно ниво. Следењето се заснова на матрицата за следење на овозможувачката околина за

развој на граѓанското општество. Извештајот е дел од серијата национални извештаи од седум земји во Западен Балкан и Турција. На годишно ниво се подготвуваат регионален извештај во кој се сумираат наодите и препораките за сите земји и се обновува веб-платформата која нуди пристап до податоците од следењето по земја и по области на www.monitoringmatrix.net.

Матрицата за следење ги дава основните принципи и стандарди кои се идентификувани како клучни за правната околина да се смета за поддржувачка и овозможувачка за дејствувањето на ГО. Таа го подвлекува фактот дека овозможувачката околина е комплексен концепт, кој вклучува различни области и зависи од неколку фактори и фази на развој на општеството и граѓанскиот сектор.

Матрицата за следење се заснова на главните принципи и стандарди чие постоење е круцијално со цел околината во која дејствуваат граѓанските организации да биде поддржувачка и овозможувачка. Матрицата ја потенцира комплексноста на овозможувачката околина како концепт кој вклучува различни области и е под влијание на различни фактори и фази на развој на самото општество и граѓанското општество.

Формулирањето на принципите, стандардите и индикаторите го зема предвид тековниот степен на развој и спецификите на земјите на Западен Балкан и на Турција и се засноваат на меѓународни загарантирани слободи и права и најдобрите регулаторни прак-

тики на ниво на Европската Унија и европските земји. Областите се дефинирани според клучни принципи кои се понатаму елаборирани со специфични стандарди. Со цел да се овозможи граѓанските организации, донатори и други засегнати страни во земјата да ја следат овозможувачката околина и нејзината примена во пракса, стандардите се дообјаснети низ индикатори.

Развојот на матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанското општество беше дел од колективните напори на експертите и практичарите од граѓанските организации членки на БЦСДН и партнерите, како и експертите и стратешката поддршка од ЕЦНЛ. Тимот кој ја подготвуваше матрицата опфати единаесет експерти од ГО со специфично знаење и искуство за легислативата и во пракса и вклучи експерти од десет балкански земји. Подготовката на матрицата се вршеше преку различни методи, како консултативни состаноци, интервјуа и канцелариски истражување. Процесот на развивање на матрицата беше финансиски поддржан од УСАИД, од Пакт и од ИЦНЛ во рамките на Програмата за правна овозможувачка околина (ЛЕЕП)/ Грант за правни иновации и Балканскиот фонд за демократија (БТД).

2.3. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО 2016 ГОДИНА

Извештајот за овозможувачката околина за развој на граѓанското општество, пред сè, се однесува на организираното граѓанско општество, т.е. граѓанските организации регистрирани во согласност со Законот за здруженија и фондации. Согласно ЗЗФ, организација е секое здружение, фондација, сојуз, секој организиран начин на странска организација, како и друг вид здружение, регистрирано според одредбите на овој закон.

Податоците кои ги прибира клучната институција за регистрација на здруженија и фондации, Централниот регистар на Република Македонија (ЦРМ) и понатаму не се јавно достапни, а пристапот до нив се наплаќа. Во насока на реализација на заложбата 1.1. Унапредување на процесот за консултација со засегнатите страни во процесот на креирање на политики

за достигнување на Акцискиот план за отворено владино партнерство 2016-2018, ЦРМ ги разгледа сите предлози на работната група за партиципативно креирање политики, во која претставници се и ГО. Врз основа на предлозите на групата, како и досегашното искуство со обезбедување податоци за истражувањата на МЦМС, ЦРМ подготви предлог-табела во која основните (збирни) податоци за граѓанските организации треба да се јавно достапни, бесплатно, на годишна основа.

Според достапните податоци од ЦРМ, има зголемување во бројот на регистрирани ГО (здруженија и фондации). Регистарот има 14.245 организации во 2015 година, што покажува раст од 2014 година, кога имало 13.656. Меѓутоа, бидејќи регистарот не ја одразува прецизно состојбата, за активни организации можат да се сметаат оние кои поднеле завршна сметка или поднеле изјава, и тоа вкупно 4.148, т.е. 1.497 организации поднеле завршни сметки, а 2.651 поднеле само изјава/одлука во 2015 г.

Одржливоста продолжува да биде клучен предизвик, а ова го потврдуваат финансиските индикатори кои се однесуваат на ГО. Повеќето организации (64%) поднеле само изјава/одлука, што значи дека нивните буџети се под 153.750 денари (2.500 евра). Показател за неодржливоста на ГО се резултатите од прашалникот од следењето на овозможувачката околина за 2016 година. Секоја организација во просек има 1,26 различен извор на финансирање кој изнесува повеќе од 10% од буџетот на организацијата. Над една четвртина (26%) имаат два извора, а над половина од организациите (53%) имаат само еден извор на финансирање над 10%.

Вкупните приходи на граѓанските организации според ЦРМ за 2015 година биле 5.312.039.865 денари (86.374.631 евра), што е зголемување на приходите во споредба со претходната година кога биле 5.013.688.061 денари (81.523.383 евра). Вкупните расходи на ГО во Македонија за 2015 година биле 4.255.614.191 денари (69.196.978 евра) и како и вкупните приходи бележат зголемување во однос на 2014 г. на 3.704.224.522 денари (60.226.397 евра).

Бројот на вработени во граѓанските организации според податоците на ЦРМ е 1.990 лица за 2015 г¹⁴.

14 Податоците за бројот на вработени за 2016 г. ќе бидат достапни по прибирањето и можноста за анализа на завршните сметки на граѓанските организации во април 2017 година од страна на ЦРМ.

Неодржливата основа на човечките ресурси на ГО ја потврдуваат и одговорите на прашалникот, според кои повеќе од половина од организациите (58%) немаат вработени, а 10% имаат само по еден вработен, додека скоро четвртина (24%) имаат од 2 до 5 вработени.

Согласно структурата на испитаници од веб-прашалникот за потребите на овој извештај, во 2016 година ГО биле најактивни во областа на доброто владеење (демократија, човекови права, владеење на правото), образование, наука и истражување, култура и друго. Освен традиционалните активности кои продолжија да ги спроведуваат, во 2016 година се зголеми неформално мобилизација на граѓанското општество, при што собираат сè повеќе се практикуваа како метод за застапување за промени.

Трендот на созревање на граѓанското општество продолжи во текот на годината. Преку заеднички настап, ГО користејќи ја својата експертиза на различни прашања, поттикнуваа дебата, граѓански ангажман, како и конкретни решенија за излез од кризата. Исто така, организациите како Црвениот крст на Република Македонија, Здружението на млади правници на Македонија, УНХЦР и ИОМ ја потврдија својата клучна улога во обезбедувањето хуманитарна помош со водење на процесот на безбеден транзит на бегалците преку Македонија, кој продолжи во 2016 година. Предизвик за подготвеноста и солидарноста на граѓанското општество беа катастрофалните поплави во Скопје на 6 август 2016 г., при што 22 лица го загубија животот и имаше над 60 повредени и огромни материјални штети. Значителен дел од поддршката ја обезбедија граѓанските организации, а кризата поттикна и неформално ангажирање граѓани, особено преку користење на социјалните медиуми (фејсбук и твитер). Беа организирани локални точки во кои се донираа храна, вода и други производи и опрема. Покрај донации, голем број граѓани се вклучија како волонтери во обнова на поплавените поддрачја.

2.4. СПЕЦИФИКИ И ПРЕДИЗВИЦИ ВО ПРИМЕНАТА НА МАТРИЦАТА ВО МАКЕДОНИЈА

Извештајот од следењето на овозможувачката околина за развој на граѓанските организации е корисна алатка која обезбедува квалитетни податоци, анализа и препораки кои даваат поддршка во која насока треба да се подобрат и создадат државните политики за развој на граѓанското општество. Анализата на состојбите во практика, пак, дава можност да се утврдат недостатоците при спроведувањето на политиките, како и позитивните примери на сите чинители во граѓанското општество.

Поврзаноста на извештајот со напорите на ЕУ за следење според подготвените „Насоки за поддршка на ЕУ за граѓанското општество во земјите за проширување 2014-2020“¹⁵ е клучна. Со првиот извештај во 2014 година¹⁶, МЦМС успеа да обезбеди соодветно ниво на податоци кои се пренесени во основниот извештај за граѓанското општество подготвен од ТАКСО¹⁷. базиран на новите насоки на ЕУ. Извештајот за овозможувачка околина за 2015 година¹⁸ се употреби како основа за одредување на националните цели¹⁹ и подготовка на инструменти за прибирање на податоци во насоките на ЕУ за Македонија, како и за Извештајот за процена на потребите на ГО²⁰.

Слично на минатата година, предизвик е да се обезбедат квалитетни податоци за основните параметри за граѓанското општество (број на ГО, вкупни приходи и расходи, вработени и др.), бидејќи не се бесплатно достапни, ниту пак ја одразуваат прецизно сликата за граѓанските организации. Неопходно е да се поттикне следење и анализа на слободата на дејствување на неформалните здружувања, притисоците и ограничувањата со кои се соочуваат особено во практикување на слободата на здружување и изразување. Освен овие теми, неопходно е да се продолжи да се следи и анализира финансирањето на ГО од страна на државата, како и за нивното ангажирање како обезбедувачи на услуги. На крајот, особено е важно да се следи вклученоста на јавноста и граѓанското општество во процесите на креирање политики и подготовка на закони.

15 Насоки за поддршка на ЕУ за граѓанското општество во земјите за проширување 2014-2020; Генерален директорат за проширување на ЕУ; Адреса: <https://goo.gl/EsjntE>;

16 Нурединоска Е., Огненовска С., Извештај за овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор во Македонија (2013) Достапна на: <https://goo.gl/6Y3pUQ>;

17 Technical assistance for civil society organizations (2014), Republic of Macedonia Needs Assessment Report; Адреса: <https://goo.gl/sL5xAY>;

18 Огненовска С., Извештај за овозможувачката околина за развој на граѓанското општество во Македонија 2015 (2016) Адреса: <https://goo.gl/62t5UY>;

19 The Guidelines for EU support to civil society in enlargement countries, 2014-2020 Matrix of objectives, results, indicators, benchmarks, base-line and national targets for Macedonia; Адреса: <https://goo.gl/guEpx2>;

20 Technical assistance for civil society organizations (2016), Republic of Macedonia Needs Assessment Report; Адреса: <https://goo.gl/yEC8q5>;

3. МЕТОДОЛОГИЈА

3. МЕТОДОЛОГИЈА

3.1. МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТАП

Следењето на овозможувачката околина го опфаќа периодот јануари-декември 2016 година. Во четвртата годината од следењето, беше ставен фокус на клучните стандарди со најголеми предизвици од околината во која дејствуваше граѓанското општество во 2015. Исто така, стеснувањето на следењето овозможува да се избегне следење на стандардите во кои не се случуваат промени на годишно ниво. Согласно ова, проектниот тим одлучи да се следи околината преку примарни и секундарни извори на податоци, според четириесет и еден индикатор од тринаесет „основни“ стандарди во осум подобласти од сите три области.

Следењето се спроведе со користење веб-прашалник како инструмент за прибирање примарни податоци. МЦМС во четвртата година од следењето го користеше веќе развиениот и прилагоден веб-прашалник од 2015 година во системот на www.limesurvey.org. Прашањата пред сè го мерат искуството на организациите, а има и прашања кои ја мерат перцепцијата. Бидејќи во 2016 година се следеа половина од индикаторите, ова соодветно се одрази на преполовување на прашањата во веб-прашалникот. Веб-прашалникот беше директно испратен преку електронскиот систем за анкети, на 20 октомври 2016 г., на електронски адреси на повеќе од 3.500 регистрирани ГО според регистарот на здруженија и фондации на ЦРМ до 2015 година. Добиени беа одговори од 156 ГО.

Во извештајот, вкупниот износ на сите одговори во одделни графикони е поголем/помал од 100%, заради заокружување на цел број во поединечните проценти на одговорите, за поедноставување на претставувањето на резултатите. Исто така, во некои графикони каде што одговорите се од 11% до 30%

од целиот примерок, а нивната анализа е клучна за разбирањето на условите во кои работи граѓанското општество, се користи апсолутен број наместо проценти.

Извештајот е заснован главно на анализа на секундарни извори на податоци. Се користеа документи од постоечкото законодавство кои се однесуваат на граѓанското општество, домашни извештаи и истражувања на ГО, меѓународни организации и органи на државната управа (ОДУ), меѓународни извештаи и истражувања кои се однесуваат на Македонија и интернет-портали и блогови.

3.2. УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Граѓанското општество беше вклучено во следењето на околината од почетокот при проверката и прилагодувањето на матрицата на македонскиот контекст, како и подоцна, при утврдување на методологијата за следењето. Понатаму, вклученоста на граѓанските организации (156) кои одговорија на веб-прашалникот за овозможувачката околина за развој на граѓанското општество, како и другите претставници на ГО и органите на државна управа кои присуствуваа на промовирањето на третиот извештај во април 2016 година. Граѓанските организации индиректно го поддржаа процесот на подготовка на овој извештај преку различни анализи и документи за јавни политики кои ги подготвиле во областите за кои застапуваат, а се совпаѓаат со областите од матрицата која се користи за следењена околина во која дејствува граѓанското општество, во текот на годината.

3.3. НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ

МЕТОДОЛОШКИ ОГРАНИЧУВАЊА

Прибирањето податоци за подготовка на извештајот за овозможувачка околина од секундарни и примарни извори на податоци, беше проследено со одредени ограничувања.

Веб-прашалникот се користеше како единствен примарен извор на информации. Одредувањето репрезентативен примерок на ГО во Македонија е предизвик. Пристапот до регистарот на здруженија и фондации е ограничен бидејќи ЦРМ и понатаму ги наплаќа своите услуги, а дури попроблематично е дека регистарот не дава прецизен преглед на активните и неактивните ГО.

Согласно ова, преку веб-прашалникот се добиени одговори од ограничен број организации, кои се регистрирани во ЦРМ до 2015 година и оние кои имаат пристап до интернет. Дополнително, листата на ГО добиена од ЦРМ не е во целост прочистена и опфаќа и други организациски облици кои не се предмет на анализа.

Понатаму, одговорите добиени од веб-прашалникот за искуствата на ГО не се проверени и споредени со фактичката ситуација. Исто така, ГО не ги поткрепија сите одговори со соодветни примери и факти, што е разбирливо, имајќи ја предвид чувствителната природа на дел од прашањата. Дел од дадените примери на испитаниците во отворените прашањата секогаш не се совпаѓаат и се во улога на поткрепа на дадениот одговор на затвореното прашање. Во овие случаи, во извештајот истакнато е дека одговорите се наведени согласно разбирањето на испитаниците, што е дополнителен наод во насока на нивните знаења за постоечкото законодавство и примената во нивното работење.

Во однос на обезбедување секундарни извори на информации, и понатаму ограничување претставува отсуството на објавување документи и информации од јавен карактер од страна на органите на државната управа.

**4. НАОДИ ОД
СЛЕДЕЊЕТО**

4. НАОДИ ОД СЛЕДЕЊЕТО

ОБЛАСТ 1.

ОСНОВНИ ЗАКОНСКИ ЗАГАРАНТИРАНИ СЛОБОДИ

ПОДОБЛАСТ 1.1.

СЛОБОДА НА ЗДРУЖУВАЊЕ

ВМЕШУВАЊЕ НА ДРЖАВАТА ВО ВНАТРЕШНИТЕ РАБОТИ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ

Генерално, ГО во Македонија продолжија да работат слободно без мешање на државата во внатрешното управување и активностите. Членот 10 од ЗЗФ гарантира независност во управувањето, определувањето и остварувањето на целите и дејностите утврдени во статутите на граѓанските организации.²¹ Меѓутоа, нема конкретна законска одредба во ЗЗФ која би ја обврзала државата да обезбеди заштита и независност од какво било мешање од трети страни.

Новата Државна програма за превенција и репресија на корупцијата и превенција и намалување на појавата на судир на интереси со акциски план 2016-2019²², во која е нагласена улогата на ГО во борбата против корупцијата, беше усвоена во 2016 г. Уште повеќе, според програмата „Иако во согласност со истражувањата корупцијата во граѓанскиот сектор не е високоизразена, потребни се механизми за зголемување на транспарентност, отчетност и саморегулација на граѓанските организации“²³. Новата програма и акци-

скиот план не предвидуваат промени во законските регулативи поврзани со здруженијата и фондациите, а вниманието е насочено кон саморегулацијата на граѓанскиот сектор.

Во 2016 г., членот 122 став 4 на Кривичниот законик сè уште предвидува одговорност од страна на овластените лица застапници на различни организациски облици, иако тие не вршат службена дејност, ниту активности од јавен интерес, ниту пак користат државни средства²⁴. Имено, со овој член како службени лица кои извршуваат некое кривично дело се наведуваат овластените лица за застапување здруженија, фондации, сојузи и организациски облици на странски организации, спортски здруженија и други правни лица во областа на спортот. Граѓанските организации сè уште не се запознаени со потенцијалната закана на одредбата по слободата на здружување.

ОБВРСКИ ЗА ФИНАНСИСКО ИЗВЕСТУВАЊЕ КОН ДРЖАВАТА

Финансиското известување на ГО се регулира со Законот за сметководството на непрофитните организации²⁵. Барањата за известување се разликуваат согласно висината на буџетот на организацијата. Имено, според членот 18 од Законот за сметководство за непрофитни организации, организациите кои имаат вкупна вредност на имот или годишен приход помал од 153 илјади денари (2.500 ЕУР), не се обврзани да подготват завршни сметки и да ги поднесат до УЈП и

21 Член 10, Закон за здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/10 и 135/11).

22 ДНКСК (2016), Државна програма за превенција и репресија на корупцијата и превенција и намалување на појавата на судир на интереси со акциски план 2016-2019 (2016); Адреса: <https://goo.gl/qnxF4S>;

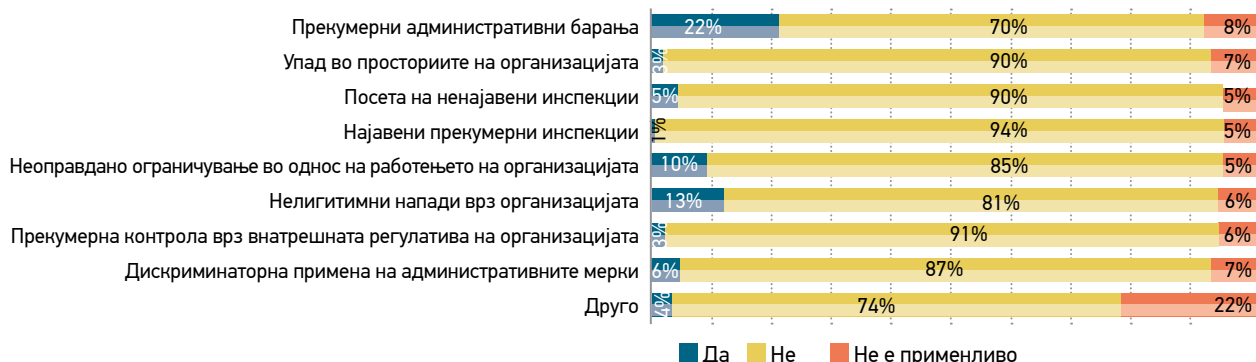
23 ДНКСК (2016), Државна програма за превенција и репресија на корупцијата и превенција и намалување на појавата на судир на интереси со акциски план 2016-2019 (2016); Адреса: <https://goo.gl/qnxF4S>;

24 Член 122, став 4. Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/2013, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 41/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15 и 226/15).

25 Закон за сметководството на непрофитните организации („Службен весник на Република Македонија“ бр. 24/2003, 17/2011 и 154/2015).

ГРАФИКОН 1.

Дали Вашата организација се соочила со следниве ситуации?

до ЦРМ.²⁶ Но, тие се обврзани да водат книга за благајна и книга за приходи и расходи. Оние кои имаат годишни приходи над 2.500 евра мораат да поднесат завршни сметки до УЈП и до ЦРМ до крајот на февруари следната година.²⁷

Земјаќи предвид дека 64% од ГО кои доставиле изјава имаат приходи помали од 2.500 евра, санкциите предвидени со членот 20 од 60.000 до 30.000 денари (1.000 до 5.000 евра) за оние кои не водат сметководствени книги, не се во согласност со специфичното дејствување на ГО.²⁸ Неприлагоденоста на спецификите на граѓанскиот сектор во одредбите на Законот и барањата за известување придонесуваат за прибирање непрецизни и збирни информации од страна на органите на државната управа за вредноста на граѓанските организации. Во Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор за 2012-2017²⁹ утврден е овој јаз, но сè уште не се спроведени активности за потребите за подобрување на финансиското работење.³⁰

26 Член 17, Закон за сметководството за непрофитните организации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 24/2003, 17/2011 и 154/2015);

27 Член 18 - Закон за сметководството за непрофитните организации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 24/2003, 17/2011 и 154/2015);

28 Член 20, Казнени одредби, Закон за сметководството за непрофитните организации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 24/2003, 17/2011 и 154/2015).

29 Влада на Република Македонија (2012) Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017) Скопје, Влада на Република Македонија. Адреса: <http://goo.gl/vv3xNg> [Пристапено на 01.02.2016]

30 Одделение за соработка со невладините организации(2016) Извештај за пријавени организации со кандидати и Јавен повик за гласање за избор на

ИНСПЕКЦИИ И ПРИТИСОЦИ

Граѓанските организации можат да бидат предмет на надворешна контрола од овластени тела, како инспекторати, организациски единици во други органи на државната управа и организациски единици во рамките на локалната самоуправа и Градот Скопје и други кои имаат инспекциска надлежност. Доколку пак организациите се корисници на јавни средства, согласно член 3 од Законот за финансиската инспекција во јавниот сектор³¹, може да им биде извршена финансиска инспекција, кој ја спроведува Секторот за финансиска инспекција во јавниот сектор, во рамките на Министерството за финансии (МФ).

Во практика, споредено со претходните години, врз основа на одговорите на ГО на прашалникот за 2016 г., регистрирани се зголемен број случаи на мешање, имајќи предвид дека 22% се соочиле со прекумерни административни барања, 13% се соочиле со нелигитимни напади и 10% со неоправдани ограничувања во работењето. Исто така, државата треба да има позитивна улога во развојот на ГО, но загрижувачки е зголемениот број случаи во кои ГО се соочиле со инспекции и притисоци.

Граѓанските организации за 2016 г. како примери за инспекции и притисоци наведуваат: посети од финансиска полиција и невистинити вести на различни провладини медиуми (веб-портали и весници). Исто така, во своите одговори ГО одредени оптоварувачки практики и состојби ги разбираат како вид на прити-

13 членови на Советот за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор од редот на здруженијата и фондациите. Адреса: <https://goo.gl/iYp6iY>;

31 Член 3 на Законот за финансиската инспекција во јавниот сектор („Службен весник на Република Македонија“, бр. 82/2013, 43/2014 и 153/2015).

сок - недостаток на инфраструктура за поддршка на развојот на граѓанскиот сектор, сложени процедури за ангажирање странски волонтери, ограничувања во користење на мерките за вработување, неодговорни институции, сложени процедури и барања кога се бараат средства од странски и домашни донатори кога станува збор за помали организации и немање пристап до државните средства од приходи од лотариите.

Во текот на 2016 г., два случаи на спроведување финансиска инспекција беа регистрирани во медиумите. На 4 април, граѓанската асоцијација МОСТ беше предмет на финансиска инспекција. Еден месец пред инспекцијата, МОСТ ја повика Државната изборна комисија да го прецизира правилникот за методологија за целосен пристап, вршење промени и бришење податоци во избирачкиот список, како и постапката за спроведување теренска проверка заради негово ажурирање, за да ја разберат граѓаните процедурата и да пријават нерегуларности. По оваа изјава, голем број граѓани преку социјалните медиуми пишуваа за утврдените неправилности кои ги забележале на избирачкиот список.³² По спроведената инспекција, на прес-конференција МОСТ истакна дека сè се одвивало во согласност со законот.³³

Вториот случај беше инспекцијата од Управата за јавни приходи, на ден пред парламентарните избори, на 11 организации кои беа дел од коалицијата за следење на изборите „Ние одлучуваме“³⁴, а им испратија најави на уште 10³⁵. По ова следуваше реакција на самите организации, како и на Народниот правобранител, барајќи појаснување од УЈП за вакви масовни инспекциски контроли³⁶.

Помалку од една недела по изборите, една од точките на говорот на лидерот на ВМРО-ДПМНЕ беше граѓанскиот сектор. Тој даде загрижувачка изјава дека неговата партија „ќе се бори за десоросоиза-

ција на земјата“. Исто така спомена и зајакнување на независен граѓански сектор кој нема да биде под странска контрола и дека ќе се залага за регулирање на финансирањето на невладините организации според моделите на најнапредните демократии во светот.³⁷

САНКЦИИ И ЗАТВОРАЊЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Затворањето организација согласно член 63 од ЗЗФ³⁸ е можно ако се исполнети бројни претпоставки, при што согласно член 64 се води судски процес и одлука донесува надлежниот суд. Претпоставките се: донесена одлука за престанок на постоење во согласност со статутот, поминато двојно повеќе време од времето предвидено за одржување седница на највисокиот орган утврден со статутот, а таа не е одржана, во две последователни години не е поднесена завршна сметка во согласност со закон, истечено е времето определено со статутот, кога основањето на организацијата е за определено време, статусна измена која предвидува престанок на постоењето, донесена одлука на надлежен суд, започнат е процес на стечај и спроведена е ликвидација. Освен тоа, организацијата може да престане со работа ако бројот на членовите се намали под бројот определен за основање.

Повисокиот износ на индивидуалната глоба за одговорните лица, од глобите за организацијата, е сè уште проблематично. Имено, во прекршочните одредби на ЗЗФ³⁹ согласно член 93 предвидена е индивидуална глоба од 18.450 до 184.500 денари (од 300 до 3.000 евра), заради непријавување промени во ЦРМ и во друг случај доколку организацијата има статус од јавен интерес, а не поднесе финансиски и наративен извештај. Глобите за повеќе прекршоци предвидени за организацијата, пак, се движат од 12.000 до 20.000 денари (од 200 до 300 евра)⁴⁰, што може да резултира со правна несигурност за ГО, иако членот 101 одредува дека пред поднесувањето прекршочна пријава, на сторителот треба да му се понуди порамнување од МФ како надлежен орган за контролирање на финансиската работа на организациите.

32 Радио МФ (2016) МОСТ: ДИК да појасни како да се пријавуваат нерегуларности во избирачкиот список; Адреса: <https://goo.gl/Ue2uDt>;

33 Meta (2016) "Most": Financial Police have asked to look at our documents; Адреса: <https://goo.gl/QIHDBu>;

34 Телма ТВ (2016) Граѓанскиот сектор на удар на УЈП; Адреса: <https://goo.gl/uWZgs0>;

35 Balkan Insight (2016) Monitors: Bogus Voters Remain on Macedonia's Electoral Roll; Адреса: <https://goo.gl/9cvbvb>;

36 Телма (2016) Омбудсманот бара УЈП да одговори зошто во исто време инспектори влегоа во 20 невладини; Адреса: <https://goo.gl/eGJQ2n>;

37 Нова ТВ (2016) Остар и заканувачки говор на Груевски: Не учествуваме во прегласување; Адреса: <https://goo.gl/m7ditM>;

38 Член 63, Закон за здруженија и фондации

39 Член 93, Закон за здруженија и фондации

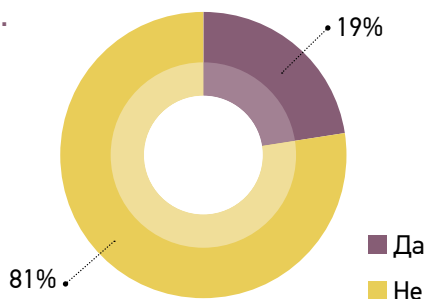
40 Член 91, Закон за здруженија и фондации;

ОТВАРУВАЊЕ СРЕДСТВА ОД ВРШЕЊЕ ДЕЈНОСТ (ЕКОНОМСКИ АКТИВНОСТИ)

Одредбите во ЗЗФ кои им овозможуваат на организациите да вршат дејности со кои може да стекнат добивка (економски активности) остануваат непроменети.⁴¹ ЗЗФ го регулира вршењето дејност на здруженијата и фондациите⁴². Ако активностите на организациите генерираат добивка, таа треба да се употреби за постигнување на целите одредени во нивниот статут. Трудовото и даночното законодавство, законите од областа на облигациските односи, платниот промет, девизното работење и закони кои директно ја регулираат секоја дејност го регулираат вршењето економски активности на организациите. Одделно прашање е водењето евиденција и административната процедура во услови на спроведување на активност, како и сметководството кое е различно за непрофитните организации и трговските друштва⁴³. Добивката може да се употреби за финансирање на сите редовни активности на организацијата, вклучително и трошоци за плати на вработените.

ГРАФИКОН 2.

Дали Вашата организација врши економски активности?

Помалку од една петтина (19%) од ГО вршат економски активности, според прашалникот.

Организациите кои вршат економски активности можеа да одберат повеќе одговори за пречките со кои се соочиле при вршењето економски активности. Повеќето од организациите (79%) не се соочиле со никакви пречки, а 10% сметаат дека има сложен даночен третман.

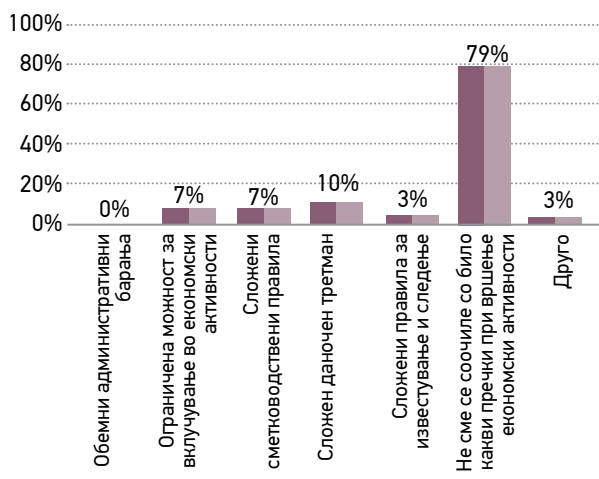
41 Член 20, Закон за здруженија и фондации;

42 Член 12, Закон за здруженија и фондации.

43 Миов, Н. (2015) Прирачник за економски активности: Вршење дејност од граѓанска организација. Адреса: <https://goo.gl/f2pVe3>;

ГРАФИКОН 3.

Дали Вашата организација се соочи со кои било од следниве пречки при вршењето економски активности?

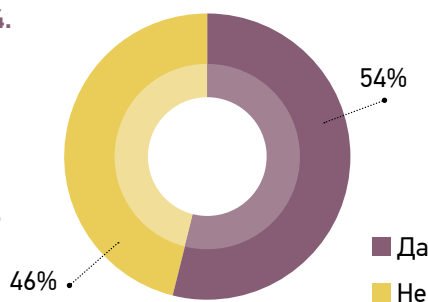
Организациите ги наведуваат следните пречки во спроведувањето на економските активности, во отворените прашања се: намалениот праг на реализирани приходи на милион денари (16 илјади евра), бидејќи организациите треба да станат даночни обврзници за ДДВ, обврска за плаќање данок на добивка кој се користи за целите на организацијата.

ОБЕЗБЕДУВАЊЕ СТРАНСКА ПОДДРШКА

Граѓанските организации можат слободно да бараат и да обезбедат финансии од различни странски извори за поддршка на своите активности, без посебни барања и претходни одобрувања. Организациите можат да добиваат средства од меѓународни билатерални (УСАИД, СДЦ, амбасади и други) и мултилатерални извори (како Европската Унија), потоа поединци, корпорации и други извори. Законодавството не предвидува ограничувања (на пр., административни или финансиски обврски, претходни одобрувања или насочување на финансиите преку одредени органи), кога се добиваат странски финансии.

ГРАФИКОН 4.

Дали Вашата организација добила средства од странски донатори во 2016 година?

Странската поддршка се јавува како извор на финансирање на повеќе од половина (54%) ГО кои одговориле на прашалникот. Најголем дел (96%) од организациите кои добиле средства не се соочиле со какви било пречки од државните институции во поглед на добиените средства од странски извори. Иако не се соочиле со директни пречки за обезбедување средства од странски донатори, сепак 12 организации истакнуваат дека се соочиле со долготрајна и оптоварувачка процедура за ослободување од ДДВ на проектите, како и случај на барање обемна документација пред да се склучи договорот со Секторот за централно финансирање и склучување договори во рамките на МФ.

ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ДОМАШНА ПОДДРШКА

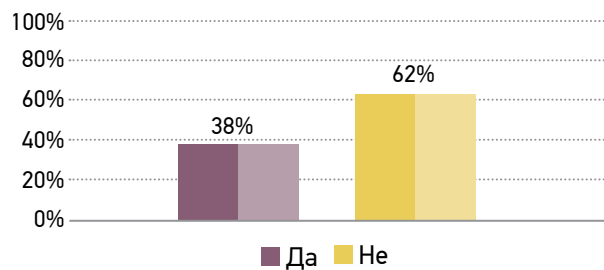
ЗЗФ овозможува организациите да стекнуваат приходи од поединци и од претпријатија⁴⁴. Законот за донации и спонзорства во јавните дејности (ЗДСЈД)⁴⁵ има клучна улога во поттикнување донации од поединци и претпријатија и иако не е директно поврзан со прашањето на процедурите за добивање домашна поддршка, важно е да се потенцира потребата од негово ревидирање. ЗДСЈД предвидува даночни олеснувања за давателите на грантови за проекти од јавно добро. Според членот 13 на ЗДСЈД, поединци имаат право да го намалат данокот за износот на донацијата, но не повеќе од 20% од од годишниот даночен долг на давателот на донацијата, а најмногу до 24.000 МКД (390 ЕУР). Претпријатијата може да користат даночно ослободување во износ од 5% во случај на донација и 3% во случај на спонзорство. Меѓутоа, законот и понатаму предвидува оптоварувачки процедури за донаторите и недоволно се користи во практика, индиректно дестимулирајќи ги можностите организациите да добијат поддршка од поединци и претпријатија.

44 Член 48, Закон за здруженија и фондации.

45 Закон за донации и спонзорства во јавните дејности („Службен весник на Република Македонија“, бр. 47/06, 86/08, 51/11, 28/14 и 153/15).

ГРАФИКОН 5.

Како е Вашето искуство со добивање средства од приватни донатори?

Според прашалникот, повеќе од една третина (38%) од ГО кои одговориле на прашалникот добиле средства од домашни приватни донатори (физички, правни лица и приватни фондации). Организациите кои добиле средства биле прашани и да изберат кој од понудените одговори се совпаѓа со искуството кое го имаат при добивање средства од домашни донатори. За мнозинството од организациите (73%), добивањето на овие средства е лесно, без дополнителни трошоци или административни обврски. Сепак, според малку повеќе од една петтина (22%), добивањето средства од домашни донатори повлекува трошоци или административни обврски.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

СЛОБОДА НА ЗДРУЖУВАЊЕ

Во 2016 година не настанаа промени во постоечкото законодавство кое ја обезбедува независноста во работењето на организациите. Кривичниот законик и понатаму претставува потенцијална закана за слободата на здружување. Во практика, организациите се соочија со индиректни притисоци, преку инспекции и медиумска пропаганда. Можноста да вршат економски активности е дадена во ЗЗФ, но во практика користењето на оваа можност од страна на организациите е сè уште на ниско ниво. Дополнително оптоварувачки се одредбите во други закони кои го регулираат вршењето дејност кои ги изедначуваат организациите со профитните субјекти (Законот за данок на добивка, Законот за данок на додадена вредност и др.). Домашната поддршка сè уште не е доволно развиена (индивидуални и корпоративни донации), што е поврзано и со неефективноста на спроведувањето на Законот за донации и спонзорства во јавни дејности во практика.

- ▶ Следење на спроведувањето на Законот за здруженија и фондации преку формирање меѓусекторска група, особено за измени во делот за глоби за поединци, да не бидат повисоки од оние за организацијата;
- ▶ Дополнување на Кривичниот законик со одредби кои ги дефинираат застапниците на здруженија и фондации како службени лица, а со тоа се повлекува и одговорност за злоупотреба на службената должност;
- ▶ Споделување во јавноста/ на интернет и на социјалните мрежи на случаите на мешање и притисоци во работењето на граѓанските организации од страна на државата и на трети страни;
- ▶ Измени во законите кои го регулираат вршењето дејност со цел поттикнување можноста за вршење економски активности од страна на ГО (пред сè изземање на граѓанските организации од оданочување на добивката од 10 %);
- ▶ Подготовка на водич и дополнителна техничка поддршка од Секретаријатот за европски прашања за пополнување на потребните обрасци за регистрација на проект кои се финансирани од држави/организации со кои Македонија има склучено билатерални договори;
- ▶ Зајакнување на капацитетите на институциите (ЦФЦД) кои управуваат со децентрализираните средства од ИПА, за спецификите и природата на дејствување на граѓанските организации во насока на олеснување на барањата и процедурите при аплицирањето и спроведувањето на проектите.

ПОДОБЛАСТ 1.2.

ДРУГИ ПОВРЗАНИ СЛОБОДИ СЛОБОДА НА МИРНО СОБИРАЊЕ

Слободата на собирање е основно право гарантирано во членот 21 на Уставот каде е одредено дека „Граѓаните имаат право мирно да се собираат и да изразуваат јавен протест без претходно пријавување и без посебна дозвола. Користењето на ова право може да биде ограничено само во услови на воена и вонредна состојба“.⁴⁶ Законот за јавни собири (ЗЈС)⁴⁷ е клучен закон кој ја уредува слободата на собирање во Македонија и им овозможува на граѓаните право на спонтано, симултано и контрасобирање без обврска за претходно најавување.

Според студија на Реактор⁴⁸, правната рамка за практикување слобода на собирање во Македонија е релативно сеопфатна и либерална, но содржи широки и нејасни формулации. Дополнително студијата заклучува дека ЗЈС содржи одредби кои предвидуваат одговорност од организаторот на собирот. Прво, организаторот е должен да го обезбеди одржувањето на редот и да организира редарска служба и да го прекине собирот ако дојде до загрозување на безбедноста на луѓето и имотот, како и одговорност за сите штети кои би настанале. Во случај на евентуални штети, организаторот е обврзан да ги надомести глобите кои се високи и изнесуваат до 3.000 евра за правното лице (организаторот) и дополнителни 30% од одредената казна за одговорното лице (организаторот)⁴⁹. Исто така, согласно член 8 на ЗЈС, странците мора да го пријават собирот и да добијат одобрување од Министерството за внатрешни работи. Освен прекршочните санкции, за непочитување на законските одредби може да биде изречено и протерување од земјата во траење од една до десет години или засекогаш.

Практикувањето на слободата на собирање се интензивира во текот на 2016 г., преку разни акции и ини-

46 Член 21, Устав на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 52/1991);

47 Закон за јавни собири („Службен весник на Република Македонија“ бр. 55/95, 19/06, 119/06, 66/07, 152/15);

48 Reactor Research in Action (2016), Freedom of Assembly in Macedonia, Достапно на: <https://goo.gl/fpWEIS>;

49 Член 9, Закон за јавните собири („Службен весник на Република Македонија“ бр. 55/1995, 19/2006, 66/2007 и 152/2015).

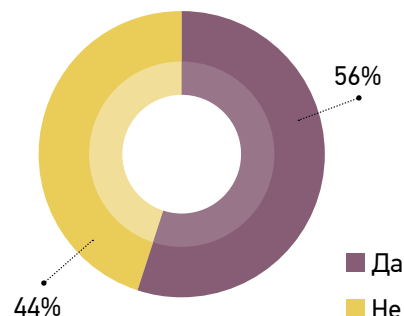
цијативи. По одлуката на Уставниот суд од 16 март⁵⁰ да му дозволи на претседателот Ѓорге Иванов да аболицира поединечно именувани лица за кривични дела предвидени во законите, според одредбите на Кривичниот законик и одредбите на овој закон⁵¹, состојбата стана тензична. По ова, претседателот на 12 април донесе одлука да аболицира и да ги отфрли сите кривични постапки против 56 поранешни и тековни функционери, дел од нив осомничени за проневера на владини средства и за организирање масовно прислушување на комуникациите во земјата⁵². Овој настан истиот ден предизвика илјадници граѓани да протестираат на улиците на Скопје, а протестите во следните денови беа организирани и во други градови, како Битола, Кичево, Кочани, Велес, Струмица, Прилеп, Куманово и Тетово.⁵³ Активистите на „Шарената револуција“⁵⁴ упатија барања за формирање експертска влада и презакажување на парламентарните избори од 5 јуни на подоцнежен датум, за да се создадат услови за фер и транспарентни избори. Паралелно на овие протести, се случуваа и други кои ги поддржуваа владините политики и беа против помилувањето на опозицискиот лидер, а испраќаа и заканувачки пораки до Шарената револуција, и се залагаа за привремено запирање на работата на сите здруженија и фондации⁵⁵.

Други прашања исто така ги поттикнаа граѓаните да го практикуваат своето право на собирање во текот на годината, а тоа им беше овозможено од властите, како: протести на работниците од металната и од градежната индустрија, професори од средните училишта и судската администрација, жителите од одделни делови на Скопје и од Штип против уништување на парковите во нивната заедница, новинарите за ослободување новинар во притвор, студентите протестираа за подобри услови за живеење во сту-

дентските домови⁵⁶ и за поништување на изборите за претседател на Студентскиот Парламент на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ итн⁵⁷.

ГРАФИКОН 6.

Дали сте учествувале на граѓански собир, индивидуално или преку вашата организација во 2016 година?

Прашалникот го потврдува зголемениот тренд на учество на собири во 2016 година при што малку повеќе од половина (56%) ГО одговориле дека учествувале во граѓански собир, индивидуално или преку својата организација во 2016 г. Покрај учество, 21 организација од оние кои одговориле на прашалникот (156 вкупно) организирале граѓански собири и не се соочиле со ограничувања.

ОГРАНИЧУВАЊЕ НА СЛОБОДАТА НА МИРНО СОБИРАЊЕ

Државата има позитивна должност да преземе соодветни мерки да овозможи одржување јавни собири без страв на учесниците од физичко насилство.⁵⁸ Ограничувањата на слободата на собирање се дефинирани во Законот за јавните собири⁵⁹. Според членот 2а, јавен собир може да се одржи сенаде, освен во три случаи: до здравствени установи, на начин кој го оневозможува пристапот на возила на брза помош и го нарушува мирот на болните, до детски градинки и училишта додека децата престојуваат во нив и на автопатишта и магистрални патишта, на начин со кој се загрозува патниот сообраќај. ЗЈС не го дефинира правото на жалба во случаите на неоправдано ограничување на правото на мирно собирање.

50 Одлука на Уставен суд на РМ; Достапна на: <https://goo.gl/QmXLau>;

51 Закон за помилување („Службен весник на Република Македонија“ број 20/1993; 12/2009; 99/2016);

52 RT (2016) Macedonia protesters denounce amnesty for officials accused of wiretapping, vote fraud & corruption; Address: <https://goo.gl/HuO7by>;

53 Ibid.

54 Повеќе „Шарената револуција“ во точка 2.3. Карактеристики на граѓанското општество во 2016 година, стр.18 од овој извештај

55 Нова ТВ (2016) Kontra-протест – средство кое треба да ги одбрани политичарите од СЈО; Адреса: <https://goo.gl/gclhNE>;

56 CIVICUS (2016), Civic monitor (Macedonia); Address: <https://goo.gl/K8z9UM>;

57 Телма (2016) Протест против студентските избори; Адреса: <https://goo.gl/WieTqa>;

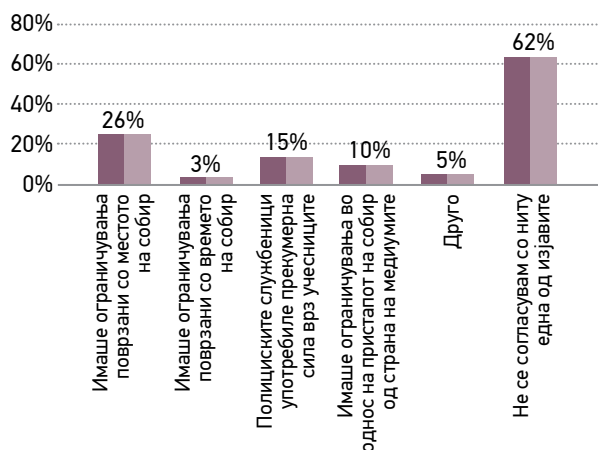
58 Закон за јавните собири („Службен весник на Република Македонија“, бр. 55/95, 19/06, 119/06, 66/07, 152/15).

59 Член 2а, Закон за јавните собири („Службен весник на Република Македонија“, бр. 55/95, 19/06, 119/06, 66/07, 152/15).

Ограничувањата на слободата на мирно собирање во практика во 2016 година главно беа поврзани со посакуваното место за собирање на учесниците од страна на полицијата.

ГРАФИКОН 7.

Ве молиме објаснете го Вашето искуство со избирање на наведените изјави со коишто се согласувате?

Со цел утврдување на ограничувања во практика, на организациите им беа понудени повеќе одговори од кои можеа да изберат повеќе согласно нивното искуство. Скоро две третини (62%) од ГО кои учествувале во некој собир не се соочиле со никакви ограничувања. Меѓутоа, скоро една четвртина (26%) од организациите одговориле дека имале ограничувања поврзани со местото на собирање, потоа (15%) дека врз учесниците се користела прекумерна сила, а според 10% имало ограничувања на пристапот на медиумите.

Резултатите од прашалникот упатуваат на зголемен број случаи кога учеството во јавните собири не било овозможено во целост согласно законот. Организациите организирањата дополнително ги појасиле во отворените прашања: ограничување на движењето кон посакуваната локација со водени топови, страв од учество заради директна поврзаност со одредени политички партии, ограничување заради промена на веќе одобрена локација за собирот, многупати (26% од ГО кои одговориле на прашалникот) во текот на протестите луѓето биле спречени да стигнат на саканата дестинација (пред Собранието, пред Министерството за надворешни работи, пред резиденцијата на Претседателот и пред Владата и пред зградата на владејачката политичка партија), во еден случај безбедноста на луѓето не е земена предвид (на пример, стоење на мост).

Во 2016 г. забележани се и други случаи на ограничување на местото на собирање. Граѓанската платформа „Ајде“ на 16 март беше спречена од полицијата со оклопни возила да го продолжи својот марш кон зградата на Уставниот суд, каде што планираше да бара од Судот да ја повлече одлуката⁶⁰ за помилување на избран криминал и други тешки криминали, иако нејзиниот собир беше претходно најавен кај властите. Причината за ограничувањето била што во меѓувреме друга група граѓани, владиниот коалициски партнер ГРОМ, организирале контрапротест на истото место на кое било планирано ноќевањето на „Ајде“ со цел одбрана на државните институции и уставниот поредок на земјата.⁶¹ Извештајот од следење на изборите на ОБСЕ, пак, забележува дека „добиле веродостојни тврдења за пристисоци на вработени во јавниот сектор за да учествуваат во контрадемонстрациите, вклучително и закани за отпуштање“.⁶²

Според наодите на студијата на Реактор за време на протестите, улицата пред владината зграда била затворена и непристапна 11 последователни дена, без објаснување од страна на полицијата. Понатаму, и штабот на владејачката партија ВМРО-ДПМНЕ бил континуирано непристапен за собир, како и случај на растурање на толпата со прекумерна употреба на сила на собирот на 14 април.⁶³

Во 2016 г. забележано е и зголемување на бројот на случаи на истовремено одржување собири, во кои правото на собир било обезбедено во најголем дел од полицијата и на двете страни, меѓутоа, во неколку случаи, на протестите на „Шарената револуција“, властите им наметнале ограничувања во однос на локацијата во полза на граѓаните кои учествувале на собири за поддршка на Владата.

60 МИА (2016) Protests in front of the Constitutional Court; Адреса: <https://goo.gl/Oi6cr4>;

61 Утрински весник (2016) Протести и контрапротести – нов тест за демократијата; Адреса: <https://goo.gl/H1AtUo>;

62 OSCE (2016) Office for Democratic Institutions and Human Rights Election Observation Mission, Republic of Macedonia, Early Parliamentary Elections, 5 June 2016; INTERIM REPORT 2: 20 April - 11 May 2016, 13 May 2016; Адреса: <https://goo.gl/PXWM97>;

63 Reactor Research in Action (2016), Freedom of Assembly in Macedonia, Достапно на <https://goo.gl/fpWEIS>;

УПОТРЕБА НА ПРЕКУМЕРНА СИЛА

Законот за полиција⁶⁴ кој содржи одредби за јавни собири, останува проблематичен, бидејќи измените донесени во 2015 г. ѝ овозможуваат на полицијата употреба на средства за присилба спрема група и тие се овластени да користат физичка сила, полициска палка, електричен парализатор, хемиски средства, гумени куршуми итн.⁶⁵ Овие измени се донесени во време на зголемено практикување на граѓански протести и без дополнителни одредби за гарантирање на човековите права. По реакциите на јавноста, Министерството за внатрешни работи во мај 2016 година го измени Законот за полиција⁶⁶, го дополни и измени членот 93 според кој иако полицискиот службеник има обврска да го извести лицето дека преземањето на дејствието е предмет на аудио и видеоснимање, сепак оставена е и можноста да го стори тоа без да го извести, доколку тоа би го оневозможило или отежнало преземањето на дејствието во рамките на полициското овластување. Дополнително во истиот член со измената беше одредено дека снимените материјали се чуваат 45 дена (претходно беше шест месеци), по што се уништуваат, доколку не се користат како докази за прекршочни или кривични постапки. Членот е проблематичен во практика, ако се земе предвид зголемениот број граѓански протести во периодот на донесување на измените и можноста да се користат снимките како средство за обесхрабрување и заплашување на граѓаните.

Во практика, јавните собири во 2016 година имаа зголемен број случаи на прекумерна полициска сила за обезбедување на собирите, кои поминале без санкции или лична одговорност на полициските службеници⁶⁷. Оваа состојба е пред сè резултат на недоследност во спроведувањето на законската рамка која сепак предвидува одговорност на полициските службеници, но во практика не се применува пора-

ди политичкото мешање и влијание врз работата на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди⁶⁸. Кршењето на човековите права од страна на полицијата за време на протестите е резултат и на недоволната чувствителност на полицијата и недостатокот на континуирана обука и едукација.⁶⁹

На граѓанскиот протест кој се одржа на 13 април, по објавувањето на веста за аболацијата од страна на Претседателот, беше применета непропорционална и недискриминаторска сила врз учесниците, од страна на полицијата⁷⁰, заради наводно уништување на народната канцеларија на Претседателот⁷¹. Во овој изолиран инцидент, приведени биле 13 лица, а повредени и пет новинари. Приведените лица по инцидентот се жалеле до Народниот правобранител на Република Македонија за полициска бруталност при приведувањето.⁷² Според Хелсиншкиот комитет, на 11 лица им била изречена прекршочна санкција за сторен прекршок од член 14 од Законот за прекршоци против јавниот ред и мир.⁷³

Друг собир во 2016 г. во кој учесниците се соочија со повеќебројно присуство на полицијата се случи по студентските избори за нов студентски лидер. Имено според Студентскиот пленум овие избори беа оценети како нелегитимни, заради неисполнување на условите за тајно гласање и одземање на гласовите од Правниот факултет од страна на неовластени лица.⁷⁴ Имено, настанало прекршување на статутот на Студентскиот парламент (СПУКМ), според кој гласачките кутии треба да се отворат на Универзитетот и гласовите треба јавно да се избројат.⁷⁵ По овие на-

64 Закон за полицијата („Службен весник на Република Македонија“, бр. 114/06, 6/09, 145/12, 41/14, 33/15, 31/2016, 106/2016, 120/2016);

65 Член 93, Закон за полицијата („Службен весник на Република Македонија“, бр. 114/06, 6/09, 145/12, 41/14, 33/15, 31/2016, 106/2016, 120/2016);

66 Член 93 Законот за полиција („Службен весник на Република Македонија“ број 114/2006, 6/2009, 145/12, 41/14, 33/2015, 31/2016, 106/2016, 120/2016);

67 Reactor Research in Action Freedom of Assembly in Macedonia, , стр.6 (2016) Достапно на: <https://goo.gl/fpWEIS>

68 Reactor Research in Action (2016) Freedom of Assembly in Macedonia, Достапно на: <https://goo.gl/fpWEIS>

69 Ibid;

70 24 Вести (2016) Има ли прекумерна употреба на сила од полицијата? Адреса: <https://goo.gl/0J589Q>;

71 Алфа ТВ (2016) Пет демонстранти од протестите се казнети, десетина кривични и прекршочни; Адреса: <https://goo.gl/8RWNAx>;

72 Народен правобранител на Република Македонија, Годишен извештај за нивото на почитување, промовирање и заштита на човековите права за 2015 година, Скопје, март 2016, стр.

73 RT (2016) Protesters throw flares, clash with police, storm presidential HQ in Macedonian capital; Адреса: <https://goo.gl/ToAUm0>;

74 Нова ТВ (2016) Студентски избори без легитимитет; Адреса: <https://goo.gl/amem8Z>;

75 Нова ТВ (2016) Кутиите со студентски гласови се разнесуваат со трчање; Адреса: <https://goo.gl/enxcw6>;

стани, Студентскиот пленум организира мирен собир пред парламентот на СПУКМ, но видеото објавено на социјалните медиуми покажува непропорционално присуство на полициски сили (ЕБР) и несоодветно однесување кон студентите кои се обидуваа да ги поништат изборите.⁷⁶

Случаи на прекршување на правото на полицијата да ги снима собирите се забележани во студијата на Реактор, со тоа што дел од видеоснимките на полицијата завршуваат кај медиумите, за потоа да се злоупотребуваат за етикетирање, дискредитирање и заплашување на учесниците на протестите⁷⁷.

ПРИСТАП НА МЕДИУМИТЕ ДО СОБИРИ

Медиумите имаа пристап до сите собири кои се случија во текот на 2016 година. Сепак, за време на протестот на 13 април полицијата при растерување на толпата,⁷⁸ како што истакнуваат и Синдикатот на македонските новинари и медиумски работници и Здружението на новинарите на Македонија, нападнала пет новинари, во обид да ги спречи да го фотографираат насилниот дел на протестот. Синдикатот исто така истакна дека сите пет лица носеле легитимации и камерите кои ги имале јасно ги идентификувале како новинари на должност.⁷⁹

Според резултатите од прашалникот, 10% од ГО кои одговориле дека учествувале на собир во 2016 г., потврдуваат дека имало ограничувања на медиумите кога се обидувале да известуваат за настаните, а неколку од нив појаснуваат и дека провладините медиуми не отстапиле простор за известување за протестите и ги користеле за ширење невистини.

76 Бриф (2016) Студентски пленум: Не мрдаме од пред С.ЈО, ЕБР тепа студенти! Адреса: <https://goo.gl/zwLtfC>;

77 Reactor Research in Action (2016), Freedom of Assembly in Macedonia, Достапно на: <https://goo.gl/fpWEIS>;

78 International Federation of Journalists (2016) Macedonia: five journalists beaten by police during protests; Адреса: <https://goo.gl/R2Fs63>;

79 European Journalists (2016) Macedonia: five journalists beaten by police during protests; Адреса: <https://goo.gl/ULfdDe>;

СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ

Уставот на Република Македонија во членот 16⁸⁰ им ја гарантира на граѓаните слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата, како и слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање институции за јавно информирање. Иако клеветата е изземена од Кривичниот законик во 2012 година⁸¹, и е регулирана со Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета,⁸² предвидувва високи казни за новинари, уредници и сопственици на медиумите.

Слободата на изразување е загарантирана преку сепопфатна регулатива во согласност со меѓународните стандарди и практики, и тоа: Законот за медиумите⁸³, Законот за радиодифузната дејност⁸⁴, Законот за граѓанската одговорност за навреда и клевета⁸⁵, како и Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер⁸⁶.

Трендот на ограничување на слободата на говорот на новинарите продолжи во 2016 г. Наодите од истражувањето на НВО инфоцентар покажуваат зголемување на судските процедури во кои медиумите се обвинети, што упатува на користење на Законот за граѓанска одговорност за клевета и навреда во пракса како алатка за контрола и притисок на критичните новинари. Имено, една третина од сите случаи на клевета во Основниот суд Скопје 2 вклучуваат новинари и медиумски работници.⁸⁷

80 Устав на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 52/1991).

81 Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/2013, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 41/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15 и 226/15).

82 Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета („Службен весник на Република Македонија“ бр. 143/12);

83 Закон за медиуми (Службен весник на Република Македонија“ бр. 184/2013, 13/2014);

84 Закон за радиодифузна дејност („Службен весник на Република Македонија“, бр. 100/2005, 19/2007, 103/2008, 152/2008, 6/2010, 145/2010, 97/2011, 13/2012 и 72/2013).

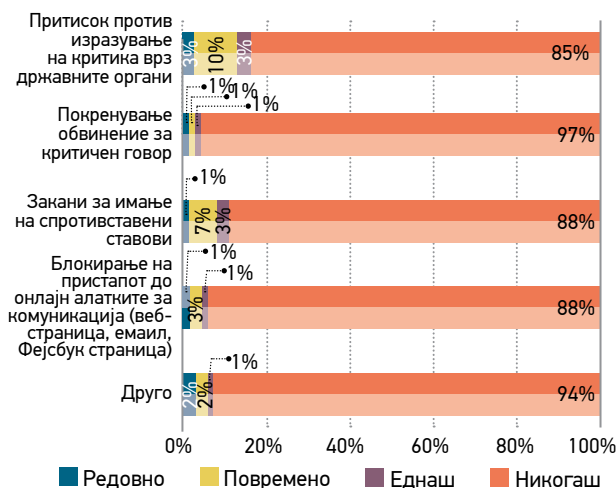
85 Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета, Службен весник, бр. 143/2012

86 Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер („Службен весник на Република Македонија“, бр. 13/2006, 86/2008, 6/2010, 42/2014, 148/2015 и 55/2016).

87 НВО инфоцентар (2016), Слобода на изразување. Достапно на: <https://goo.gl/vYhaJl>;

ГРАФИКОН 8.

Дали Вашата организација има искуство со некое од наведените незаконски ограничувања во однос на правото на слобода на изразување во 2016 година?

За да ја согледаме состојбата во практика, т.е. дали можат организациите слободно да се изразуваат, тие беа прашани да ја изберат честотата со која се соочиле (имале искуство) со сите наведени незаконски ограничувања во прашањето по однос на правото на слобода на изразување во 2016 г. Скоро една петтина (16%) од ГО кои одговориле на прашалникот во 2016 г. се соочиле со притисок против изразување критика на државните органи, додека 11% се соочиле со закани за изразување спротивставени ставови. Други ограничувања со кои се соочиле ГО се: закани од приватни фирми за објавување општествено ангажирани написи на веб-страниците, давање „совети“ на вработени во организацијата кои учествуваат на протести, да не се вклучуваат бидејќи тоа може да влијае при добивањето финансиски средства, „убедување“ за тоа зошто протестите не се добар метод на дејствување, етикетирање на граѓанското општество од високи владини службеници како предавници, платеници, „соросоиди“ и антидржавни.

Од отворените одговори на организациите, како незаконски ограничувања на слободата на изразување ги истакнале: притисоци против изразување критика кон владините органи (15 организации) кои појаснуваат дека добиле телефонски повик од полицијата заради несогласување со најавените промени во политиките на работа на Министерството за образование и наука, или за учество во протести, неформален притисок од различни страни, објавување лажни ин-

формации за членовите на организацијата, навреди и закани (особено на фејсбук, а и на други традиционални медиуми) од страна на провладини медиуми, притисоци за критикување владини органи во однос на еколошки прашања, практикување самоцензура заради страв од губење потенцијална соработка. Организациите кои одговориле дека им бил блокиран пристапот до онлајн алатките за комуникација (5%), ги објаснуваат случаите: блокирање по организирање дебата, блокирање на профилите на двајца членови на здружение, чести случаи на паѓање на веб-страницата на организацијата по жешка дебата на одредена тема, блокиран корисник на фејсбук по дадено мислење за локалните политики за третманот на работата на ромската заедница.

ИНТЕРНЕТОТ Е ШИРОКО ПРИСТАПЕН И ДОСТАПЕН

Според податоците на Државниот завод за статистика, во првото тримесечје на 2016 година, 75% од домаќинствата имале пристап на интернет од дома, што е за шест процентни поени повеќе во споредба со истиот период од 2015 година⁸⁸. Мобилниот или паметниот телефон е најкористено средство за пристап до интернет кај 81% од корисниците на интернет во овој период, најмногу меѓу оние на возраст од 15 до 24 години (92%). Трендот на користење на социјалните медиуми за социјално вмрежување за колективна акција, особено кога се работи за организирање собири, продолжи и во 2016 г. Граѓанските организации, граѓаните и неформалните иницијативи своите активности ги планираа и координираа преку групи на фејсбук и на твитер, а овие мрежи ги користеа и за застапување за различни прашања. Понатаму актуелни беа и можностите за групна колаборација на гугл, како и слободни е-платформи и други електронски алатки за зголемување на ефикасноста и ширење информации, на пример за потребите на граѓаните во поплавените подрачја во Скопје, како и при обезбедувањето поддршка на лицата кои транзитираа низ Македонија во текот на бегалскиот бран.

⁸⁸ Државен завод за статистика (2016) Користење на информатичко-комуникациски технологии во домаќинствата и кај поединци; Адреса: <https://goo.gl/AVF1cT>;

ПРАВО НА БЕЗБЕДНО ДОБИВАЊЕ И ПРЕНЕСУВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ ПРЕКУ КОЈ БИЛО МЕДИУМ

Слободниот пристап до информациите, слободата на примање и пренесување информации се гарантирани во Уставот. Иако Македонија има доволно добро законодавство кое ги уредува медиумите, применливо во интернет-сферата без потребна дополнителна регулација на интернет-комуникацијата, сепак предизвикот е во неговото доследно спроведувањето. Законите кои го доразработуваат правото на безбедно добивање и пренесување информации, во 2016 г. останаа непроменети: Законот за следење на комуникациите⁸⁹, Законот за електронските комуникации⁹⁰ и Законот за кривичната постапка⁹¹.

Во мај 2016 година Собранието го усвои Законот за заштита на приватноста во скратена постапка.⁹² Законот ја заштитува приватноста на македонските граѓани гарантирана со Уставот во однос на информациите кои доаѓаат од незаконското следење на комуникациите во периодот меѓу 2008 до 2015 година. Законот забранува поседување, обработка и објавување материјали кои ја нарушуваат приватноста и семејниот живот. Законот забранува и располагање со каков било начин со материјалите добиени со незаконското пресретнување на комуникациите спроведено од 2008 и 2015 година, вклучително и нивно користење и располагање во изборниот процес, политички и други цели и процедури.

Во однос на медиумите, Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги формираше ад хок тело за следење на исполнувањето на медиумските одредби на дополнетиот Изборен законик. Улогата на ад хок телото беше следење на рамноправното претставување на власта и опозицијата во медиумската сфера и требаше да ги процени тонот и контекстот на известувањето – дали ставовите кон политички-

от субјект се позитивни, негативни или неутрални⁹³. Група медиумски организации кои работат на застапување за медиумски слободи исто така понудија и активности кои би воделе кон итни демократски реформи за медиумите⁹⁴.

Препораките за итните реформски приоритети (т.н. Извештај на Прибе)⁹⁵ и Стејт депарментот на САД⁹⁶, Специјалниот известувач на Обединетите нации за слободата на мислење и изразување⁹⁷, како и ремирани меѓународни организации како Фридом хаус⁹⁸ и Репортери без граници⁹⁹ упатуваат на пад на медиумските слободи во земјата, како и нарушување на слободата на изразување. Влошената состојба на медиумските слободи се одразува и на работењето на граѓанските организации и можноста да ги промовираат своите активности или да обезбедат медиумски простор за клучните прашања кои ги застапуваат. Просторот за пренесување на работата на граѓанските организации, особено на традиционалните медиуми, во 2016 г. беше сериозно ограничен, и покрај зголемениот број дебатни емисии во кои говорници беа бројни претставници на граѓанските организации и активисти. Ова значеше и поголем фокус на комуникација со јавноста и застапување преку социјалните мрежи.

89 Закон за следење комуникации („Службен весник на Република Македонија“ бр. 121/06, 110/08, 116/12)

90 Закон за електронските комуникации („Службен весник на Република Македонија“ бр. 39/14, 188/14, 44/15, 193/15, 77/2016, 94/2016, 138/2016, 6/2017)

91 Закон за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/10, 100/12, 142/2016 и 193/2016);

92 Закон за заштита на приватноста (Службен весник 99/2016).

93 Independent MK (2016) Macedonia Elections: Ad Hoc Body for Media Monitoring Adopts Work Agenda; Адреса: <https://goo.gl/jUctGv>;

94 Нова ТВ (2016) Ад хок телото за медиуми нема да го подобри квалитетот на информирање; Адреса: <https://goo.gl/xjKAeg>;

95 Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015; Достапно на: <https://goo.gl/2QBGjf>;

96 Association of Journalists of Macedonia (2016) Summary of the Media Situation in Macedonia; Адреса: <https://goo.gl/rDZL0E>;

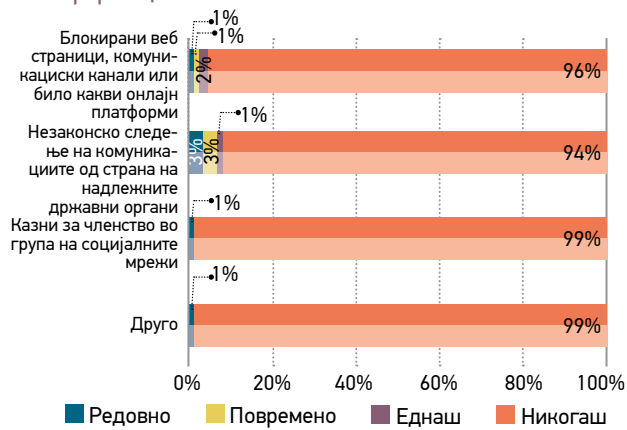
97 UN General Assembly Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression: Promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression (2016) Адреса: <https://goo.gl/SXFm1H>;

98 Freedom House: Freedom in the world 2016 Report (2016); Адреса: <https://goo.gl/mc7VIJ>;

99 Reporters without borders 2016 Report (2016) ; Адреса: <https://goo.gl/qlRfMh>;

ГРАФИКОН 9.

Дали Вашата организација има искуство со некоја од наведените незаконски ограничувања во однос на правото за слободно примање и пренесување на информации во 2016?

За да ја согледаме состојбата во практика, организациите беа прашани да ја изберат честотата со која се соочиле (имале искуство) со сите наведени незаконски ограничувања во прашањето по однос на правото на слободно примање и пренесување информации во 2016 г. Вкупно 10 организации (од 156 организации) кои одговориле на прашалникот, сметаат дека биле изложени на незаконско следење на комуникациите и во отворените одговори упатуваат на поседување докази или сомневање за незаконско следење на комуникациите.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ ДРУГИ ПОВРЗАНИ СЛОБОДИ (СЛОБОДА НА СОБИРАЊЕ И СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ)

Законодавството кое ја уредува слободата на собирање и изразување главно е усогласено со меѓународните и европските прописи. Законската рамка која попрецизно ја уредува слободата на собирање е оценета како релативно сеопфатна и либерална, но со широки и нејасни формулации¹⁰⁰. Иако Законот за јавните собири им го гарантира на правото на спонтано, симултано и контрасобирање без обврска за најавување на сите, сепак содржи одредби кои наметнуваат прекумерни обврски за организаторите и не предвидува можност за обжалување на ограничувањата на ова право. Законот за полицијата беше изменет во 2016 г., без суштински промени во однос на средствата за растурање толпа, ниту во одредбите кои го уредуваат видеоснимањето, кои се потенцијално средства за притисок врз граѓаните кои сакаат да го практикуваат правото на собир, а беа усвоени во период на зачестени граѓански протести. Практикувањето на слободата на собирање значително се интензивира во текот на 2016 година, преку бројни протести, акции и иницијативи за различни прашања. Протестите на „Шарената револуција“ траеја од 12 април до 20 јуни, вкупно 100 дена. Слободата на собирање беше овозможена во практика во најголем дел од случаите, сепак беа регистрирани случаи на ограничување на посакуваното место за протест (просторот пред Владата, седиштето на владејачката партија, Уставниот суд итн.) и случаи на прекумерно присуство на полициска сила. Во изолиран инцидент на 13 април 2016 година, полицијата користела прекумерна и непропорционална сила кога се обидуваа физички да ја растури толпата, при што недискриминаторски биле приведени и мирни учесници на протестот. Во практика, уживањето на слободата на изразување е сериозно ограничено, а слободата на медиумите повторно бележи пад. Работејќи во таков контекст, иако на граѓанските организации не им е ограничена слободата на изразување, сепак се соочуваат со зголемен број на индиректни притисоци поради своите критични ставови и застапување. Комуникацијата на граѓанските организации преку традиционалните медиуми кои и натаму се

100 Freedom of Assembly in Macedonia, Reactor Research in Action, стр.6 (2016) Достапно на: <https://goo.gl/fpWEIS>;

поларизирани, продолжува да биде предизвик, особено кога ваквата состојба на заробеност на медиумите се користи за дискредитирање на работата на граѓанските организации и одвраќање од граѓанско учество.

- ▶ Министерството за внатрешни работи треба да формира повеќесекторска група за да ги ревидира и измени сите закони кои ги регулираат јавните собири, со цел допрецизирање одредби со што би се избегнала двосмисленост и би се обезбедила конзистентност меѓу поврзаните одредби во даден закон и со други закони, како и усогласеност со меѓународните стандарди. Нејасните одредби во практика потребно е да се интерпретираат во полза на оние кои сакаат да го практикуваат своето право на мирно собирање (Закон за јавните собири, Закон за полицијата, други закони и подзаконски акти итн);
- ▶ Конкретно, Министерството за внатрешни работи преку консултации со засегнатите страни, потребно е да го измени Законот за јавни собири со цел обезбедување на правото на жалба на ограничувањето на локацијата на собирот, кога властите биле претходно известени, или пак на самото место на собир. Ограничувањата во однос на локацијата на собирот треба да бидат писмено образложени до организаторите, со можност за поднесување жалба;
- ▶ Министерството за внатрешни работи треба да ги повлече последните дополнувања во Законот за полицијата (средствата за присила и одредбите за видеоснимање), кои само повлекуваат финансиски импликации, додека собирите кои се организираат се главно од мирна природа и полицијата може соодветно да се справи и со досегашните средства кои се на располагање;
- ▶ Истражување и поднесување одговорност за случаите на ограничување на слободата на собирање, користењето прекумерна полициска сила и други ограничувања;
- ▶ Континуирано следење на спроведувањето на законодавството кое ја регулира слободата на изразување и негово подобрување;
- ▶ Зајакнување на капацитетите на судството и другите јавни службеници во однос на меѓународните стандарди и одлуките на Европскиот суд за човековите права поврзани со слободата на изразување и критичниот говор;
- ▶ Подобрување на соработката и координацијата меѓу медиумите, новинарите и граѓанските организации за да се обезбеди поголем и посуштински простор за активностите на организациите.

ОБЛАСТ 2.

РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

ПОДОБЛАСТ 2.1.

ДАНОЧЕН/ ФИСКАЛЕН ТРЕТМАН ЗА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И НИВНИТЕ ДОНАТОРИ

ДАНОЧНИ ОЛЕСНУВАЊА ЗА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Во 2016 година, граѓанските организации продолжија да дејствуваат со неповолен даночен режим. Организациите се третираат како и другите правни лица во даночните закони, т.е. и понатаму имаат еднаков третман со профитните субјекти, а во некои одредби се и во понеповолна состојба.

Во текот на 2016 г., Министерството за финансии, и покрај преземената обврска во рамките на Стратегијата за соработка со граѓанскиот сектор, не направи значителни напори за унапредување на даночната околина за граѓанските организации.¹⁰¹ Освен тоа, Министерството уште во 2015 г. ги прибара неопходните документи како основа за подготовка на квалитетни измени и дополнувања во законите (споредбена и национална анализа, комуникација со експертски ГО итн.), од страна на група ГО, меѓутоа и покрај ова, нема повратен одговор за можни измени. Сепак, МФ во текот на годината, ја унапреди даночната околина, единствено за спортски федерации и клубови и Македонскиот олимписки комитет, со тоа што предвиде различни процентуални намалувања на пресметаниот данок за износот на дадена донација.¹⁰² Дополнително, Министерството го допрецизира ставот 3 од член 9 во Законот за данокот на добивка и предвиде дека како непризнаени расходи за даночни цели се сметаат трошоците за сместување (ноќевање или ноќевање со појадок) и превоз на лица кои не се вработени кај домашниот исплатувач, а кои се ангажирани во врска со извршувањето работа кај ис-

платувачот во функција на неговата дејност, доколку истите не се документирани. Досегашното законско решение беше предмет на различни толкувања при инспекција, па со ова дополнување од 2016 г. е појаснето во кој случај ваквите трошоци се третираат како непризнаени расходи.

Организациите се третираат како даночни обврзници и имаат подеднаков третман како компаниите според Законот за данокот на добивка (ЗДД), каде што остварената добивка како разлика на приходи и расходи од дејноста се оданочува со 10% данок на добивка¹⁰³. Дополнително, ЗДД ги става ГО во понеповолна положба ако се земе предвид дека согласно член 32, трговските друштва класифицирани како мали и микротрговци и правните лица се ослободени од обврската за плаќање годишен данок на вкупен приход под услов вкупниот приход остварен во годината за која се утврдува данокот од кој било извор да не го надминува износот од 3 милиони денари (48.780 ЕУР) на годишно ниво. Ова изземање законодавецот не го предвидува за граѓанските организации кои во најголема мера (64%) имаат буџет под 2.500 ЕУР.

Законот за персонален данок на доход¹⁰⁴ сè уште ги оданочува трошоци за службени патувања за лица кои не се во работен однос, а се ангажирани од организациите, како и за трошоците за сместување, превоз и исхрана за учесници во активности кои ги организираат граѓанските организации.

За Законот за донации и спонзорства во јавниот сектор беа утврдени¹⁰⁵ конкретни предизвици и недостатоци, меѓутоа во текот на 2016 г. не настанаа промени во насока на унапредување на неговата функционалност. Клучен предизвик е обемната и долга процеду-

101 Влада на Македонија (2012) Стратегија за соработка со граѓанскиот сектор (2012-2017) Скопје;

102 Закон за данокот на добивка, („Службен весник на Република Македонија“, бр.190/2016)

103 Закон за данокот на добивка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 80/93, 33/95, 43/95, 71/96, 5/97, 28/98, 11/01, 2/02, 44/02, 51/03, 120/05, 139/06, 160/07, 159/08, 85/10, 47/11, 135/11, 79/13, 13/14, 11214, 129/15)

104 Закон за персоналниот данок на доход („Службен весник на Република Македонија“, бр. 80/1993, 3/1994, 70/1994, 71/1996, 28/1997, 8/2001, 50/2001, 52/2001, 2/2002, 44/2002, 96/2004, 120/2005, 52/2006, 139/2006, 6/2007, 160/2007, 159/2008, 20/2009, 139/2009, 171/2010, 135/2011, 166/12, 187/13, 13/2014, 116/2015, 129/2015, 199/2015 and 23/2016).

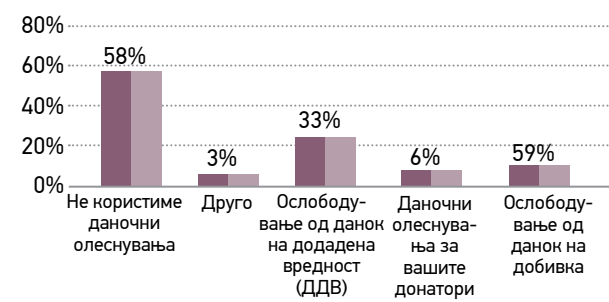
105 Здружението Конект поднесе предлог-измени на закони кои се релевантни за финансиската одржливост на граѓанските организации до Министерството за финансии, во 2015 и 2016 година. Предлозите се достапни на: <https://goo.gl/5mc7h2>;

ра на потврдување на јавниот интерес на донациите/ спонзорствата од страна на Министерството за правда, што ја ограничува можноста за поттикнување донации и спонзорства кои би придонеле за финансиската одржливост на ГО.

За ослободувањето од данокот на додадена вредност продолжи да се практикува процедурата за ослободување на данокот на додадена вредност за дел од проектите, кои се финансирани со парични средства добиени врз основа на договор за донација склучен помеѓу Р. Македонија и странски донатори¹⁰⁶.

ГРАФИКОН 10.

Каков вид на даночни бенефиции (олеснувања, ослободувања, и др.) се користат во работата на Вашата организација?

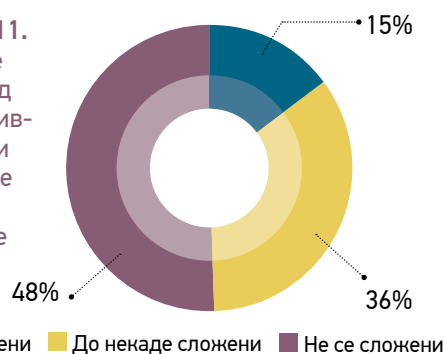
Повеќе од половина од организациите (58%) кои одговорија на прашалникот не користат даночни олеснувања и како причина наведуваат дека не се доволно информирани или дека не располагаат со доволно средства. Третина од ГО (33%) одговориле дека користат ослободувања од данок на додадена вредност, т.е. проектите се ослободени од ДДВ.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Правилник за начинот на спроведување на даночните ослободувања од плаќање на ДДВ за продажба на добра и услуги наменети за спроведување проект кој е финансиран со средства добиени врз основа на договор за донација потпишан меѓу Република Македонија и странски донатори каде се одредува дека добиените средства нема да се користат за плаќање даноци („Службен весник на Република Македонија“, бр. 98/14).

¹⁰⁷ Член 51, Закон за данок на додадена вредност „Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/1999; 59/1999; 86/1999; 11/2000; 8/2001; 21/2003; 19/2004; 33/2006; 45/2006; 101/2006; 114/2007; 103/2008; 114/2009; 133/2009; 95/2010; 102/2010; 24/2011; 135/2011; 155/2012; 12/2014; 112/2014; 130/2014; 15/2015; 129/2015; 225/2015; 23/2016 и 189/2016).

ГРАФИКОН 11.

Дали сметате дека некои од административните постапки за стекнување на даночни бенефиции се сложени?

Организациите кои одговориле дека користат даночни бенефиции (33%) биле прашани за административните постапки за нивно стекнување. Скоро половина од организациите (48%) сметаат дека не се сложени административните постапки за стекнување даночни бенефиции, додека повеќе од една третина од организациите (36%) сметаат дека се до некаде сложени, додека 15% одговориле дека се многу сложени. Под сложени процедури за административни постапки за даночни бенефиции, граѓанските организации ги наведуваат (12 случаи): должината на регистрацијата на проектот во СЕП, незапознаеноста на компаниите за можноста за подготовка на фактури ослободени од ДДВ преку системот на УЈП, отсуството на координација меѓу СЕП и УЈП, сложената процедура за добивање статус од јавен интерес на проекти преку ЗДСЈД.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

ДАНОЧЕН/ ФИСКАЛЕН ТРЕТМАН ЗА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И НИВНИТЕ ДОНАТОРИ

Основата дадена во Законот за здруженија и фондации за граѓанските организации кои имаат статус од јавен интерес да добијат дополнителни даночни и царински олеснувања сè уште не е функционална, што ја отежнува нивната работа и ја ограничува можноста да станат одржливи. Клучните даночни закони кои ја уредуваат работата на ГО (Закон за персоналниот данок на доход, Закон за донации и спонзорства во јавните дејности) предвидуваат еднаков третман за организациите со профитните субјекти, а во некои одредби се и во понеповолна позиција (Закон за данокот на добивка). ГО најчесто ја користат можноста за ослободување од ДДВ за средства од странски донатори, меѓутоа сè уште се регистрирани потешкотии во процедурата на регистрација на

проектите во СЕП. Спроведувањето на Законот за спонзорства и донации во јавниот сектор во практика остана нефункционално, особено заради долгата и сложена процедура за потврдување на статусот од јавен интерес на проектот.

- ▶ Министерството за финансии да даде мислење по однос на поднесените документи (споредбени и национални анализи на даночни закони), од страна на група ГО во 2015 и 2016 г., како и конкретните предлог-измени и дополнувања на Законот за персоналниот данок на доход и на Законот за данокот на добивка и да формира повеќесекторска група за потврдување на предлог-измените со што би се поддржало функционирањето на граѓанските организации;
- ▶ Министерството за правда да формира повеќесекторска група која ќе опфати и претставници на ГО за следење на спроведувањето на Законот за донации и спонзорства во јавни дејности и подготовка на предлог-измени во законот и во процедурата, врз основа на веќе утврдените предизвици и потешкотии кои оневозможуваат целосна функционалност;
- ▶ Заеднички работилници и активности за едукација и информирање на сите засегнати страни за специфичната природа на дејствување и за потреби на граѓанските организации за даночните олеснувања (особено за персоналниот данок на доход и данокот на добивка), како и за постоечката процедура за ослободување на проектите од ДДВ, заедно со клучни институции (МФ, СЕП, УЈП), заинтересирани фирми и ГО.

ПОДОБЛАСТ 2.2.

ПОДДРШКА ОД ДРЖАВАТА

ДИРЕКТНО ФИНАНСИРАЊЕ ОД ДРЖАВАТА

Директното буџетско финансирање во 2016 година беше распределено на различни организациски облици на здружување. Сепак, поради отсуството на реформи во целокупниот систем (правна рамка, одредби за транспарентна процедура, соодветна распределба на игрите на среќа и забавните игри), само мал дел од директното буџетско финансирање, кое им беше на располагање на здруженијата и фондациите регистрирани согласно ЗЗФ, главно преку буџетската ставка 463-Трансфери на невладини ор-

ганизации, е распределено преку отворени повици (околу 14% во 2016 година). Остатокот од средствата се распределени на спортски федерации, политички партии, директни договори со однапред познати организации итн. Така, граѓанските организации сè уште не можат да обезбедат значителна и континуирана финансиска поддршка од државата.

Директното финансирање од државата за граѓанските организации е регулирано преку повеќе закони и подзаконски акти. Пред сè, законски основ има во Законот за извршување на буџетот на Република Македонија¹⁰⁸, во Законот за здруженија и фондации¹⁰⁹, во Одлуката за критериумите и процедурите за распределба на средствата за здруженија и фондации од буџетот на Република Македонија¹¹⁰, како и во други закони и подзаконски акти на соодветни министерства и други органи на државната управа со одветно за областите кои ги регулираат тие закони, понатаму во Кодексот на добри практики за финансиска поддршка на граѓански здруженија и фондации¹¹¹, во Програмата за финансирање на програмските активности на здруженијата и фондациите¹¹², како и во Одлуката за критериумите и процедурата за распределба на средствата за финансирање на програмските активности на здруженијата и фондациите од буџетот на Република Македонија¹¹³, на годишно ниво.

108 Закон за извршување на буџетот на Република Македонија за 2015 година („Службен весник на Република Македонија“, бр. 155/14). Секоја година се усвојува нов закон, во овој извештај се осврнуваме само на законот за 2015 година.

109 Закон за здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/10 и 135/11).

110 Одлука за критериумите и процедурите за распределба на средствата за здруженија и фондации од буџетот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 23/09).

111 Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 130/07).

112 Програма за финансирање на програмски активности на здруженијата и фондациите („Службен весник на Република Македонија“, бр. 4/13).

113 Секоја година, Владата на Република Македонија донесува одлука за распределба на средствата и овој извештај се осврнува на Одлуката за критериумите и процедурите за распределба на средствата за здруженија и фондации од буџетот на Република Македонија за 2016 година („Службен весник на Република Македонија“, бр. 195/16).

Во Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор 2012-2017, во првата приоритетна област „Развиен и одржлив граѓански сектор“ е препознаена потребата граѓанските организации да користат домашни извори на финансирање¹¹⁴. Двете цели во оваа област се однесуваат на државно финансирање за ГО: (1) Придонес кон развојот на ГО преку директна финансиска поддршка; и (2) Унапредување на процесот на доделување средства одговорно користење на средствата од страна на ГО. Во 2016 г. ниту една од предвидените активности во рамките на вкупно шест мерки за постигнување на овие цели не бележи напредок.

Последната анализа на МЦМС на расположливите податоци за периодот 2008-2014 потврди дека должината на финансирање на скоро сите организациски облици на здружување е едногодишна, како и наменета за конкретен проект¹¹⁵. Ова укажува на отсуство на стратешки пристап за поддршка и одржливост на граѓанското општество и дека на организациите не се гледа како на партнер во спроведувањето на политиките. Ваквиот пристап исто така оневозможува да се одреди целисходноста и ефектите на распределените средства. Исклучок се 7 сојузи, неколку организации и органи со специфичен статус¹¹⁶ кои, со годишна одлука на Владата, добиваат средства од приходите од игрите на среќа и забавните игри, кои изнесуваат 66 милиони денари (над 1 милион евра)¹¹⁷. Иако одлуката се носи на годишно ниво, има предвидлива сума и претставува сигурен извор на финансирање на гореспомнатите организации. Кофинансирањето и предфинансирањето на проектите

на ЕУ и од други донатори од страна на државата не е уредено, освен можноста за кофинансирање која ја обезбедува Министерството за локална самоуправа.

Висината на доделените грантови за граѓанските организации е ниска, имено 52% од организациите (од 893 ГО за периодот 2008-2014) добиле грантови од помалку од 5.000 евра во текот на минатите 7 години, а само 14% од организациите добиле преку 16.000 евра¹¹⁸. Исто така, кога се работи за висината на доделените износи, податоците покажуваат значителни разлики во одделните износи на грантовите, што упатува на отсуство на стандардизиран пристап кој го нарушува принципот на еднаков третман и ја доведува во прашање ефикасноста на дадените средства.

Средствата од игрите на среќа и забавните игри се значителен извор (повеќе од еден милион евра), но само за ограничен број ГО бидејќи постапката за нивна распределба сè уште не е ревидирана. Постапката се заснова на: Законот за игрите на среќа и забавните игри¹¹⁹, Одлуката за распределба на приходите од игрите на среќа и забавните игри (соодветно секоја година од Владата)¹²⁰ и критериумите за распределба на приходите од игрите на среќа и забавните игри (МТСП)¹²¹, како и другите законски прописи. Новитет за 2016 г. е поставувањето програма за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија, здруженијата за борба против семејното насилство и Црвениот крст на Република Македонија од игрите на среќа и забавните игри на веб-страницата на МТСП¹²². Програмата опфаќа детален опис на

114 Влада на Република Македонија (2012) Стратегија за соработка на Владата со граѓанското општество (2012-2017); Адреса: <https://goo.gl/S8dtJh>;

115 Огненовска С. (2016) Директно буџетско финансирање за граѓанските организации: основен преглед; достапно на: <https://goo.gl/Hs9XaY>.

116 Според одлуката, организациите ги распределуваат средствата на своите членки, што ја исклучува можноста организациите кои работат во некои области да ги користат овие средства.

117 Одлука за распределување на приходите од игрите на среќа и забавните игри во 2016 година за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и асоцијација, на здруженијата за борба против семејното насилство и на Црвениот крст на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 24/11, 51/11, 148/11, 74/12, 171/12, 27/14, 139/14, 156/14, 61/15, 154/15, 23/16) Достапно на: <https://goo.gl/rZpyTI>.

118 Огненовска С. (2016) Директно буџетско финансирање за граѓанските организации: основен преглед; достапно на: <https://goo.gl/Hs9XaY>.

119 Закон за игрите на среќа и забавните игри („Службен весник на Република Македонија“ бр. 194/2).

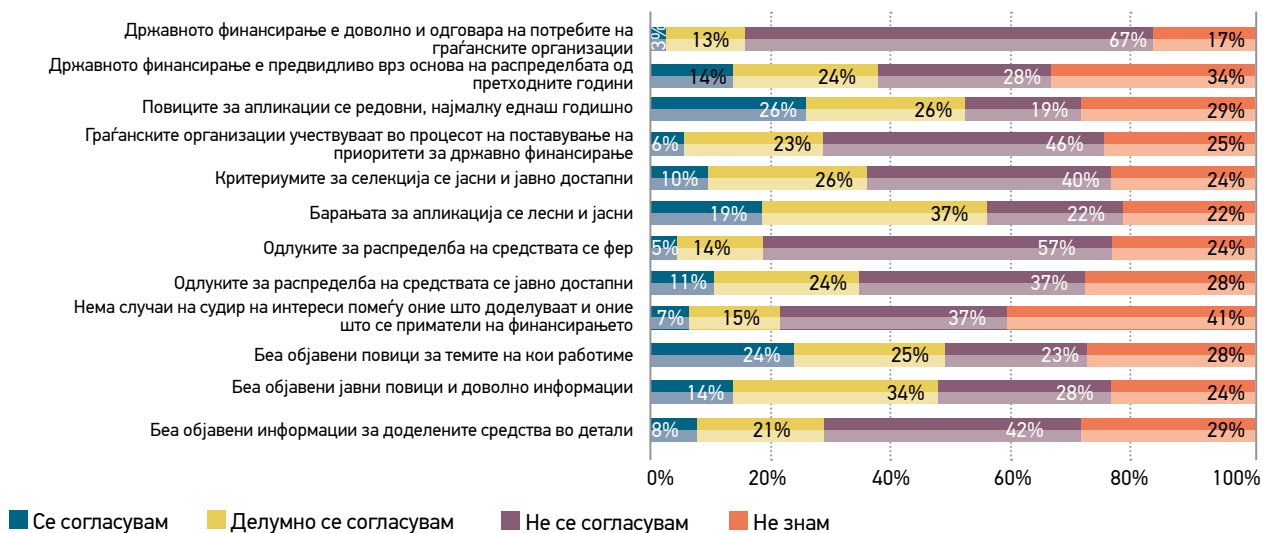
120 Секоја година се носи нова одлука. Одлука за распределување на приходите од игрите на среќа и забавните игри во 2016 година за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и асоцијација, на здруженијата за борба против семејното насилство и на Црвениот крст на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 196/16).

121 Министерство за труд и социјална политика (2016) Правилници; Адреса: <http://www.mtsp.org.mk/pravilnici.nspх>.

122 Министерство за труд и социјална политика (2016) Правилници; Адреса: <http://www.mtsp.org.mk/pravilnici.nspх>.

ГРАФИКОН 12.

Според Вашето искуство, колку се согласувате со следните изјави:
(Не се мисли на средства доделени од општини)

активности за кои се доделени средствата, давајќи можност за понатамошно следење. Износот на средствата од приходите на игрите на среќа и забавните игри наменети за организациите, согласно одлуката за 2016 година, е 66 милиони денари (над 1 милион евра), т.е. истиот износ како и минатата година¹²³. Според одлуката, 88% од средствата се доделени на Националниот совет на инвалидските организации (членуваат 7 национални инвалидски организации). Потоа, 9% од средствата се наменети за Црвениот крст, а само 2% одат за Националното координативно тело за еднакви права на лицата со инвалидност и 2% за организациите кои работат на борба против семејното насилство. Иако според Законот за игрите на среќа и забавните игри 50% од вкупно остварените приходи треба да се дадат на гореспомнатите организации, сепак има законски одреден праг според кој можат да се распределат не помалку од 60 милиони денари (975 илјади евра) и не повеќе од 120 милиони денари (1,9 милион евра).¹²⁴ Во 2016 година,

законот беше двапати дополнуван¹²⁵, а со последните измени и дополнувања, се додадоа одредби кои наметнаа давачки за одредени организатори на игри на среќа и забавни игри и овие дополнително генерирани средства се доделуваат за здравствена заштита на Министерството за здравство, иако експлицитно не се споменуваат здруженија или фондации како можни корисници на тие фондови, како и за спорт на Агенцијата за спорт и млади, и тоа за финансирање на спортот, за спортските федерации и клубови.

Во практика, за да се утврдат ставовите на граѓанските организации за државното финансирање, преку прашалникот било поставено прашање во кое тие можеле да го определат степенот на согласност со неколку изјави. Мнозинство (67%) сметаат дека државното финансирање не одговара на потребите на ГО. Според 38% од одговорите, сметаат дека државното финансирање е предвидливо и речиси половина (48%) се согласуваат дека повиците за апликации ги има најмалку еднаш годишно.

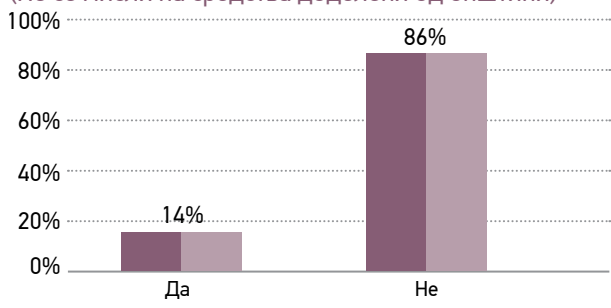
123 Одлука за распределување на приходите од игрите на среќа и забавните игри во 2016 година за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и асоцијација, на здруженијата за борба против семејното насилство и на Црвениот крст на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 196/16).

124 Закон за игрите на среќа и забавните игри („Службен весник на Република Македонија“ бр. 24/11, 51/11, 148/11, 74/12, 171/12, 27/14, 139/14, 156/14, 61/15, 154/15, 23/16, 178/2016).

125 Закон за игрите на среќа и забавните игри („Службен весник на Република Македонија“ бр. 24/11, 51/11, 148/11, 74/12, 171/12, 27/14, 139/14, 156/14, 61/15, 154/15, 23/16, 178/2016).

ГРАФИКОН 13.

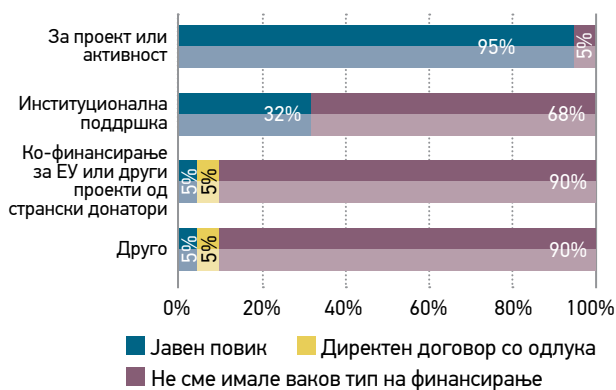
Дали сте добиле средства од државата во текот на 2016 година?
(Не се мисли на средства доделени од општини)

Во 2016 година, според прашалникот, средства од државата добиле 22 ГО (од вкупно 156). Организациите (вкупно 134) кои не добиле средства од државата биле запрашани за причините. Половина (51%) како причина наведуваат дека не аплицирале за такви средства. Скоро една четвртина од организациите (23%) аплицирале и биле одбиени, додека 13% не знаеле дека има повици од државата. Организациите кои избрале друго навеле: сè уште чекаат одговор, како и поради недовербата заради отсуство на повратни информации за резултатите од повикот во претходните години.

ГРАФИКОН 14.

Наведете кое од типовите на државно финансирање сте ги добиле:

Организациите (22 од 156) кои добиле средства од државата во 2016 година беа запрашани за типот на поддршка (проектна, институционална итн.) и за отвореноста на процесот на распределба на средствата (јавно, директен договор итн.). Па така, 21 (освен една ГО) своите средства ги добиле преку јавен повик за проектна поддршка. Седум организации добиле ин-

ституционална поддршка по јавен повик и една организација добила кофинансирање за проекти од ЕУ или други проекти.

Незначителен дел од државните средства во буџетите на организациите за 2015 година е потврден и со податокот од резултатите од прашалникот според кој во буџетот кај 12% од организациите се јавуваат државните средства како извор на финансирање над 10%. Локалните средства, пак, се позастапени во буџетите на организациите, т.е. 17% од организациите им се јавуваат добиените средства на локално ниво со над 10% учество во буџетот.

МЕХАНИЗАМ И ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА ПРОЦЕДУРАТА ЗА РАСПРЕДЕЛБА НА СРЕДСТВА

Распределбата на буџетските средства во Македонија за граѓанските организации и понатаму е децентрализирана и главно средствата се доделуваат преку буџетската ставка 463-Трансфери до невладини организации.¹²⁶ Во 2016 година, средствата беа распределени преку 10 различни органи на државната управа¹²⁷. Во споредба со минатата година, средствата распределни преку Министерството за култура - програмата „Финансирање активности во областа на културата“ не беше планирана за 2016 година. Постоечкото законодавство содржи одредби кои ја регулираат транспарентноста и отчетноста на постапката за државно финансирање на ГО. Меѓутоа, органите на државната управа продолжуваат да не ги следат целосно¹²⁸ одредбите дадени во Законот за извршување на буџетот, како и принципите поврзани со транспарентност и отвореност на постапката за доделување средства за изборот на членовите на телото кое ќе одлучува за распределбата, јавно објавување на резултатите и на проектите кои ќе се

126 Правилник за класификација на расходите („Службен весник на Република Македонија“, бр. 64/05, 4/08, 103/08). Потставките на ставката 463 – Трансфери на невладини организации, според Правилникот, се поклопуваат по значење и внесуваат конфузија и нејаснотија во однос на класификацијата на организациите. Има недоразбирање во фактот дека ставката 463 не се однесува само на здруженијата и фондациите, туку и на спортските здруженија, а пред сè, на политичките партии.

127 Целосниот преглед е даден во табелата 1. Институции кои распределуваат средства преку буџетската ставка 463 – Трансфери на невладините организации 2015-2017.

128 Огненовска С. (2016) Директно буџетско финансирање за граѓанските организации: основен преглед; достапно на: <https://goo.gl/Hs9XaY>.

Табела 1. ОДУ кои распределуваат средства преку буџетската ставка 463 – Трансфери до НВО (2015–2017).

Орган на државна управа	ЕУР			
	2015 ¹²⁹	2016 ¹³⁰	2017 ¹³¹	2016 (%)
04001 Влада на Република Македонија	195.000	195.120	813.000	4%
04009 Секретаријат за европски прашања	-	-	16.260	-
04010 Секретаријат за спроведување на ОРД	162.000	162.600	183.740	3%
05001 Министерство за одбрана	65.000	65.040	65.040	1%
05003 Дирекција за заштита и спасување	56.000	56.910	48.780	1%
07001 Министерство за правда	1.380.000	1.604.870	1,821,130	34%
12101 Министерство за животна средина и просторно планирање	325.000	325.200	243,900	7%
15001 Министерство за труд и социјална политика	1.380.000	1.482.600	1.459.670	32%
16101 Агенција за млади и спорт	757.000	634.500	1.366.210	14%
18010 Финансирање активности во областа на културата	76.000	-	-	-
19001 Министерство за здравство	113.000	113.820	97.560	2%
66006 Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	32.000	32.520	32.520	1%
Вкупно	4.541.000	4.673.180	6.147.810	100%

финансираат¹³², како и одредбите во Одлуката за критериумите и процедурите за распределба на средствата за финансирање на програмските активности на здруженијата и фондациите од буџетот на Република Македонија (програми, отворени повици, детални одлуки за примателите на средства, повратни информации итн.).¹³³ Дополнително, Владата и секој орган на државната управа кој распределува средства треба да подготви програма за финансирање на ГО¹³⁴, на годишно ниво, која содржи одредени елементи и е објавена на веб-страницата на соодвениот орган.

Во практика, отсуствува транспарентност на постапката на директно буџетско финансирање од страна на институциите. Прво, како и минатата година, и во

2016 г. неопходно е да се нагласи дека Министерството за правда, преку ставката 463 распределува средства само на политички партии¹³⁵ и според планираниот буџет за 2016 г., предвидени се 1,6 милиони евра (34% од ставката 463). Ова значи дека над третина од средствата се наменети за финансирање на политичките партии. Потоа, Министерството за одбрана и Министерството за здравство доделуваат средства на две организации (по една секое), што значи дека 3% од буџетската ставка 463 оди директно во две организации. Јавни повици за доставување предлог-проекти се објавуваат само за 14% од средствата на ставката 463, и тоа преку следните институции: Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија преку Одделението за соработка со невладините организации, Секретаријатот за спроведување на Охридскиот рамковен договор и Министерството за животна средина и просторно планирање. Освен ова, јавни повици објавуваат и Агенцијата за млади и спорт и Министерството за труд и социјална политика и заедно распределуваат 46% од буџетската ставка 463. Меѓутоа, овие средствата не се достапни за сите организации, ако земеме предвид дека Агенцијата распределува средства

129 Буџет на Република Македонија за 2015г (“Службен весник 155/2014”) Адреса : <https://goo.gl/UZsRmc>

130 Изменување и дополнување на Буџетот на Република Македонија за 2016 година („Службен весник 209/2016, 143/2016, 179/2016“) Адреса: <https://goo.gl/FAWZXD>

131 Буџет на Република Македонија за 2017г („Службен весник 191/2016“) Адреса: <https://goo.gl/0oUGgX>;

132 Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации („Службен весник на Република Македонија“ бр. 130/07)

133 Одлука за критериумите и постапката за распределба на средствата за финансирање на програмските активности на здруженија на граѓани и фондации од Буџетот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр.23/09)

134 Член 49, Закон за здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/10 and 135/11).

135 Според одговорот на Министерството за правда бр. 19-3416/3 од 30.10.2015 на барањето за пристап до информации од јавен карактер поднесен од МЦМС. Според своите овластувања, министерството ги префрла средствата од буџетската ставка 463 – Трансфери за невладини организации, на политичките партии.

само до спортските федерации, додека МТСП главно (78%)¹³⁶ од буџетската ставка 463 распределува согласно Одлуката за распределба на средства од игрите на среќа и забавните игри¹³⁷, на организации кои работат на полето на социјална заштита и на оние кои се на листата во регистарот на МТСП. На крајот, процедурата за објавување повици, одлуките и резултатите за 2% на овие средства распределени преку Дирекцијата за заштита и спасување и Фондот за пензиско и инвалидско осигурување останува нејасна, заради немање податоци.

Според објавениот буџет за 2017 година¹³⁸, износот кој се распределува преку буџетската ставка 463 ќе се зголеми за над 1,4 милиони евра. Ова е првото значително зголемување на износот од почетокот на децентрализираната распределба преку оваа буџетска ставка. Најзначајното зголемување е предвидено од 195 илјади евра, на преку 800 илјади евра на средствата кои ги распределува Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија, која институција во голема мера го следи Кодексот¹³⁹ во распределбата на средствата во практика. Исто така, буџетот за 2017 предвидува намалување на средствата за клучните институции, како МТСП и МЖСПП. Средствата за МП, кои се наменети за политичките партии, исто така се зголемени, а дополнета е и листата на институции кои распределуваат средства со Секретаријатот за европски прашања.

Во прашалникот во рамките на овој извештај, со цел да се согледаат ставовите на граѓанските организации во врска со транспарентноста на постапките, поставени беа три изјави и за секоја од нив беше побаран степен на согласност. Во поглед на темите кои се финансираат од страна на државата, во практика, скоро половина (49%) од организациите одговориле дека во 2016 година имало повици од нивната област на дејствување.

136 Останатиот дел од средствата, МТСП ги доделува на организациите опфатени во регистарот од областа на социјална заштита и ромски организации.

137 Одлука за распределба на средства од игрите на среќа и забавните игри («Службен весник на Република Македонија» бр.24/11, 51/11, 148/11, 74/12, 171/12, 27/14, 139/14, 61/15 и 154/15)

138 Буџет на Република Македонија за 2017г («Службен весник 191/2016») Адреса: <https://goo.gl/0oUGgX;>

139 Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации («Службен весник на Република Македонија» бр. 130/07)

Во поглед на практиката на објавување јавни повици со доволно информации, скоро половината (48%) од организациите кои одговориле на прашалникот се согласуваат со оваа изјава, потоа 28% не се согласуваат, а 24% не знаат. Во поглед на објавени информации за доделени средства, две петтини (42%) од организациите сметаат дека во практика ОДУ не објавуваат информации за доделените средства, додека една третина (29%) сметаат дека ги објавуваат.

За транспарентноста на процесот на одлучување за доделување државно финансирање во практика, на организациите во прашалникот им беа зададени три изјави и за секоја од нив беше побаран степен на согласност. Во поглед на критериумите според кои се избираат граѓанските организации за добивање државна поддршка, над третина (36%) од организациите се согласуваат дека се јасни и јавно достапни, додека две петтини (40%) од организациите сметаат дека не се јасни и јавно достапни. Повеќе од половина (57%) од организациите сметаат дека одлуките за распределбата на средствата не се фер. На крајот, над третина (35%) од организациите сметаат дека одлуките за распределбата на средствата се јавно објавени, додека 37% не се согласуваат, а 28% не знаат.

СУДИР НА ИНТЕРЕСИ

Во Кодексот на добри практики за финансиска поддршка на здруженија и фондации¹⁴⁰, определени се начинот и постапката на бирање на членовите на комисијата која врши избор на проекти, нивните должности и начинот на кој ќе се избегне можен судир на интереси го определува секој орган на државната управа. Анализите упатуваат на непочитување на Кодексот кај органите на државната управа во целост. Со цел утврдување на состојбите во практиката, организациите имале можност да го одредат степенот на согласност со изјава во поглед на судирот на интереси. Според организациите кои одговориле, четвртина (22%) сметаат дека нема случаи на конфликт на интереси, а над третина (37%) сметаат дека имало, додека повеќето (41%) од организациите одговориле дека не знаат.

140 Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации («Службен весник на Република Македонија» бр. 130/07)

ИНФОРМИРАЊЕ И ВКЛУЧЕНОСТ ВО ЦИКЛУСОТ НА ДРЖАВНО ФИНАНСИРАЊЕ

Во Кодексот предвидени се јасни процедури за вклучување ГО, меѓутоа неговата необврзувачка сила овозможува институциите да не ги следат тие препораки¹⁴¹. Со цел утврдување на состојбите во практиката, организациите имале можност да го одредат степенот на согласност со изјава во поглед на нивното учество во поставување приоритети за државно финансирање. Скоро половина (46%) од ГО не учествуваат во процесот на поставување приоритети за државно финансирање, а околу четвртина (25%) одговориле дека не знаат. Иако скоро четвртина (23%) од организациите делумно се согласуваат дека учествувале во овие процеси, нивните објаснувања во отворениот дел на прашањата не овозможуваат увид во нивното искуство или она што тие го подразбираат како вклученост во циклусот на државно финансирање.

ПОДНЕСУВАЊЕ ПРИЈАВА ЗА ДОБИВАЊЕ ПОДДРШКА ОД ДРЖАВАТА

Кодексот одредува дека заедно со јавниот повик, Владата, односно органот на државната управа ќе ја објави и пријавата која содржи информации потребни да се направи процена за кредибилитетот на работењето на организацијата, предлог-проектот и колку тој одговара на потребите и целите, реалноста на предвидените резултати и начинот на кој ќе се направи оценка на предложените проекти, како и дека треба да се предвиди одреден рок за поставување прашања поврзани со повикот.

Во практика, објавувањето на повикот за проекти го практикуваат Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија (Одделението за соработка со невладиниот сектор), МТСП и Агенцијата за млади и спорт, МЖСПП и ССРД.

Со цел утврдување на состојбите во практиката, организациите имале можност да го одредат степенот на согласност со изјава во поглед на барањата за апликација. За 19% од организациите барањата за апликација се лесни и јасни, 37% делумно се согласуваат со оваа изјава, додека 22% не знаат, а 22% не се согласуваат со изјавата.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ ПОДДРШКА ОД ДРЖАВАТА

Граѓанските организации сè уште не можат да обезбедат значителна и континуирана финансиска поддршка од државата. Директното буџетско финансирање во 2016 г. беше дистрибуирано преку 10 органи на државната управа до различни организациски форми на здружување. Сепак, поради отсуството на реформи во целокупниот систем (правна рамка, одредби за транспарентна постапка, соодветна распределба на игрите на среќа и забавните игри), мал дел од директното буџетско финансирање им беше на располагање на здруженијата и фондациите регистрирани согласно ЗЗФ. Преку буџетската ставка 463-Трансфери до невладини организации, која за 2016 г. изнесува вкупно 4,6 милиони евра, само 14% од органите на државната управа доделиле средства на јавни повици. Остатокот од средствата се распределени на спортски федерации, на политички партии, преку директни договори со однапред познати организации итн. Периодот за кој се доделуваат средствата (годишно) и типот (проектната и институционалната поддршка достапна само за неколку организации) на грантовите не придонесуваат кон одржливост на граѓанските организации. Согласно податоците во буџетот за 2017 г., износот која се распределува преку 463 е зголемен за повеќе од 1,4 милиони евра. Ова е првото значително зголемување на износот од почетокот на децентрализираната распределба преку оваа буџетска ставка.

Средствата од приходите од игрите на среќа и забавните игри се значителен извор (повеќе од еден милион евра годишно), но само за ограничен број ГО, имено постапката за нивната распределба сè уште не е ревидирана. Во поглед на распределбата на овие приходи, два новитети ја одбележаа 2016 г., и тоа беше дополнет Законот за игрите на среќа и забавните игри со одредби кои обезбедуваат дополнителни средства единствено за спортските здруженија. Исто така во 2016 г. за првпат на веб-страницата на МТСП беше објавена детална програма за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, здруженијата за борба против семејното насилство и Црвениот крст на РМ за средствата од приходи од игрите на среќа и забавните игри. Иако различни закони содржат одредби кои предвидуваат транспарентност на постапките, тие во практика не се применуваат во целост од страна на органите на државната управа. Дополнително, сè уште не е донесен законски обврзувачки акт со кој

141 Ibid.

ќе се стандардизира и подигне транспарентноста на распределбата на средствата од буџетот наменети за здруженијата и фондациите.

- ▶ Формирање повеќесекторска работна група во Министерството за финансии за отпочнување со целосна реформа на системот на финансирање на граѓанските организации од страна на државата. Особено потребно е ревидирање на постапката на распределба на буџетските средства на граѓанските организации согласно Законот за игрите на среќа и забавните игри, со обезбедување отворен повик за проектни предлози и еднакви и фер можности за пријавување на сите ГО;
- ▶ Конкретно, на партиципативен начин Министерството за финансии да одреди процент од средствата кои редовно би се распределувале преку буџетот наменети за здруженија и фондации и зголемување на тековниот износ согласно потребите и економската вредност на граѓанскиот сектор;
- ▶ Клучно е пакетот реформи на државното финансирање да обезбеди средства за институционална поддршка на ГО, како и кофинансирање и предфинансирање проекти финансирани од ЕУ и од други донатори;
- ▶ Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија потребно е одново да отвори консултации и да подготви предлог-одлука во која ќе се одредат постапката и критериумите за распределба на средства (согласно Кодексот) кои институциите ќе бидат законски обврзани да ги следат;
- ▶ Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија, земајќи го предвид значително зголемениот износ на средства за 2017 година кој треба да го додели на ГО и како институција која главно ја следи постапката за распределба утврдена во Кодексот, треба да ги оцени досегашното спроведување и ефективност на програмата и критериумите за финансирање и да отвори консултации со ГО, во однос на нивните потреби за клучните прашања, критериумите, типот и должина на поддршка итн.;
- ▶ Сите органи на државната управа треба јавно да објавуваат информации поврзани со процедуриите за финансирање, роковите и информациите за ГО кои аплицирале за средства (веќе уредено во Кодексот). Потребно е да ги објават своите про-

грами за финансирање на ГО на годишно ниво и навремено да ги вклучат ГО во сите фази.

ПОДОБЛАСТ 2.3. **ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ**

ВОЛОНТЕРСТВО И ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО

Законот за волонтерство¹⁴² и понатаму директно го уредува процесот на волонтирање во Македонија, во насока на стимулирање на волонтерството и заштита на правата на волонтерите. Постојат и други закони кои содржат одредби кои го уредуваат волонтерството, како Законот за работните односи¹⁴³, Законот за трансформација во редовен работен однос¹⁴⁴, како и Законот за странци¹⁴⁵ и Законот за вработување и работа на странци¹⁴⁶. Законот за волонтерство ги уредува правата и обврските на волонтерите и организаторите на волонтерска работа и воведува можноста за склучување договор за волонтирање. Волонтерите имаат право на надомест на трошоците поврзани со волонтирање (храна, превоз и обука), што е минимум 15% од просечната бруто-плата во земјата и овој надомест е ослободен од плаќање персонален данок на доход.

Зголемениот износ и нивоа на одговорност за прекршоци во измените и дополнувањата на Законот за волонтерство од 2015 г. и понатаму претставуваат закана по суштината на законот, т.е. стимулирање на волонтерството. Друга законска одредба која создава потешкотии во промовирањето на волонтерството се наоѓа во Законот за работните односи, во членот 61¹⁴⁷, кој создава конфузија меѓу термините стажи-

142 Закон за волонтерство („Службен весник на Република Македонија“, бр. 85/07, 161/08, 147/15).

143 Закон за работните односи („Службен весник на Република Македонија“, бр. 62/05, 106/08, 161/08, 114/09, 130/09, 50/10, 52/10, 124/10, 47/11, 11/12, 39/12, 13/13, 25/13, 170/13, 187/13, 113/14, 20/15, 33/15, 72/15, 129/15, 27/16).

144 Закон за трансформација во редовен работен однос („Службен весник на Република Македонија“, бр. 20/15 и 44/15).

145 Закон за странци („Службен весник на Република Македонија“, бр. 35/06, 66/07, 117/08, 92/09, 156/10, 158/11, 84/12, 13/13, 147/13, 148/15 и 217/15).

146 Закон за вработување и работа на странците („Службен весник на Република Македонија“, бр. 70/07, 5/09, 35/10, 148/11, 84/12, 148/13, 38/14 и 150/15).

147 Закон за работните односи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 62/05, 106/08, 161/08, 114/09, 130/09, 50/10, 52/10, 124/10, 47/11, 11/12, 39/12, 13/13, 25/13, 170/13, 187/13, 113/14, 20/15, 33/15, 72/15, 129/15, 27/16)

ГРАФИКОН 15.

Какво е вашето искуство со правната рамка и политиките за волонтерство?

рање кое е задолжително за полагање стручен испит или самостојно вршење одредена дејност и како таква во суштината сосема се разликува од дефинициите за волонтерство и волонтер согласно Законот за волонтерство. Ваквата термилошка разлика е веќе истакната во Законот за волонтерство и често создава недоразбирања во практика.

Периодот на спроведување на Стратегијата за промовирање и развој на волонтерството 2010-2015 истече во 2015 година. Неизвесна е подготовката на нова стратегија, особено што досегашното спроведување на активностите беше отежнато, пред сè заради отсуство на буџет наменет за нејзино спроведување. Дополнително не се достапни извештаи или оценки за нејзиното спроведување, кои би поставиле основа за нова стратегија со акциски план за следниот период. Во 2016 година, во насока на една од целите во Стратегијата, беше пренесување на практиките за волонтирање на локално ниво и неколку општини, како Тетово¹⁴⁸, Кавадарци¹⁴⁹ и Битола¹⁵⁰, донесоа стратегии за волонтирање на локално ниво за 2015-2018. Националниот совет за развој на волонтерството продолжи да се состанува и во 2016 година.

Девет години по донесувањето на Законот за волонтерство, сè уште нема механизам за следење на неговото спроведување во практика. Освен тоа, отсуствува систематско прибирање статистички податоци за бројот на волонтери, секторите во кои волонтираат, вредноста на волонтерската работа итн.

148 Стратегија за развој на волонтерството во општина Тетово (2015-2018); Достапно на: <https://goo.gl/FfskzY>

149 Стратегија за развој на волонтерството во општина Кавадарци (2015-2018); Достапно на: <https://goo.gl/OwdeMM>;

150 Стратегија за развој на волонтерството во општина Битола (2015-2018); Достапно на: <https://goo.gl/9s6wjc>;

На граѓанските организации во прашалникот им беше дадена можност за избор на повеќе од една од изјавите кои го објаснуваат нивното искуство со правна рамка и политики за волонтерство. Најголем дел (42%) од ГО не се запознаени со правната рамка за волонтирање. Слично на минатите години, правната рамка за волонтерство не е во целост препознаена, па и негативно прифатена од ГО (18% сметаат дека рамката не стимулира волонтерски ангажман, 13% дека е сложена, а особено процедурата за странски волонтери според 10%). Исто така, има 12% кои сметаат дека законот е целосно функционален.

Иако законот има за цел да ги поттикне волонтерите да го зголемат времето и навиките за волонтирање, особено во граѓанското општество, во практика, се создава несигурност кај организаторите на волонтерската работа, забележлива во нивните одговори. Проблемите кои во отворените одговори на прашалникот ги наведуваат ГО се: законот ограничува и не овозможува спонтано волонтирање; неможност да се покријат трошоците за волонтерството; сложена и долга процедура за добивање дозволи за странски волонтери; сложена и нејасна процедура за добивање волонтерска книшка и здравствено осигурување; создава дополнителна администрација за организациите.

Последниот извештај на Галуп за граѓанското учество,¹⁵¹ заклучува дека состојбата во Македонија е влошена со падот на граѓанското учество во 2015 г. од 119 место, на 140 место од сите земји, што ја става Македонија во десетте најниско рангирани земји според процентот на лица кои волонтирале време

151 Galup (2016), Global Civic Engagement, Достапно на: <https://goo.gl/fkK2RG>.

во организации (7 %). Друга организација, пак, која спроведе истражување во 2016 г., Реактор за граѓанското учество, активизам и волонтерство¹⁵², укажува дека во 2016 г., 33% од испитаниците практикуваат волонтирање во организации, односно формално волонтирање (бесплатна помош).¹⁵³ Најприменувана форма на бесплатна помош е консултативната (68%) од оние кои волонтираат, додека најретка е административната помош поврзана со канцелариска и сметководствена работа (24%). Процентот на оние кои волонтираат варира низ годините, но во 2016 г. позастапено е неформалното волонтирање (89%), кое е искажано преку донирање од граѓаните (72%) .

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ - ВОЛОНТЕРСТВО

Законската рамка за волонтирање директно е уредена со Законот за волонтерство. Други закони исто така го уредуваат волонтерството, како: Законот за работните односи, Законот за трансформација во редовен работен однос, како и Законот за странци и Законот за вработување и работа на странци. Во практика, иако Законот за волонтерство има за цел да го поттикне волонтерството преку зголемување на времето и навиките за волонтирање на граѓаните, особено во граѓанското општество, повеќето ГО не се запознаени со него (42% од оние кои одговориле на прашалникот), што создава несигурност кај нив како организатори на волонтерската работа, особено бидејќи сметаат дека Законот создава административни потешкотии (законот не овозможува спонтано волонтирање; има сложени и долги процедури за добивање дозвола за странските волонтери; има сложена и нејасна процедура за добивање волонтерска книшка и здравствено осигурување кое е задолжително итн.), како и високи и непропорцио-

нални глоби. Во Македонија сè уште, нема редовна статистика поврзана со волонтирањето (часови, број на волонтери, сектор на волонтирање итн.), особено во граѓанскиот сектор. Последниот извештај на Галуп за граѓанското учество, заклучува дека состојбата во Македонија е влошена со падот на граѓанското учество во 2015 г. од 119 место, на 140 место од сите земји. Неформалното волонтирање искажано преку донирање е најзастапена форма на волонтирање во 2016 г.

- ▶ Националниот совет за развој на волонтерството да ги земе предвид наодите за потешкотиите кои ГО ги наведуваат во однос на спроведувањето на законот и неговото спроведување во практика и во партиципативен процес преку Министерството за труд и социјална политика да се иницираат предлог-решенија за законски измени и политики;
- ▶ Конкретно, важно е да има измени во Законот за волонтерство кои би воделе до намалување на висината на глобите и нивото на одговорност кај одговорните лица, како и кај организациите;
- ▶ Дополнително, потребно е потемелно разгледување на можноста за поедноставување на процедурата за организирање на работата на странските волонтери, што подразбира вклученост на Министерството за внатрешни работи;
- ▶ Доделување средства од буџетот на РМ на МТСП како институција одговорна за ревидирање на постоечката Стратегија за промовирање и развој на волонтерството со период на спроведување до 2015 година и подготовка на нова стратегија со предвидени средства за спроведување на акцискиот план. Дополнително, обезбедување средства за функционирање на Националниот совет за развој на волонтерството;
- ▶ Државниот завод за статистика, преку Советот за статистика на РМ во кои членува претставник на граѓанскиот сектор, да ги разгледаат можностите и потребните ресурси за одразување на специфичните карактеристики на граѓанскиот сектор во нивните редовни статистички предгледи и извештаи (при анализа на пазарот на трудот), како и можноста за воведување методологија за мерење на бројот на волонтери и волонтерски часови, по сектори и други статистики.

152 Реактор, Истражување во акција (2016), Граѓаните и нивните заедници: Граѓанското учество, активизмот и волонтерството во Република Македонија (2016), Скопје. Достапно на: <https://goo.gl/2Vy1jm>.

153 Во користеното истражување „Граѓаните и нивните заедници: Граѓанското учество, активизмот и волонтерството во РМ“ се прави разлика меѓу (бесплатна) помош на организации, клубови и здруженија во форма на формално традиционално волонтерство и неформално волонтерство, односно помош на сограѓани (со кои испитаниците не се сродно поврзани) како посебен начин на волонтирање во сопствено време, кој не спаѓа во традиционалното сфаќање на волонтерството. Истражувањето е достапно на: <https://goo.gl/2Vy1jm>;

ОБЛАСТ 3.

ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

ПОДОБЛАСТ 3.1.

РАМКА И ПРАКТИКИ ЗА СОРАБОТКА

СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО И СОРАБОТКАТА СО ВЛАДАТА

Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор 2012-2017¹⁵⁴ (во продолжение Стратегијата) е клучниот стратешки документ за развој на граѓанското општество кој се спроведува до 2017 година. Стратегијата содржи приоритети, цели, мерки и активности, како и одговорни институции под секоја мерка. Сепак, не се предвидени буџетски средства за спроведување на стратегијата, ниту пак има јасна поделба на одговорностите во секој орган на државната управа кој се јавува како носител на активност. Стратегијата е подготвена во консултативен процес со ГО. Дискусии и консултации ќе започнат во 2017 година пред истекувањето на постоечката стратегија, околу потребата од ваков стратешки документ, имајќи го предвид отсуството на напредок на клучните мерки за развој и одржливост на граѓанското општество¹⁵⁵. Во 2016 година реализирани се неколку активности кои се предвидени во стратегијата, а се суштински за граѓанското општество: реализирани чекори за воспоставување на Советот за соработка на Владата со граѓанското општество и одредени подобрувања на веб-страницата на Одделението за соработка со невладините организации. Во 2016 г. усвоен е третиот акциски план за Отворено владино партнерство, воден од МИОА, на партиципативен начин. Други активности кои се спроведоа се поврзани со промовирање на општествената одговорност на претпријатијата и последно, координативни состаноци за вклучување различни засегнати страни во донесувањето одлуки на локално ниво, водени од Министерството

за локална самоуправа¹⁵⁶. Сепак, и покрај реализација на дел од активностите, и понатаму само две мерки (од вкупно 52) се целосно спроведени, што ја доведува до прашање потребата од ажурирање на стратегијата во отсуство на буџетски средства и политичка волја. Известувањето за спроведувањето на стратегијата го координира и подготвува Одделението врз основа на информации од релевантни органи на државната управа и објавено на веб-страницата за периодот јануари-јуни 2016 г., меѓутоа содржината на извештајот и реализираните активности не се совпаѓаат секогаш со описите на планираните¹⁵⁷. Имено во отсуство на спроведени активности во рамките на Стратегијата, одговорните институции известуваат за кои било други активности кои ги реализирале поврзани со граѓанските организации.

ИНСТИТУЦИИ ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО И СОРАБОТКАТА СО ВЛАДАТА

Во 2016 година долгоочекуваното воспоставување на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество забележа напредок. Само два работни дена откако одлуката за формирање на Советот беше претставена пред ГО¹⁵⁸, одлуката беше усвоена на редовна седница на Владата на 17 мај 2016 година, без никаква можност за разгледување на дадените коментари од граѓанското општество. Усвојувањето на одлуката се случи неочекувано, по повеќе од една година, кога над 75 ГО бараа промени¹⁵⁹, проблематизирајќи ја легитимноста и репрезентативноста на Советот. Иако дел од претходните барања беа земен предвид во усвоениот текст на одлуката, покренати беа нови сериозни дилеми.

154 Влада на Република Македонија (2012) Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017) [Интернет] Скопје, Влада на Република Македонија. Адреса: <http://goskiot.org/vv3xNg>

155 Огненовска, С. (2015) Документ за јавни политики: Извештај за спроведувањето на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор за периодот јуни 2012 - декември 2014. Достапно на: <https://goo.gl/VwHd3h>;

156 Одделение за соработка со невладини организации (2016) Информација за прогресот на активностите во врска со реализацијата на Проектот: „Соработка на Владата со граѓанскиот сектор“ за периодот јануари-јуни- 2016 година. Адреса: <https://goo.gl/Xa3Lac>;

157 Одделение за соработка со невладини организации(2016), Информација за прогресот на активностите во врска со реализацијата на Проектот: „Соработка на Владата со граѓанскиот сектор“ за периодот јануари-јуни- 2016 година. Адреса: <https://goo.gl/Xa3Lac>;

158 Одлука за формирање на Совет за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор („Службен весник бр.98/2016“) Адреса: <https://goo.gl/RiqoJ6>;

159 БЦСДН и МЦМС (2015) Барање за промена на постапката за избор на членови на советот од редот на граѓанскиот сектор и избор на претседател на советот во предлог-одлуката за формирање совет за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор. Адреса: <http://goo.gl/BIQ2ba>;

На 20 мај 2016 година, по објавувањето на одлуката во Службениот весник на РМ¹⁶⁰, 93 ГО испратија официјален допис до Владата, изразувајќи загриженост за функционалноста и работата на Советот¹⁶¹. Прво, во својата реакција, потврдуваат дека преземањето чекор напред за формирање на Советот е клучно за развиен граѓански дијалог и зајакната соработка меѓу Владата и граѓанското општество. Меѓутоа, тие сметаат дека процесот на донесување на одлуката се спроведе без квалитетни консултации. Понатаму, мнозинството членови кои доаѓаат од органи на државната управа, како и можноста од назначување државни службеници без соодветно ниво на експертиза и искуство, фрла сомнеж дека Советот ќе може да ја исполни улогата и целта за која е воспоставен. Уште повеќе, одлуката е усвоена во несоодветен временски период, т.е. во екот на политичката криза и со техничка влада. Последно, според ГО проблематичен е краткиот рок и непрецизните технички детали за избор на кандидатите без механизам за надгледување на процесот. Организациите кои беа екстензивно вклучени во застапувањето за формирање на советот, се активни чинители на граѓанското општество со долгогодишно искуство (МЦМС, ФООМ, АДИ, ИДСЦС, ЦГК, МОСТ итн.) заеднички го проблематизираа процесот со барање за отворање консултации. На реакциите на граѓанските организации, немаше повратни информации од страна на Владата и по три дена од донесување на одлуката, на 23 мај 2016 година, Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија објави јавен повик за избор на 13 члена од здруженија и фондации на Советот за соработка на Владата со граѓанскиот сектор¹⁶².

Резултатот во скоро сите области во кои се избрани претставници од ГО во Советот е проблематичен, бидејќи профилот на избраните кандидати, како и портфолиото на нивните ГО, не одговара на соодветните области (развој на граѓанското општество, култура итн.)¹⁶³. Понатаму, избраните кандидати се поддржа-

ни главно од ГО со кои тесно соработуваат во истата област, и покрај тоа што немаат искуство и придонес во одредената област (на пример, во областа на развој на граѓанското општество кандидатот со најмногу гласови е претседателот на Кајакарската федерација на Македонија, избран со гласовите на другите спортски федерации, како: Карате-федерацијата на Македонија, Боксерската федерација на Македонија, Бадминтон-федерацијата итн.). Последователни чекори за потврдување на избраните кандидати за членови во советот не беа преземени до крајот на 2016 г.

Одделението за соработка со НВО продолжи со своите редовни активности во рамките на Генералниот секретаријат на Владата на РМ, во услови на отсуство на буџетски средства за спроведување активности и без независност во неговото функционирање. Одделението продолжи навремено да објавува релевантни информации на веб-страницата.¹⁶⁴ Објавена е и ажурирана контакт-листа со податоци за мрежата на државни службеници одговорни за соработка со граѓанскиот сектор (контакт-точки). Постои листа со контакти од мрежата на државни службеници задолжени за соработка со граѓанскиот сектор. Од секое од министерствата номинирани се по двајца државни службеници (од кои еден заменик-член, само три министерства имаат еден претставник), а единствено Министерството за здравство нема назначено одговорно лице. Освен министерствата, три други органи на државна управа (СЕП, ССРД и АМС) номинирале по две лица одговорни за соработка со граѓанскиот сектор.¹⁶⁵

ГРАФИКОН 16. Дали Вашата организација комуницираше со Одделението за соработка со граѓанските организации во 2016 година?

160 Одлука за формирање на Советот за соработка помеѓу Владата на РМ и граѓанскиот сектор („Службен весник на Република Македонија“, бр. 98/2016).

161 МЦМС (2016) Совет за соработката меѓу Владата и граѓанскиот сектор [јавна реакција]; Адреса: <https://goo.gl/bwfyMD>;

162 Одделение за соработка со невладините организации(2016) Консултативна средба со граѓанските организации за Предлог-одлуката за формирање на Совет за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор; Адреса: <https://goo.gl/6VNPYI>;

163 Одделение за соработка со невладините организации(2016) Извештај за пријавени организации со кандидати и Јавен

повик за гласање за избор на 13 членови на Советот за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор од редот на здруженијата и фондациите. Адреса: <https://goo.gl/iYp6iY>;

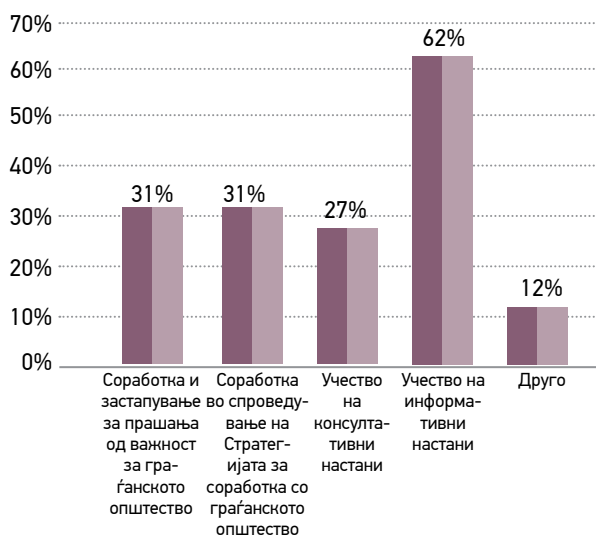
164 Одделение за соработка со невладините организации(2016) Мрежа на државни службеници за соработка со граѓанскиот сектор.Адреса: <https://goo.gl/U53t3>.

165 Одделение за соработка со невладините организации(2016) Мрежа на државни службеници за соработка со граѓанскиот сектор. Адреса: <https://goo.gl/U53t3>.

Трендот на неинформираност за постоењето и мандатот на Одделението од страна на ГО продолжи и во 2016 година. Повеќе од половината (57%) од организациите не комуницираат со Одделението, а скоро третина (26%) од оние кои одговориле не знаат дека постои, додека 17% комуницираат со него. ГО кои имале комуникација со Одделението тоа го направиле преку учество на информативни (62%) и консултативни (27%) настани, како и со соработка и застапување за прашања од важност за ГО и соработка за спроведување на стратегијата (31%).

ГРАФИКОН 17.

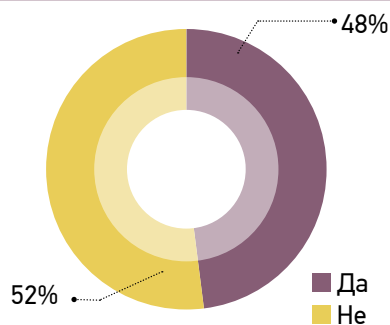
На што се однесуваше комуникацијата на Вашата организација со Одделението оваа година?

Наодите на прашалникот од 2016 г. ја потврдуваат потребата за независност на Одделението со ГО. Организациите кои одговориле дека не комуницираат со Одделението (57%) биле прашани за причините за тоа. Две третини (61%) до ГО сметаат дека немаат корист од таквата комуникација, додека третина (28%) сметаат дека нема потреба да комуницираат.

ГРАФИКОН 18.

Дали сте соработувале со некој државен орган во 2016 година?

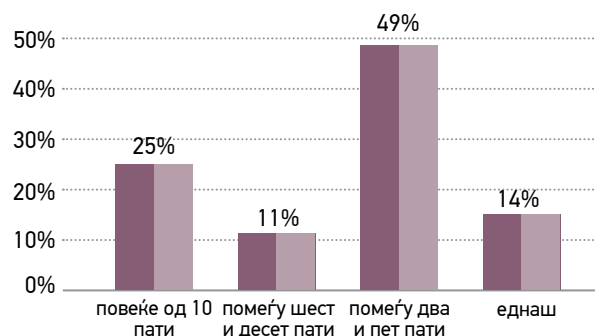

Граѓанските организации беа прашани и дали соработувале со некој од државните органи во 2016 г., со

цел да се утврдат практики на соработка. Половина (52%) од организациите не соработувале, додека 48% од нив соработувале.

ГРАФИКОН 19.

Колку често сте соработувале со државните органи во 2016 година?

Организациите кои соработувале биле дополнително прашани и за честотата на соработка со однапред понудени одговори. Помеѓу два и пет пати е најчестиот одговор (49%), додека четвртина (25%) од ГО соработувале 10 пати, помеѓу шест до десет пати (11%) и само еднаш (15%).

Организациите кои соработувале имале можност преку отворено прашање да ги наведат органите на државната управа со кои ја оствариле соработката. Врз основа на нивните одговори, најчесто споменувани пет органи на државната управа се:

- ▶ Министерството за труд и социјална работа (16);
- ▶ Министерството за култура (10);
- ▶ Министерството за внатрешни работи (9);
- ▶ Министерството за животна средина и просторно планирање (8);
- ▶ Министерството за економија (6).

Други органи на државната управа кои се споменати се: Бирото за развој на образованието, Агенцијата за вработување на Република Македонија, Агенцијата за млади и спорт, Секретаријатот за европски прашања, Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиуми итн.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

РАМКА И ПРАКТИКИ ЗА СОРАБОТКА

Клучни документи кои имаат за цел да ја развијат соработката меѓу Владата и граѓанското општество се Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор 2012-2017 и Одлуката за формирање

на Советот за соработка на Владата со граѓанското општество. Меѓутоа отсуството на буџетски средства и отсуството на политичка волја за спроведувањето на Стратегијата во практика продолжува и тоа доведува до ниска реализација на мерките (само 2 од 52 се целосно спроведени и во 2016 г.). Клучен чекор за подобрување на дијалогот и соработката меѓу Владата и граѓанските организации беше усвојувањето на Одлуката. Согласно реакциите на 93 ГО, не беа одржани квалитетни консултации за документ кој е од особено значење за градење на довербата. ГО го проблематизираа нееднаквото учество на членовите кои доаѓаат од ГО и од државните институции, во полза на вторите, потоа критериумите кои овозможуваат несоодветно претставување од страна на државните службеници (ниво и искуство), како и периодот во екот на политичката криза за усвојување на ваков документ и итното избирање членови (откако процесот беше замрзнат повеќе од година). Дополнително, по одржаните онлајн избори, предвидените критериуми за избор на претставниците од ГО во Советот не беа почитувани, со оглед на несоодветноста на индивидуалните биографии и организациските капацитети на избраните кандидати за прашањата кои треба да ги застапуваат. Одделението за соработка со невладините организации продолжува да соочува со потешкотии за целосно функционирање, со оглед на тоа што нема средства од буџетот наменети за негово функционирање и е хиерархиски зависно од Генералниот секретаријат на Владата на РМ.

- ▶ Унапредување на улогата на Одделението за соработка со ГО. Во насока на досегашните препоки, со цел Одделението да биде целосно функционално и препознаено од организациите, треба да има поавтономна позиција, како и посебно предвидени средства од буџетот на РМ за реализирање на неговите директни активности;
- ▶ Генералниот секретаријат на Владата на РМ, преку партиципативен процес, да се заложи за обновување на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор, заснована на претходна оценка. За новата ревидирана стратегија, да се алоцираат наменски средства од буџетот на РМ за спроведување на активностите, за сите органи на државната управа во соработка со ГО како спроведувачи на мерките;
- ▶ Генералниот секретаријат на Владата на РМ да организира консултативни настани за поната-

мошна дискусија и унапредување на нацрт-текстот на постоечката одлука за формирање на Советот за соработка на Владата со граѓанскиот сектор. Пред спроведувањето на изборот, да се организираат низа активности за информирање на ГО низ земјата за целта на Советот и да можат да учествуваат и/или да номинираат кандидати;

- ▶ Објавување на јавниот повик за претставници од граѓанските организации и спроведување на избор преку транспарентна онлајн постапка;
- ▶ Усвојување на потребните подзаконски акти за соодветно функционирање на Советот (правилник за работа, урнеци за извештаи и сл.).

ПОДОБЛАСТ 3.2.

ВКЛУЧЕНОСТ ВО ПРОЦЕСИТЕ НА КРЕИРАЊЕ ПОЛИТИКИ И ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ

СТАНДАРДИ ЗА ВКЛУЧУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО КРЕИРАЊЕТО ПОЛИТИКИ

Повеќе документи даваат основа за вклучување на граѓанските организации во креирањето политики и подготовката на закони на ниво на Владата на РМ и на ниво на Собранието на РМ. Тоа е Уставот на Република Македонија¹⁶⁶, потоа Законот за референдум и други облици на непосредно изјаснување на граѓаните¹⁶⁷, Законот за работа на Владата¹⁶⁸, Законот за организација и работа на органите на државната управа¹⁶⁹ итн. Исто така, низа подзаконски акти го уредуваат ова прашање, како: Деловникот за работа на Владата на РМ¹⁷⁰, Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор¹⁷¹, Кодексот за добри

166 Устав на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 52/1991)

167 Закон за референдум и други облици на непосредно изјаснување на граѓаните („Службен весник на Република Македонија“, бр. 81/05).

168 Закон за Владата на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/2000, 12/2003, 55/2005, 37/2006, 115/2007, 19/2008, 82/2008, 10/10, 51/11, 15/13, 139/14 и 196/15 и 142/16).

169 Закон за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10, 51/11).

170 Правилник на Владата на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/08).

171 Влада на Македонија (2012) Стратегија за соработка со

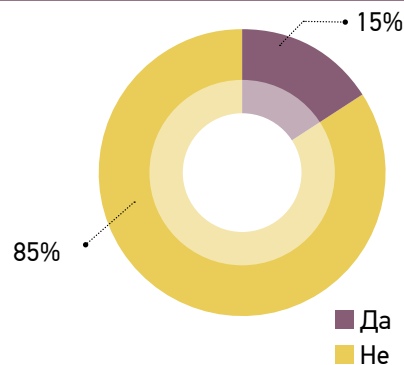
практики за учество на граѓанскиот сектор во процесите на креирање политики¹⁷², Методологијата за процена на влијанието на регулативата¹⁷³ и Упатството за начинот на постапување во работата на министерствата во процесот на спроведување на процената на влијанието на регулативата (во продолжение Упатство)¹⁷⁴.

Во практика, законски гарантираното право за вклучување на граѓанското општество и граѓаните во согласност со поставените стандарди не можеа да го остварат во 2016 година, поради отсуство на консултации и непочитување на минималните рокови, како и поради континуирано отсуство на волја и разбирање за важноста на партиципативните процеси во креирањето политики.

Спротивно на значајните напори на МИОА за промовирање на електронските консултации, континуирано унапредување на системот и вложување во градење на капацитетите на државните службеници, бројот на објавени нацрт-закопи на ЕНЕР значително се намали во текот на 2016 година. Освен ова, за нискиот процент објавени закони за консултации, не се почитуваше минималниот рок за консултации. Во Собранието на РМ за 2016 г. биле разгледани вкупно 505 точки по закони, од кои за 453 постоела обврска за консултации со јавноста¹⁷⁵. Само 21 нацрт-закон (5%) од разгледаните 453 беа предмет на електронски консултации (ЕНЕР), што е значителен пад во споредба со претходните години¹⁷⁶. Повеќето (76%) закони биле усвоени во скратена постапка, (238 од вкупно 314 донесени закони за кои постои обврска

за консултации)¹⁷⁷. Освен ова, за најголем дел од нацрт-закопите (16 од 21) објавени за електронските консултации, не бил почитуван минималниот законски рок од 10 дена.

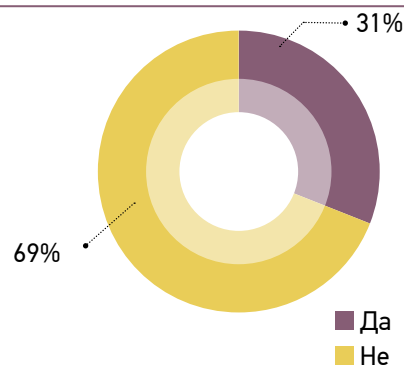
ГРАФИКОН 20.
Дали Вашата организација се вклучи во процес на носење политики или закони во 2016 година?

Повеќето (85%) од ГО кои одговориле на прашалникот во 2016 година, не биле вклучени во процесите на подготовка на политики на работа или закони. Само 23 од организациите биле вклучени во овие процеси, од кои осум на покана на државните институции.

Одделението за соработка со НВО објави повик до граѓанското општество да придонесе кон подготовката на владината програма за 2017 година, според членот 14 на Кодексот на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики.¹⁷⁸ Во 2016 година, само седум ГО пратиле свои барања во врска со клучните аспекти за унапредување на граѓанското општество и прашањата кои ги застапува, како граѓанско учество, даночни поволности, антикорупција итн.

ГРАФИКОН 21.
Дали во 2016 година Вашата организација поднесе на повикот од Одделението предлози за Програма на Влада на Република Македонија?

граѓанскиот сектор (2012-2017) Скопје, Влада на Република Македонија.

- 172 Кодекс на добри практики за учество на граѓанското општество во процесот на креирање политики („Службен весник на Република Македонија“ бр. 99/11);
- 173 Методологија за процена на влијанието на регулативите („Службен весник на Република Македонија“, бр. 107/13).
- 174 Насоки за министерствата за начинот на продолжување на процесот на процена на влијанието на регулативите („Службен весник на Република Македонија“, бр. 106/13).
- 175 Собрание (2016) Извештај за работата на Собранието на Република Македонија за периодот 1.1.2016-17.10.2016. Адреса: <https://goo.gl/2zMtlh>;
- 176 Примерокот кој се следеше вклучуваше само нацрт-предлози, додека секундарната легислатива не беше предмет на следење, бидејќи легислативата не предвидува обврска за јавно разгледување. Македонски центар за меѓународна соработка, интерна пресметка базирана на податоците достапни на ЕНЕР и Собранието на Македонија.

177 Податоците се извлечени од извештајот за работата на Собранието на РМ за периодот 1.1.2016-17.10.2016. Вкупниот број на разгледувани закони (505), донесени се 366 од кои 26 се ратификации, 1 по итна постапка и 25 се предложени од пратеничкиот состав кои немаат обврска да бидат консултирани и објавени на ЕНЕР.

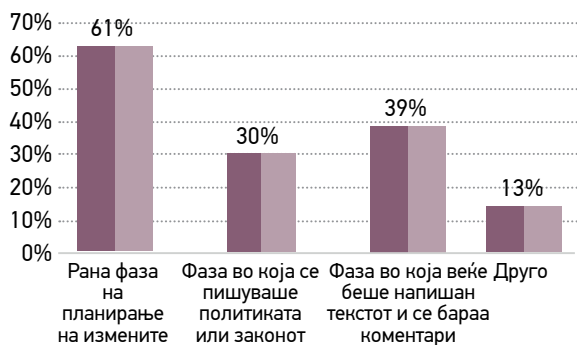
178 Одделение за соработка со НВО (2016) Мрежа на државни службеници за соработка со граѓанскиот сектор. Адреса: <https://goo.gl/Z8NpGd>.

За користењето можност за поднесување предлози за Програмата на Владата на РМ во 2016 г., повеќето (69%) од организациите одговориле дека не поднеле предлози, третина (31%) поднеле. Ваквите одговори на третина од ГО, кои доставиле предлози, не соодветствуваат на бројот на објавени предлози на веб-страницата на Одделението. Оваа дискрепанца може да биде индикатор на недоволно знаење на ГО за можноста да учествуваат со свои предлози во Програмата.

Граѓанските организации кои се вклучиле во овие процеси наведуваат повеќе закони и политики, како и органи на државната управа кои им упатиле покани во 2016 г. (главно на своја иницијатива) (табела 2).

ГРАФИКОН 22.

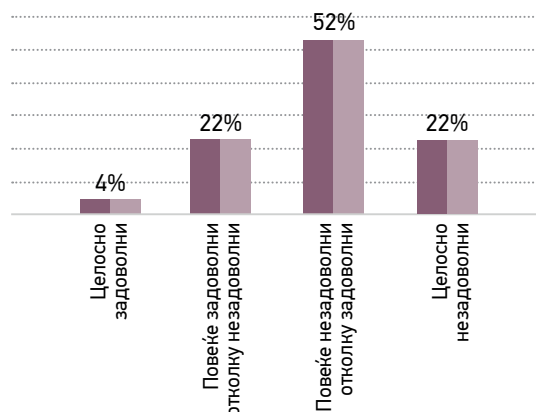
Во кои се фази на носење политика или закон се има вклучено Вашата организација?

Граѓанските организации (23 од вкупно 156 ГО кои одговориле на прашалникот) процесите на креирање политики и подготовка на закони биле прашани во кои фази се вклучиле да изберат од повеќето можни зададени одговори, со цел да се согледа практиката на навремено и суштинско вклучување. Две третини (61%) биле вклучени во раната фаза, а третина (30%) во фазата во која се пишува политиката или законот, додека 39% од организациите беа вклучени во фазата во која веќе е напишан текстот и се бараат коментари, што оневозможува квалитетен придонес. Освен навременоста, организациите (15% или 23 ГО) кои биле вклучени во овие процеси исто така беа прашани дали нивните предлози биле прифатени. Предозите на 12 организации биле прифатени од страна на институциите, што и со оваа незначителна вклученост покажува дека само во половина од случаите предлозите биле прифатени.

ГРАФИКОН 23.

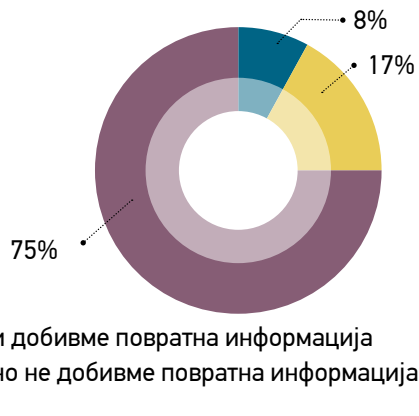
Колку сте задоволни од Вашето учество во процесот на носење на политики или закони во 2015 година?

Во насока на согледување на потенцијалот од градење доверба меѓу организациите и институциите, преку прашалникот организациите (23) кои биле вклучени во процесите на носење политики или закони биле прашани да го оценат своето задоволство од учеството. Незадоволството од вклученоста на организациите во процесите на носење политики или закони преовладува.

ГРАФИКОН 24

Дали Вашата организација иницирала дијалог или застапување за отпочнување на носење на политика или закон?

Со цел согледување на проактивноста на граѓанските организации во поттикнување на дијалогот со институциите, биле прашани дали иницирале дијалог или застапување за отпочнување на носење политика или закон (ваквите иницијативи нужно не значат дека биле земени предвид од институциите и дека биле започнати процеси). Во практика, повеќето организации (75%) не иницирале дијалог или застапување за отпочнување на носење политика или закон, додека четврина (25%) ГО иницирале тоа.

Значењето на иницијативата „Отворено владино партнерство“ предводена од МИОА за обезбедување

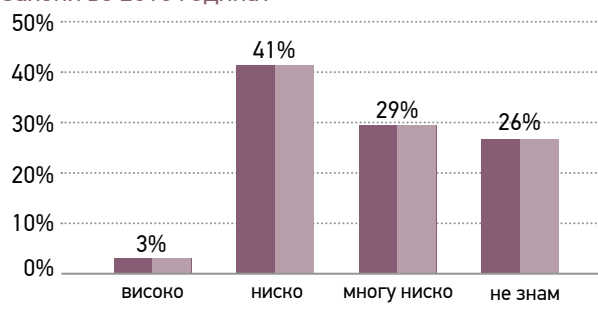
Табела 2. Листа на закони и стратешки документи во кои биле вклучени ГО

СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ	ОДУ	
Закон за кривична постапка	Програма за лидери	Влада на РМ
Закон за заштита на укажувачите	Државна програма за превенција и репресија на корупцијата и превенција и намалување на појавата на судир на интереси со акциски план 2016-2019	Агенција за млади и спорт
Закон за личната карта	Национална стратегија за спречување семејно насилство	Регулаторна комисија за енергетика на РМ
Закон за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните	Национална стратегија за развој на културата	Државна комисија за спречување корупција
Закон за библиотеките	Национална стратегија за реформи на јавната администрација	
Закон за високото образование	Национална стратегија за здравство	
Закон за аудио и аудиовизуелни услуги		
Закон за помилување		
Закон за контрола на дроги и други психотропни супстанции		
Закон за енергија		
Амандмани на Законот за социјално претприемаштво		
Амандмани на Законот за донации и спонзорства во јавниот сектор		

простор за комуникација и соработка меѓу граѓанскиот сектор и државните институции, беше актуелно и во 2016 година. На партиципативен начин, преку мултисекторски работни групи за релевантни приоритети, како и преку електронски консултации (порталот Е-демократија, веб-страницата на МИОА), беше подготвен третиот акциски план 2016-2018.¹⁷⁹

ГРАФИКОН 25.

Општо гледано, според Вашето мислење како го оценувате нивото на вклученост на граѓанските организации во процесот на носење политики или закони во 2016 година?

Граѓанските организации беа прашани да го оценат нивото на вклученост на организациите во овие процеси. Перцепцијата на граѓанските организации е во линија со реалните случувања, имено и тие го оценуваат нивото на вклученост на граѓанските организации во процесот на носење политики или закони во 2015 г. како ниско (41%) и многу ниско (29%),

додека 26% одговориле дека не знаат. Организациите сметаат дека ваквата оценка за нивото на вклученост е резултат на нивното досегашно искуство со овие процеси на донесување одлуки, недоволното вклучување во раната фаза и отсуство на информации, повеќето консултации се организираат кога документите се веќе подготвени, недостатокот на јавни дебати, генерално отсуство на дијалог повеќе од декада, бројни нацрт-закони кои се донесуваат преку ноќ, обесхрабрувањето заради неприфаќање на коментарите, отсуство на дијалог и доверба во институциите, активностите на ГО се маргинализирани и етикетирани од страна на политичарите, има бројни одбиени иницијативи на ГО, а за некои оваа перцепција се заснова на отсуството на иницијативи од страна на ГО.

ПОВРАТНА ИНФОРМАЦИЈА

Законодавството ја уредува повратната информација како дел од процесот на консултации во член 71 од Деловникот за работа на Владата¹⁸⁰, каде стои дека „сеекое надлежно министерство треба да подготви извештај за добиените мислења, во кој ќе бидат наведени причините поради кои коментарите и предлозите не се прифатени и истиот да биде објавен на интернет-страницата на соодветното министерство и на ЕНЕР“. Освен ова, Упатството во процесот на спро-

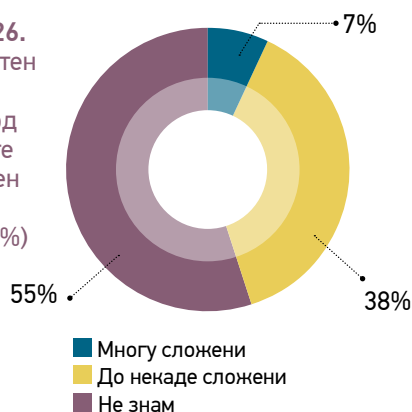
179 Министерство за информатичко општество и администрација (2016), Национален акциски план за отворено владино партнерство; Достапно на: <https://goo.gl/zwpNAJ>.

180 Деловник за работата на Владата на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/08).

ведување процена на влијанието на регулативата¹⁸¹ во членот 25 ги наведуваат елементите од кои треба да се состои извештајот од процената на влијанието на регулативата. Практиката да се даваат повратни информации од страна на министерствата за предлози и коментари дадени од граѓанското општество се намали.

ГРАФИКОН 26.

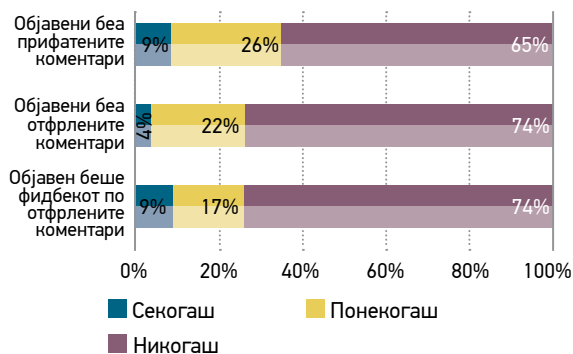
Пишан повратен одговор од резултатите од консултациите е јавно објавен од јавните институции?(%)

Со цел да се согледаат практиките на давање пишан повратен одговор на институциите за резултатите од консултациите, граѓанските организации биле прашани за нивната согласност. Половина (55%) од институциите се согласуваат дека пишан повратен одговор од резултатите од консултациите е јавно објавен, повеќе од третина (38%) сметаат дека институциите не објавуваат пишан одговор од резултатите од консултациите.

ГРАФИКОН 27.

Што од следново беше случај во примерите на Вашето учество?(%)

Повеќето (74%) од институциите одговориле дека никогаш не им биле објавени прифатените и/ или отфрлените коментари. Повеќето (74%) од органи-

181 Насоки за министерствата за начинот на продолжување на процесот на процена на влијанието на регулативите („Службен весник на Република Македонија“, бр. 106/13).

зации никогаш не се сретнале со објавен повратен одговор по отфрлени коментари. За две организации тоа се случува секогаш, за четири понекогаш, а за 17 повратен одговор никогаш не бил објавен.

КАПАЦИТЕТИ НА ДРЖАВНИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ ЗА ВКЛУЧУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Зајакнувањето на капацитетите на државните службеници за вклучување на граѓанските организации има и свој законски основ. Во Законот за административните службеници¹⁸² и во Законот за вработени во јавниот сектор¹⁸³ прецизно се дефинираат надлежностите на МИОА кога се работи за подготовка и усвојување на годишната програма за генерички обуки на административните службеници¹⁸⁴.

ГРАФИКОН 28. Пред да се вклучите во процесот на носење политики или закони, дали знаевте за лицата одговорни за соработка со граѓанскиот сектор во рамки на институциите со кои работевте?

Во практика, институциите (23) кои биле вклучени во процесите за подготовка на политиките на работа или законите биле прашани за тоа дали знаеле кои лица се одговорни за соработка со граѓанскиот сектор во рамките на институциите. Од нив, половина (13) пред да се вклучат во процесот на носење политики или закони имале информација за лицата одговорни за соработка со граѓанските организации во рамките на институциите.

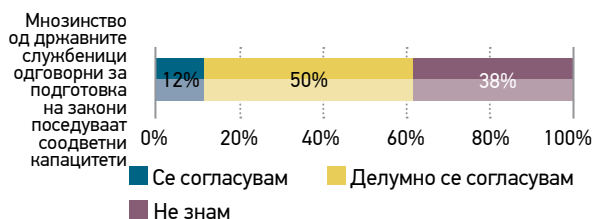
182 Закон за административни службеници („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/14, 199/14, 48/15, 154/15)

183 Закон за вработените во јавниот сектор („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/14, 199/14)

184 Министерство за информатичко општество и администрација (2016) Годишна програма за генерички обуки на административните службеници за 2016 година Скопје, МИОА. Адреса: <https://goo.gl/HW8zMy>;

ГРАФИКОН 29.

Според вашето искуство колку се согласувате со следните изјави: (во проценти)

Капацитетите на државните службеници во процесите на носење закони или политики се клучни за обезбедување суштинска вклученост на организациите. Половината од граѓанските организации (50%) сметаат дека мнозинството од државните службеници кои се одговорни за подготовка на закони не поседуваат соодветни капацитети, додека повеќе од третина (38%) одговориле дека не знаат какви им се капацитетите. Меѓутоа, ако се земе предвид динамиката и квантитетот на изменување и усвојување на законодавството директно во Собранието, очигледно е дека капацитетите на државните службеници или бројот на обуки кои ги добиваат не се пресудни за отсуството на квалитетна вклученост на јавноста во процесите на донесување одлуки.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

ВКЛУЧЕНОСТ ВО ПРОЦЕСИТЕ НА КРЕИРАЊЕ ПОЛИТИКИ И ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ

Законодавството поставува основи за вклучување на граѓанските организации во процесите на креирање политики и подготовка на закони на ниво на Владата и Собранието. Меѓутоа, во 2016 година јазот меѓу законодавството и неговото спроведување во практика се продлабочи, особено ако се земе предвид трендот на усвојување закони по скратена постапка (75%) во Собранието, без да се обезбедат барем електронски консултации (ЕНЕР) со јавноста, како што е законски предвидено. Трендот на затворање на органите на државната управа продолжи и натаму, а пад забележа и волјата на органите на државната управа да комуницираат со граѓанскиот сектор. И покрај континуираната промоција и унапредување на ЕНЕР и обуките на државните службеници, само 21 нацрт-закон се објавени за консултации, а за 16 од нив не се почитувани минималните стандарди за консултации од 10 дена. Динамиката и квантитетот на изменување и усвојување закони директно во Собранието јасно

упатува на заклучокот дека активностите за зајакнување на капацитетите на државните службеници не се пресудни за отсуството на квалитетна вклученост на јавноста во процесите на донесување одлуки. Наодите од прашалниот ги потврдуваат состојбите во практика. Имено, само 23 организации од 165 кои одговориле на прашалникот во 2016 година се вклучиле во процесите на креирање политики и подготовка на закони, и тоа на своја иницијатива и најголем дел од нив изразуваат незадоволство од процесот.

- ▶ Достапноста и содржината на предлог-законите потребно е да се унапредат со задолжително и ажурно објавување на документите на ЕНЕР и своите веб-страници (и кога се во скратена постапка);
- ▶ Органите на државната управа треба да користат и други расположливи механизми за консултации (работни групи, јавни дебати);
- ▶ Органите на државната управа треба да организираат консултации со ГО во раната фаза на анализата, за потребите и подготовката на политиките;
- ▶ Органите на државната управа треба го почитуваат минималниот период за консултации (10 дена) и согласно добрите практики, да обезбедат и до 30 дена за консултации;
- ▶ Органите на државната управа задолжително да обезбедат повратен одговор за добиените коментарите и јавно да ги објават;
- ▶ Граѓанските организации треба да ја користат можноста за електронски консултации преку ЕНЕР, како и можноста за придонес кон Програмата за работа на Владата преку поднесување предлози на веб-страницата на Одделението за соработка со НВО;
- ▶ Органите на државната управа треба постојано да ги подобруваат своите капацитети за вклучување различни засегнати страни во процесите на подготовка на закони и креирање политики.

ПОДОБЛАСТ 3.3.

СОРАБОТКА ПРИ ОБЕЗБЕДУВАЊЕ УСЛУГИ

ВКЛУЧЕНОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО ДАВАЊЕТО УСЛУГИ

Правната рамка овозможува вклучување на граѓанските организации во обезбедувањето услуги во различни области, како социјална заштита и помош, здравствени услуги, бесплатна правна помош, образование и други. Во зависност од законот од одредена област, постојат различни начини за вклучување на ГО во обезбедувањето услуги. Во Законот за социјална заштита¹⁸⁵ и во Законот за бесплатна правна помош¹⁸⁶ има детално уреден механизам за финансирање и поддршка на работата на ГО во овие области. Сепак, во одредени области, како образованието, здравството, животната средина и друго недостапуваат јасно дефинирани механизми за поддршка. Согласно Законот за јавни набавки¹⁸⁷, ГО можат да учествуваат со понуди за јавни набавки во рамките на дејноста која ја вршат за да остварат добивка без ограничувања. Иако давањето услуги од страна на организациите не е ограничено, сепак актуелните законски прописи не го стимулираат, ниту поблиску го дефинираат.

Исто така, потенцијалот за градење партнерства меѓу Владата и граѓанските организации преку вршење услуги е препознаено во Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор 2012-2017¹⁸⁸. Иако во 2016 г. не беше забележан напредок во спроведувањето на мерките кои се однесуваат на унапредување на обезбедувањето услуги на национално ниво, сепак беше забележан напредок во стратешкиот пристап на локално ниво. Три општини (Цен-

тар-Скопје¹⁸⁹, Струга¹⁹⁰ и Струмица¹⁹¹), со поддршка од граѓанските организации, воведоа т.н. социјални карти кои даваат информации за социо-економските и демографските карактеристики на општините, со цел создавање локални политики засновани на опфатот и потребите на жителите. Овие социјални карти исто така се корисни и за ГО кои обезбедуваат социјални услуги.

Во практика, има забележлив тренд во користењето услуги на ГО, најмногу за социјална заштита и превенција (социјална заштита на жртвите од семејно насилство, заштита на лицата со посебни потреби).¹⁹² Во 2016 г. граѓанските организации продолжија со хуманитарните активности преку обезбедување услуги за бегалците во текот на балканската миграциска рута и по поплавите во околината на Скопје, кои резултираа со 22 жртви и преку 60 повредени лица, како и со значителни материјални штети за граѓаните. Значителен дел од поддршката во поплавениот регион беше раководен од страна на граѓанските организации. Користејќи го социјалните медиуми (фејсбук и твитер), тие активно учествуваа во организацијата и координацијата на локални точки за донирање храна, вода, облека и материјали за населението. Солидарноста предизвика и зголемен граѓански ангажман преку волонтирање со финансиски средства, како и работна сила на терен.

Вклученоста на граѓанските организации во утврдување на приоритетите за финансирање за обезбедување услуги, имајќи ја предвид генералната состојба на отсуство на дијалог и вклученост на организациите во креирање политики и подготовка на закони, не забележа напредок. На локално ниво, вклученоста на ГО во фазата на создавање социјални карти на општините е добра практика, која може да резултира со поголемо задоволување на потребите на разни корисници на услуги и поврзување на општините со граѓанските организации кои вршат услуги.

Министерството за труд и социјална политика, Министерството за правда и Центарот за образование

185 Закон за социјална заштита („Службен весник на Република Македонија“, бр. 79/09; 36/11; 51/11; 166/12; 15/13; 79/13; 164/13; 187/13; 38/14, 44/14; 116/14; 180/40).

186 Закон за бесплатна правна помош („Службен весник на Република Македонија“, бр. 161/09).

187 Закон за јавни набавки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 136/07, 130/08, 97/10, 53/11, 185/11, 15/13, 148/13, 160/13, 28/14, 43/14, 130/14, 180/14, 78/15, 192/15)

188 Влада на Република Македонија (2012) Стратегија за соработка на Владата со граѓанското општество (2012-2017) Скопје, Влада на Република Македонија. Адреса: <https://goo.gl/S8dtJh>;

189 Општина Центар- Скопје (2016) Социјална Карта на Општина Центар Скопје. Адреса: <https://goo.gl/xwQbHj>;

190 Општина Струга (2016) Социјална карта на Општина Струга; Адреса: <https://goo.gl/091MVN>;

191 Општина Струмица (2016) Социјална карта на Општина Струмица; Адреса: <https://goo.gl/091MVN>;

192 Општина Струмица (2016) Социјална карта на Општина Струмица; Адреса: <https://goo.gl/091MVN>;

на возрастните и понатаму ги одржуваат регистрите во кои се опфатени ГО кои се лиценцирани да вршат одредени услуги. Во Регистарот на ГО кои работат на социјална заштита на МТСП има 77 ГО¹⁹³. Иако процесот на регистрација на ГО е прилично едноставен, токму тоа се смета како недостаток на регистарот бидејќи самото вклучување во него, не подразбира и гаранција за квалитетот на обезбедената услуга кон целната група. Активностите за обезбедување услуги од страна на ГО се финансираат преку грантови од МТСП кои не се специфично наменети за обезбедување услуги. Кога се работи за Регистарот на Министерството за правда, организациите пак сметаат дека регистрацијата е оптоварувачка,¹⁹⁴ главно заради потребата од вработување правник со положен правосуден испит, што е отежнувачко, имајќи го предвид предизвикот со одржливоста со кој соочуваат ГО. Средствата за бесплатна правна помош се гарантирани за секој случај на обезбедена правна помош, по претходно одобрување на Министерството за правда. Регистарот на Центарот за образование на возрастните¹⁹⁵ вклучува бројни организации како сертифицирани обучувачи.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

ВКЛУЧЕНОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО ДАВАЊЕТО УСЛУГИ

Законодавството дава основни предуслови за работа на ГО во полето на давање услуги, како и за делегирање на обврската за обезбедување услуги од страна на централното и на локалното ниво на јавната власт. Граѓанските организации немаат пречки за давање услуги во различни полиња, како што се социјалната заштита и помош, здравството, образованието, бесплатната правна помош и друго. Иако давањето услуги од страна на граѓанските организации не е ограничено, сепак актуелните законски прописи не го стимулираат, ниту поблиску го дефинираат. Во 2016 г. не беше забележан напредок во насока на препознавање на улогата на ГО како обезбедувачи на услуги во одредени области од страна на државата.

193 Министерство за труд и социјална политика (2016) Регистри; Адреса: <https://goo.gl/0Ytkb0>;

194 Академик (2016) Препораки за новиот закон за бесплатна правна помош: Еднавон пристап до правда и усогласување со ЗПП, со ЗКП и Законот за нотаријатот; Адреса: <https://goo.gl/dTmSrY>.

195 ЈУ Центар за образование на возрастните (2016) Регистар; Адреса: <https://goo.gl/7AjA8T>;

вата. Меѓутоа, ГО продолжија со странски средства да обезбедуваат услуги за своите целни групи и покажаа флексибилност и посветеност во давањето хуманитарна поддршка (поддршка кон справување со бегалскиот бран и поплави кои предизвикаа човечки жртви и материјални штети во околината на Скопје).¹⁹⁶

- ▶ Потребно е севкупно законско уредување на учеството на граѓанските организации како даватели на услуги (посебен закон кој ќе понуди дефиниција на поимите „социјални услуги“ и „давател на услуга“, механизми за делегирање на социјалните услуги на граѓанските организации и другите приватни лица, механизми за финансиска поддршка на недржавните даватели на услуги, како и методологија за препознавање на граѓанскиот ангажман во давањето услуги која ќе се темели на регистрација и/ или лиценцирање како основа за делегирањето услуги);
- ▶ Унапредување на постоечкото законодавство и политиките кои ја регулираат вклученоста на ГО во вршењето услуги преку консултации со граѓанските организации, корисниците и надлежните органи на државната управа (Закон за социјална заштита, Закон за бесплатна правна помош);
- ▶ Со цел остварување квалитетни услуги од страна на граѓанските организации, државата треба да спроведе процеси на регистрација и/ или лиценцирање ГО кои се „даватели на услуги“;
- ▶ Органите на државната управа кои делегираат обврски за вршење услуги потребно е да ги вклучат граѓанските организации во сите фази (процена на потребите, одредување на услугите кои најдобро ги покриваат потребите, следење и оценување).

196 Фондација Отворено општество Македонија; Пристап до правда во Македонија (2015); Достапно на: <https://goo.gl/4P1yuZ>.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Lopes., Rohr., A. (2016) The Impact of Social Media on Social Movements: The New Opportunity and Mobilizing Structure; Достапно на: <https://goo.gl/ubK50r>; [Посетена на:21.12.2016]
- CIVICUS (2016), Civic monitor (Macedonia); Address: <https://goo.gl/K8z9UM> [Посетена на:21.8.2016]
- CIVICUS, MCIC (2016) Civic pulse; Адреса: <https://goo.gl/6eleSH>
- Delegation of the European Union (2016) Agreement between the four political parties 20 July 2016 (20/07/2016); Адреса: <https://goo.gl/laDX96>; [Посетена на:20.7.2016]
- International Federation of Journalists (2016) Macedonia: five journalists beaten by police during protests; Адреса: <https://goo.gl/R2Fs63>;
- Freedom House (2016) Freedom in the world 2016 Report; Адреса: <https://goo.gl/mc7VIJ>;
- Galup (2016) Global Civic Engagement; Достапно на: <https://goo.gl/fkK2RG>.
- Reporters without borders (2016) 2016 Report; Адреса: <https://goo.gl/qIRfMh>;
- UN General Assembly Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression (2016) Promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression; Адреса: <https://goo.gl/SXFm1H>;
- The former Yugoslav Republic of Macedonia: Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, (2015); Достапно на: <https://goo.gl/2QBGjf>; [Посетена на:10.6.2016]
- Association of Journalists of Macedonia (2016) Summary of the Media Situation in Macedonia; Адреса: <https://goo.gl/rDZL0E>; [Посетена на:21.6.2016]
- Technical assistance for civil society organizations (2014) Former Yugoslav Republic of Macedonia Needs Assessment Report 2014, Адреса: <https://goo.gl/sL5xAY>;
- Technical assistance for civil society organizations (2016) Former Yugoslav Republic of Macedonia Needs Assessment Report 2016 Адреса: <https://goo.gl/yEC8q5>;
- Technical assistance for civil society organizations (2016) The Guidelines for EU support to civil society in enlargement countries, 2014-2020 Matrix of objectives, results, indicators, benchmarks, base-line and national targets for Macedonia; Адреса: <https://goo.gl/guEpx2>;
- Reactor Research in Action (2016) Freedom of Assembly in Macedonia; Адреса: <https://goo.gl/fpWEIS>
- Кусиникова, Н., Мирчевски, В. (2016) Анализа на јавните политики за средината за вработување во граѓанските организации: Граѓански сектор-невидлив работодавач. Скопје, Здружение Конект. Достапно на: <http://goo.gl/7EXQ0h> [Посетена на: 21.8.2016]
- Македонска канцеларија на ТАКСО - Техничка поддршка за граѓанските организации и МЦМС (2015) Извештај од консултации „Состојбите и предизвиците во однос на финансирањето на здруженија и фондации од буџетот на државата“. Скопје, ТАКСО и МЦМС;
- Миов, Н. (2015) Прирачник за економски активности: Вршење дејност од граѓанска организација. Адреса: <https://goo.gl/f2pVe3>; [Посетена на:21.8.2016]
- Мрежа 23 (2016) Зборот е збор! Како се спроведува договорот од Пржино? Скопје, Мрежа 23. Достапно на: <http://goo.gl/l18KTs> [Посетена на: 10.8.2016]
- НВО Инфоцентар (2016) Слобода на изразување Достапно на: <https://goo.gl/vYhaJl>; [Посетена на:21.8.2016]

Огненовска С. (2016) Директно буџетско финансирање за граѓанските организации: основен преглед; достапно на: <https://goo.gl/2h2Dd2>; [Посетена на:21.12.2016]

Огненовска, С.(2015) Документ за јавни политики: Извештај за спроведувањето на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор за периодот јуни 2012 - декември 2014. Достапно на: <https://goo.gl/VwHd3h>; [Посетена на:21.9.2016]

Огненовска., С. (2016) Извештај за овозможувачката околина за развој на граѓанското општество во Македонија 2015. Адреса: <https://goo.gl/62t5UY>; [Посетена на:21.9.2016]

Нурединоска., Е. Огненовска., С. (2013) Извештај за овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор во Македонија, Достапна на: <https://goo.gl/6Y3pUQ>; [Посетена на:21.9.2016]

Предлог за итни демократски реформи (2016); Достапен на: <https://goo.gl/JeVIVV>; [Посетена на:21.9.2016]

Поповиќ, М., Близнаковски, Ј. (2016) Во лавиринтите на циклусот на креирање политики – Можности за влијание на граѓанските организации, Краток документ за јавни политики Скопје, ИДЦС. Адреса: <http://goo.gl/rec0lb> [Посетена на: 11.10.2016]

Фондација Отворено општество Македонија (2015) Пристап до правда во Македонија; Достапно на: <https://goo.gl/4P1yuZ>; [Посетена на:21.8.2016]

Хаџи-Мицева Еванс, К., Хартај, Е. Розенцвајгова, И., Кусиникова, Н. (2015) Коментари на законот за донации и спонзорства во јавните дејности и на измените и дополнувањата од февруари 2014. [Интернет] Скопје, Конект. Адреса: <http://goo.gl/viu8QZ>; [Посетена на: 21.8.2016]

Генерален директорат за проширување на ЕУ (2014) Насоки за поддршка на ЕУ за граѓанското општество во земјите за проширување 2014–2020; Адреса: <https://goo.gl/EsjntE>;

Устав на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 52/1991)

Одлука на Уставен суд на РМ („Службен весник на Република Македонија“, бр. 19/2016); Достапна на: <https://goo.gl/QmXLau>;

Буџет на Република Македонија за 2015 г („Службен весник 155/2014“)

Буџет на Република Македонија за 2017 г („Службен весник 191/2016“)

Изменување и дополнување на Буџетот на Република Македонија за 2016 година („Службен весник 209/2016, 143/2016, 179/2016“) Адреса: <https://goo.gl/FAWZXD>;

Закон за административни службеници („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/14, 199/14, 48/15, 154/15)

Закон за бесплатна правна помош („Службен весник на Република Македонија“, бр. 161/09).

Закон за Владата на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/2000, 12/2003, 55/2005, 37/2006, 115/2007, 19/2008, 82/2008, 10/10, 51/11, 15/13, 139/14 и 196/15 и 142/16).

Закон за волонтерство („Службен весник на Република Македонија“, бр. 85/07, 161/08, 147/15)

Закон за вработените во јавниот сектор („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/14, 199/14)

Закон за вработување и работа на странци („Службен весник на Република Македонија“, бр. 70/07, 5/09, 35/10, 148/11, 84/12, 148/13, 38/14 и 150/15)

Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета („Службен весник на Република Македонија“ бр. 143/12);

Закон за данокот на добивка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 80/93, 33/95, 43/95, 71/96, 5/97, 28/98, 11/01, 2/02, 44/02, 51/03, 120/05, 139/06, 160/07, 159/08, 85/10, 47/11, 135/11, 79/13, 13/14, 11214, 129/15)

Закон за данокот на додадена вредност („Службен весник на Република Македонија“, бр. 44/99, 59/99, 86/99, 11/00, 8/01, 21/03, 19/04, 33/06, 45/06, 101/06, 114/07, 103/08, 114/09, 133/09, 95/10, 102/10, 24/11, 135/11, 155/12, 12/14, 112/14, 130/14, 15/15, 129/15, 225/15);

Закон за даночни процедури („Службен весник на Република Македонија“, бр. 13/2006).

Закон за дополнување на законот за помилување („Службен весник на Република Македонија број 20/1993, 58/2016,99/2016“)

Закон за електронските комуникации („Службен весник на Република Македонија“ бр. 39/14,
Закон за заштита на приватноста (Службен весник 99/2016).

Закон за игрите на среќа и забавните игри („Службен весник на Република Македонија“ бр. 24/11,
51/11, 148/11, 74/12, 171/12, 27/14, 139/14, 156/14, 61/15, 154/15, 23/16, 178/2016)

Закон за јавни набавки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 136/07, 130/08, 97/10,
53/11, 185/11, 15/13, 148/13, 160/13, 28/14, 43/14, 130/14, 180/14, 78/15, 192/15)

Закон за јавните собири („Службен весник на Република Македонија“ бр. 55/1995, 19/2006, 66/2007
и 152/2015).

Закон за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/10 и 100/12)

Закон за медиуми (Службен весник на Република Македонија“ бр. 184/2013, 13/2014);

Закон за менување и дополнување на Законот за полицијата („Службен весник на Република
Македонија“, бр. 114/06, 6/09, 145/12, 41/14, 33/15, 31/2016, 106/2016, 120/2016);

Закон за персоналниот данок на приход („Службен весник на Република Македонија“, бр. 80/1993,
3/1994, 70/1994, 71/1996, 28/1997, 8/2001, 50/2001, 52/2001, 2/2002, 44/2002, 96/2004, 120/2005,
52/2006, 139/2006, 6/2007, 160/2007, 159/2008, 20/2009, 139/2009, 171/2010, 135/2011, 166/12,
187/13, 13/2014, 116/2015, 129/2015, 199/2015 and 23/2016).

Закон за помилување („Службен весник на Република Македонија“ број 20/1993; 12/2009; 99/2016);

Закон за работните односи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 62/05, 106/08, 161/08,
114/09, 130/09, 50/10, 52/10, 124/10, 47/11, 11/12, 39/12, 13/13, 25/13, 170/13, 187/13, 113/14, 20/15,
33/15, 72/15, 129/15, 27/16)

Закон за регистрација на готовинските плаќања („Службен весник на Република Македонија“, бр.
31/2001).

Закон за референдум и други облици на непосредно изјаснување на граѓаните („Службен весник
на Република Македонија“ бр. 81/05)

Закон за следење комуникации („Службен весник на Република Македонија“ бр. 121/06, 110/08,
Закон за социјална заштита („Службен весник на Република Македонија“, бр. 79/09; 36/11; 51/11;
166/12; 15/13; 79/13; 164/13; 187/13; 38/14, 44/14; 116/14; 180/40).

Закон за странци („Службен весник на Република Македонија“, бр. 35/06, 66/07, 117/08, 92/09,
156/10, 158/11, 84/12, 13/13, 147/13, 148/15 и 217/15)

Закон за трансформација во редовен работен однос („Службен весник на Република Македонија“,
бр. 20/15 и 44/15)

Законот за финансиската инспекција во јавниот сектор („Службен весник на Република
Македонија“, бр. 82/2013, 43/2014 и 153/2015).

Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04,
81/05, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/2013, 82/13,
14/14, 27/14, 28/14, 41/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15 и 226/15).

Предлог - закон за дополнување на Законот за данокот на добивка, по скратена
постапка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 190/2016)

Деловник за работата на Владата на Република Македонија („Службен весник на Република
Македонија“, бр. 36/08)

Одлука за критериумите и постапката за распределба на средствата за финансирање на
програмските активности на здруженија на граѓани и фондации од Буџетот на Република
Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/09)

Одлука за распределување на приходите од игрите на среќа и забавните игри во 2015 година за
финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните
здруженија и асоцијација, на здруженијата за борба против семејното насилство и Црвениот крст
на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 196/14).

Одлука за формирање на Советот за соработка помеѓу Владата на РМ и граѓанскиот сектор
(Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/2000, 12/2003, 55/2005, 37/2006, 115/2007,
19/2008, 82/2008, 10/2010, 51/2011, 15/2013, 139/2014 и 196/2015);

Одлука за формирање на Советот за соработка помеѓу Владата на РМ и граѓанскиот сектор („Службен весник на Република Македонија“, бр. 98/2016).

Одлука на Уставниот суд на Република Македонија бр. 27/1996 од 12 јуни 1996, објавена во „Службен весник на Република Македонија“, бр. 31/1996; одлука бр. 43/1996 од 10 јули 1996, објавена во „Службен весник на Република Македонија“, бр. 40/1996, и одлука бр. 222/1997 од 23 декември 1998, објавена во „Службен весник на Република Македонија“, бр. 2/1999.

Одлука на Уставниот суд на Република Македонија бр. 31/2006 од 1 ноември 2006 година, објавена во „Службен весник на Република Македонија“, бр. 119/2006.

Одлука за формирање на Совет за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор („Службен весник бр.98/2016“) Адреса: <https://goo.gl/RiqoJ6>;

Кодекс за добри практики за финансиска поддршка на граѓанските здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 130/07)

Кодекс на добри практики за учество на граѓанското општество во процесот на креирање политики („Службен весник на Република Македонија“ бр. 99/11);

Насоки за министерствата за начинот на продолжување на процесот на процена на влијанието на регулативите („Службен весник на Република Македонија“, бр. 106/13)

ДКСК(2016) Државна програма за превенција и репресија на корупцијата и превенција и намалување на појавата на судир на интереси со акциски план 2016-2019 (2016); Адреса: <https://goo.gl/qnxF4S>;

Министерство за информатичко општество и администрација (2016), Национален акциски план за отворено владино партнерство; Достапно на: <https://goo.gl/zwpNAJ>.

Правилник за класификација на расходите („Службен весник на Република Македонија“, бр. 64/05, 4/08, 103/08);

Правилник за начинот на спроведување на даночното ослободување од плаќање на данок на додадена вредност на промет на добра и услуги наменети за реализација на проект кој е финансиран со парични средства добиени врз основа на договор за донација склучен помеѓу Република Македонија и странски донатор во кој е предвидено дека со добиените парични средства нема да се плаќаат даноци („Службен весник на Република Македонија“, бр. 98/14)

Министерство за информатичко општество и администрација (2016) Годишна програма за генерички обуки на административните службеници за 2016 година Скопје, МИОА. Адреса: <https://goo.gl/HW8zMy>;

Влада на Република Македонија (2012) Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017) Скопје, Влада на Република Македонија. Адреса: <http://госкиот.о.г.л/vv3xNg>

Стратегија за развој на волонтерството во општина Битола (2015-2018); Достапно на: <https://goo.gl/9s6wjс>;

Стратегија за развој на волонтерството во општина Кавадарци (2015-2018); Достапно на: <https://goo.gl/OwdeMM>;

Стратегија за развој на волонтерството во општина Тетово (2015-2018); Достапно на: <https://goo.gl/FfskzY>

Одделение за соработка со невладини организации (2016) Информација за прогресот на активностите во врска со реализацијата на Проектот: „Соработка на Владата до граѓанскиот сектор“ за периодот јануари-јуни- 2016 година

Одделение за соработка со невладините организации(2016) Извештај за пријавени организации со кандидати и Јавен повик за гласање за избор на 13 членови на Советот за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор од редот на здруженијата и фондациите. Адреса: <https://goo.gl/iYp6iY>;

Собрание (2016) Извештај за работата на Собранието на Република Македонија за периодот 1.1.2016-17.10.2016. Адреса: <https://goo.gl/2zMtlh>;

Државен завод за статистика (2016) Користење на информатичко-комуникациски технологии во домаќинствата и кај поединци; Адреса: <https://goo.gl/AVF1cT>;

Државна изборна комисија (2016); Адреса: <https://goo.gl/ZnukFK>

ЈУ Центар за образование на возрасните (2016) Регистар, Адреса: <https://goo.gl/7AjA8T>;

Министерство за труд и социјална политика (2016) Регистри; Адреса: <https://goo.gl/0YtkbO>;

Општина Струга (2016) Социјална карта на Општина Струга; Адреса: <https://goo.gl/091MVN>;

Општина Струмица (2016) Социјална карта на Општина Струмица; Адреса: <https://goo.gl/091MVN>;

Општина Центар- Скопје (2016) Социјална Карта на Општина Центар Скопје. Адреса: <https://goo.gl/xwQbHj>;

Одделение за соработка со невладините организации(2016) Консултативна средба со граѓанските организации за Предлог-одлуката за формирање на Совет за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор; Адреса: <https://goo.gl/6VNpYI>;

Одделение за соработка со невладините организации(2016) Мрежа на државни службеници за соработка со граѓанскиот сектор. Адреса: <https://goo.gl/1U53t3>.

Balkan Civil Society Development Network (2016) Call for Support – Civil Society Representatives in Macedonian Council Must be Elected by CSOs; Адреса: <https://goo.gl/gzrae5> [Посетена на: 8.6.2016]

Balkan Insight (2016) Macedonia Journalists Slate Pre-Election Media Deal; Адреса: <https://goo.gl/UkSdlG>;[Посетена на:21.8.2016]

Balkan Insight (2016) Macedonia President Revokes All Controversial Pardons; Адреса: <https://goo.gl/wolxYP>; [Посетена на:21.8.2016]

Balkan Insight (2016) Monitors: Bogus Voters Remain on Macedonia's Electoral Roll; Адреса: <https://goo.gl/9cvbvb>;[Посетена на:21.12.2016]

BCSDN (2016) Key Macedonian CSOs Call on the Government to Stop Selection Process, Revise the Gov-CS Council; Адреса: <https://goo.gl/nVO556>;[Посетена на:18.6.2016]

DW (2014) Протести против Иванов на улиците на Скопје, уапсени и повредени; Адреса: <https://goo.gl/Hgle08>; [Посетена на:21.5.2016]

European Journalists (2016) Macedonia: five journalists beaten by police during protests; Адреса: <https://goo.gl/ULfdDe>;[Посетена на:20.5.2016]

Freedom of Assembly in Macedonia, Reactor Research in Action, (2016) Достапно на: <https://goo.gl/fpWEIS>; [Посетена на:21.8.2016]

Independent MK (2016) Dastevski: Macedonia Will Prevail, We Will Not Allow Ukrainian Scenario; Адреса: <https://goo.gl/vm2l95>; [Посетена на:11.5.2016]

Independent MK (2016) Macedonia Elections: Ad Hoc Body for Media Monitoring Adopts Work Agenda; Адреса: <https://goo.gl/jUctGv>[Посетена на:21.12.2016]

Meta (2016) "Most": Financial Police have asked to look at our documents; Адреса: <https://goo.gl/QIHDBu>; [Посетена на:21.8.2016]

RT (2016) Macedonia protesters denounce amnesty for officials accused of wiretapping, vote fraud & corruption; Address: <https://goo.gl/Hu07by>;[Посетена на:21.12.2016]

RT (2016) Protesters throw flares, clash with police, storm presidential HQ in Macedonian capital; Адреса: <https://goo.gl/ToAUm0>;[Посетена на:21.12.2016]

USA Today (2016) Macedonian police: At least 15 dead, 6 missing, 22 injured in floods after storm hits capital; Адреса: <https://goo.gl/fmZGrY>; [Посетена на:10.8.2016]

24 Вести (2016) Има ли прекумерна употреба на сила од полицијата? Адреса: <https://goo.gl/0J589Q>; [Посетена на:21.12.2016]

Телма (2016) Протест против студентските избори; Адреса: <https://goo.gl/WieTqa>; [Посетена на:21.7.2016]

Телма (2016) Протест против студентските избори; Адреса: <https://goo.gl/WieTqa>;

Академик (2016) Препораки за новиот закон за бесплатна правна помош: Еднаков пристап до правда и усогласување со ЗПП, со ЗКП и Законот за нотаријатот; Адреса: <https://goo.gl/dTmSrY>;[Посетена на:15.9.2016]

Алфа ТВ (2016) Пет демонстранти од протестите се казнети, десетина кривични и прекршочни; Адреса: <https://goo.gl/8RWNAx>; [Посетена на:11.5.2016]

Бриф (2016) Студентски пленум: Не мрдаме од пред СЈО, ЕБР тепа студенти! Адреса: <https://goo.gl/zwLtFC>;[Посетена на:21.8.2016]

БЦСДН и МЦМС (2015) Барање за промена на постапката за избор на членови на советот од редот на граѓанскиот сектор и избор на претседател на советот во предлог- одлуката за формирање совет за соработка помеѓу Владата и граѓанскиот сектор, Скопје, БЦСДН. Адреса: <http://goo.gl/BIQ2ba>;

МИА (2016) Protests in front of the Constitutional Court; Адреса: <https://goo.gl/Oi6cr4>; [Посетена на:21.8.2016]

МЦМС (2016) Совет за соработката меѓу Владата и граѓанскиот сектор [јавна реакција]; Адреса: <https://goo.gl/bwfyMD>; [Посетена на:21.6.2016]

МЦМС (2016) Да се запре изборот на претставници во Советот за соработка на Владата со граѓанскиот сектор; Адреса: <https://goo.gl/gAVT0T>; [Посетена на:11.9.2016]

Нова ТВ (2016) Ад хок телото за медиуми нема да го подобри квалитетот на информирање; Адреса: <https://goo.gl/xjKAeg>;

Нова ТВ (2016) Kontra-протест – средство кое треба да ги одбрани политичарите од СЈО; Адреса: <https://goo.gl/gclhHE>; [Посетена на:21.6.2016]

Нова ТВ (2016) Кутиите со студентски гласови се разнесуваат со трчање; Адреса: <https://goo.gl/ephxw6>; [Посетена на:21.8.2016]

Нова ТВ (2016) Кутиите со студентски гласови се разнесуваат со трчање; Адреса: <https://goo.gl/ephxw6>;

Нова ТВ (2016) Остар и заканувачки говор на Груевски: Не учествуваме во прегласување; Адреса: <https://goo.gl/m7ditM>; [Посетена на:21.12.2016]

Нова ТВ (2016) Студентски избори без легитимитет; Адреса: <https://goo.gl/amem8Z>; [Посетена на:21.8.2016]

Нова ТВ (2016): ЕУ самит: Балканската рута затворена за „нерегуларниот бран на мигранти“; Адреса: <https://goo.gl/J26Zsr>; [Посетена на: 10.4.2016]

Радио МОФ (2016) МОСТ: ДИК да појасни како да се пријавуваат нерегуларности во избирачкиот список; Адреса: <https://goo.gl/Ue2uDt>; [Посетена на:21.12.2016]

Сакам да кажам (2016) СЈО има уште 6 месеци да отвори истраги и да поднесе обвиненија, Адреса: <https://goo.gl/mAEy60>;

Телма (2016) Граѓанскиот сектор на удар на УЈП; Адреса: <https://goo.gl/uWZgs0>; [Посетена на: 21.8.2016]

Телма (2016) Омбудсманот бара УЈП да одговори зошто во исто време инспектори влегоа во 20 невладини; Адреса: <https://goo.gl/eGJQ2n>; [Посетена на:21.6.2016]

Утрински весник (2016) Протести и контрапротести – нов тест за демократијата; Адреса: <https://goo.gl/H1AtUo>; [Посетена на:11.5.2016]

ПРИЛОГ 1.

ЛИСТА НА ОРГАНИЗАЦИИ КОИ ОДГОВОРИЛЕ НА Е-ПРАШАЛНИКОТ

1. Адком - Здружение на давателите на комунални услуги на РМ
2. Алпинистички клуб Плоча - Радовиш
3. Арт лофе
4. Асоциација на економските истражувачи СТОУК Скопје
5. Асоцијација за граѓанска толеранција и соработка Прилеп
6. Аци Македонија,
7. Здружение на финансиските пазари
8. Библиотекарско здружение на Македонија
9. Граѓанска иницијатива на жените ГИЖ Свети Николе
10. Ден на дрвото, засади ја својата иднина
11. Друштво за планинарски спортови Трансверзалец - Скопје
12. Европска асоцијација за локална демократија (АЛДА), подружница во Скопје
13. Еколошко друштво Здравец 2002
14. Еколошко друштво Роса
15. Женска граѓанска иницијатива КЛЕА, Битола
16. З.У. Арт декор- Тетово
17. З.У. Македонски центар на ИТИ продукција
18. З.Г. Жетва на знаење
19. Здружение Глобал Битола
20. Здружение Граѓански центар за одржлив развој ЕГРИ
21. Здружение Еколошко друштво Планетум - Струмица
22. Здружение Женски Форум Тетово
23. Здружение за асистивна технологија „Отворете ги прозорците“
24. Здружение за афирмација на мултимедијална уметност ИН-ВИ ИДЕЈА
25. Здружение за еднакви можности „Еднаков пристап“
26. Здружение за економско истражување и развој Прогрес плус Скопје
27. Здружение за заштита и помош на социјално маргинализирани и загрозуени лица
28. Здружение за заштита и унапредување на животната средина Еко-живот Кавадарци
29. Здружение за заштита на граѓанските права „Но пасаран“ Скопје
30. Здружение за истражување на политики Аналитика - Гостивар
31. Здружение за култура и развој на креативни индустрии Култ-транзен
32. Здружение за напредно современо образование Волвокс
33. Здружение за независни иницијативи „Цнги“- Кратово
34. Здружение за обединување на македонската култура „Македонски вознес“
35. Здружение за општествен развој Енхалон Струга
36. Здружение за планинарање, туризам и екологија Пожаране, с. Пожаране, Врапчиште
37. Здружение за развој на граѓанското образование и цивилното општество - ГАНИМЕД - Б
38. Здружение за развој на младите ФАКТОР Кичево
39. Здружение за развој на ромската заедница Сумнал
40. Здружение за рамноправен развој „Решенија за развој“
41. Здружение за регионална соработка „22 Нентори“
42. Здружение за рурален развој Локална акциска група АБЕР 2015 с.Старо Нагоричане
43. Здружение за рурален развој Локална акциска група ПЕЛАГОНИЈА Новаци
44. Здружение за советување, лекување, реинтеграција и ресоцијализација на лица
45. Здружение за современа уметност и кураторски практики Проектен простор прес
46. Здружение за социјални иновации и одржлив развој РАДАР
47. Здружение за унапредување и заштита на правата на работниците „Достоинствено“

48. Здружение Извор Кратово
49. Здружение Инженери без граници
Македонија
50. Здружение Институт за европска политика
Скопје
51. Здружение Конект Скопје
52. Здружение Локална агенција за развој,
Струга
53. Здружение Млади европски федералисти -
Македонија
54. Здружение на агроекономистите на
Република Македонија
55. Здружение на албанската жена - Кичево
(ЗАЖ).
56. Здружение на бизнис-жени
57. Здружение на граѓаните Институт за
истржување политики и добро владеење
58. Здружение на граѓаните „6. ѕвезда“ Скопје
59. Здружение на граѓаните Ековита
60. Здружение на граѓаните за демократија
„Together Macedonia“
61. Здружение на граѓаните за еднаква
застапеност на лица со посебни потреби
62. Здружение на граѓаните за мотивација и
развој на комуникации Дијалог Скопје
63. Здружение на граѓаните за научна и
културна афирмација и презентација
ПРИМАВЕР
64. Здружение на граѓаните за поддршка на
лицата со посебни потреби СОЛЕМ - Скопје
65. Здружение на граѓаните за помош на
бездомниците, социјално загрозените
семејства
66. Здружение на граѓаните за развој на
критичка мисла „Ливада“ Скопје
67. Здружение на граѓаните ЗИП Институт за
политики и добро владеење
68. Здружение на граѓаните Институт 4P
69. Здружение на граѓаните ловечко друштво
ЛД Еребица 2015 Скопје
70. Здружение на граѓаните ФЛОРОЗОН -
Центар за еколошка демократија Скопје
71. Здружение на граѓаните Хотла
72. Здружение на граѓаните Центар за развој
на земјоделството Еко продукт Тетово
73. Здружение на жените Сирма, Куманово
74. Здружение на земјоделците „Плачковички
јорук“ - село Кучица-Карбинци
75. Здружение на лицата со телесен
инвалидитет од Охрид и од Дебарца
МОБИЛНОСТ ОХРИД
76. Здружение на одгледувачите на
автохтоната раса кози „Домашна балканска
коза“
77. Здружение на педагозите и психолозите
Велес
78. Здружение на производителите на еколошко
овошје „Јапонско јаболко“, Валандово
79. Здружение на просветните работници и
заштита на правата на жените и децата ЛИЛ
80. Здружение на професионалците
консултанти Подготвеност за Европа 2020
81. Здружение на Ромите „АВЕНА“
82. Здружение на самостојните куќни
работници ДОРА ДОМ Ново Село
83. Здружение на социјалните работници на
град Скопје
84. Здружение од областа на културата,
уметноста, традицијата и забавата Астерио
85. Здружение Ромска организација на жените
од Македонија „ДАЈА“ - Куманово
86. Здружение Титоисти - Охрид
87. Здружение Транспарентност Македонија
Скопје
88. Здружение Тренинг-центар за личен развој,
комуникација и советување ЛУНА- ТР
89. Здружение Форум - центар за стратешки
истражувања и документација Скопје
90. Здружение Хелтгрупер самит Скопје -
Истражувања од областа на здравството
91. Здружение ХОПС - опции за здрав живот
Скопје
92. Здружение Целор - Центар за локален
развој
93. Здружение Центар за интеркултурен
дијалог Куманово
94. Здружение на граѓаните Месна заедница с.
Леуново, Маврово и Ростуше
95. Извиднички одред ФЕНИКС Прилеп
96. Институт за демократија Социетас цивилис
Скопје
97. Институт за истражување и општествени
иновации - Импакт
98. Институт за општествени и хуманистички
науки - Скопје
99. Институт за социолошки анализи
100. Институт за социолошки истражувања и
одржлив развој

101. Интернет хотлајн-провајдер- Македонија
Internet Hotline Provider Macedonia
102. Истражувачко друштво на студентите
биолози - Скопје
103. Коалиција на здруженијата на граѓани
„Сите за правично судење“ Скопје
104. Културен истражувачко-документациски
центар за Мариово (КИДЦМ) „Калеш Анѓа“
105. Културно здружение Фишта - Гостивар
106. Културно-иновативен клуб Новаци - Новаци
107. Куќа на надежта - Ленче Здравкин
108. М.З. Флоренс Најтингел
109. Македонско монтезори здружение
110. Македонска асоцијација за историја на
медицината (МАИМ)
111. Македонска развојна фондација за
претпријатија (МРФП)
112. Македонски дарителски регистар (МҚДР)
113. Македонско здружение за заштита и
спасување во планина и непристапен терен
114. Меѓународно полициско здружение на
Македонија
115. ИПА Македонија
116. Младинска Асоцијација ИМКА Битола
117. Мозаик - градиме идни хоризонти
118. Невладина организација КХАМ Делчево
119. Новинари за човековите права
120. Хуманитарно здружение за помош и
поддршка на лицата со посебни потреби
Бравура
121. Организација на жените на Општина Битола
- Битола
122. Планет-М Скопје
123. Прв скопски извиднички одред
124. Прва детска амбасада во светот - Меѓаши -
Република Македонија
125. Регионален центар за одржлив развој
126. Регионална ромска образовна младинска
асоцијација
127. Регионално географско друштво Геосфера
128. Ресурсен центар за самохрани родители
МИНУС и ПЛУС – Скопје
129. Ромски културен и едукативен центар
Тернипе МК Делчево
130. Сојуз - Национален совет за родова
рамноправност
131. ТомСло - Хуманитарно здружение на
жените
132. Транспаренси интернешнл-Македонија
133. УСК „Гоце Делчев“ 2014
134. Училишен спортски клуб „Димитрија
Чуповски“ - Велес
135. Федерација на планинарските спортови на
Македонија
136. Фондација Агробизнис иновации
137. Фондација за медиуми и граѓанско
општество Македонски институт за
медиуми
138. Фондација за развој на локалната заедница
Штип
139. Фондација „Ивоте фоундатион“ Скопје
140. Фондација Отворено општество -
Македонија
141. Хуманитарна организација „Помош за
хендикепираните и сиромашните“
142. Хуманитарно и добротворно здружение на
ромската интелигенција - Англунипе
143. Центар за култура, комуникација и
едукација на Ромите „Светла иднина“
Кочани
144. Центар за економски анализи - Скопје
145. Центар за интегриран развој - Охрид
(ЦИРО)
146. Центар за информативна и логистичка
поддршка на граѓаните НОВ КОНТАКТ -
Скопје
147. Центар за одржлив развој на заедницата
148. Центар за одржлив развој на заедницата
ПРОЦИВИК
149. Центар за одржливост и напредна
едукација
150. Центар за поддршка на лицата со
интелектуална попреченост „Порака“ -
Струмица
151. Центар за развој и едукација
152. Центар за развој на ромската заедница
„Баирска светлина“ - Битола
153. Центар за регионални истражувања и
соработка „Студиорум“
154. Центар за ромска заедница „ДРОМ“ -
Куманово
155. Центар за човековите права АМОС Битола
156. Цивил - Центар за слобода

ПРИЛОГ 2.

СТРУКТУРА НА ПРИМЕРОКОТ НА Е-ПРАШАЛНИКОТ

СТРУКТУРА НА ПРИМЕРОКОТ	%
Позиција во организацијата	
Претседател	51%
Директор	17%
Раководител на сектор	4%
Проектен координатор	14%
Проектен асистент	4%
Друго	10%
Тип на здружување на организацијата	
Здружение	92%
Фондација	5%
Сојуз	1%
Организациски облици на странски организации во Република Македонија	1%
Друго	1%
Примарно поле на дејствување	
Добро владеење (демократија, човекови права, владеење на правото)	11%
Меѓународни односи и европски интеграции	3%
Стари лица	1%
Децентрализација	4%
Лица со посебни потреби	9%
Развој на граѓанското општество	8%
Жени и родови прашања	2%
Вработување	10%
Меѓуетнички односи	1%
Животна средина и природни ресурси	13%
Миграции	7%
Образование, наука и истражувања	5%
Култура	8%
Здравје и здравствена заштита	4%
Деца, младинци и студенти	15%
Локација	
Скопје	47%
Надвор од Скопје	53%

Година на основање	
Пред 1990 година	3%
1991 - 2000 година	19%
2001 - 2005 година	21%
2006 - 2010 година	22%
2011 - 2016 година	35%
Број на вработени лица	
Нема вработени лица	58%
1	10%
2-5	24%
6-10	6%
11-20	1%
21-50	1%
Волонтери	
Сте немале волонтери	15%
1-5	37%
6-10	19%
11-20	17%
21-30	5%
31-40	3%
41-80	2%
81-100	3%
Годишен приход за 2015 година во ЕУР	
Помалку од 5.000 ЕУР	50%
Од 5.001 до 10.000 ЕУР	16%
Од 10.001 до 50.000 ЕУР	14%
Од 50.001 до 100.000 ЕУР	8%
Од 100.001 до 500.000 ЕУР	11%
Од 500.001 до 1.000.000 ЕУР	3%
Повеќе од 1.000.000 ЕУР	1%

ПРИЛОГ 3.

СТАНДАРДИ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО МАКЕДОНИЈА 2016

ОБЛАСТ 1. Основни законски загарантирани слободи

Подобласт 1.1. Слобода на здружување

Принцип: Слободата на здружување е загарантирана и слободно практикувана од сите

2. Граѓанските организации дејствуваат слободно без неоправдано вмешување на државата во нивните активности и внатрешното управување.
3. Граѓанските организации можат слободно да бараат и обезбедуваат финансиски ресурси од различни домашни и странски извори за поддршка на нивните активности.

Подобласт 1.2. Други поврзани слободи

Принцип: Слободите на собирање и изразување се загарантирани за сите

1. Претставниците на ГО, индивидуално или преку нивната организација, уживаат слобода на мирно собирање.
2. Претставници на ГО, индивидуално или преку нивните организации уживаат слобода на изразување.
3. Претставниците на граѓанското општество, индивидуално и преку нивни организации, имаат право на безбедно добивање и пренесување информации преку кој било медиум.

ОБЛАСТ 2. Рамка за финансиска одржливост на граѓанските организации

Подобласт 2.1. Даночен/ фискален третман за граѓанските организации и нивните донатори

Принцип: ГО и донаторите уживаат овозможувачки даночен третман

1. Даночните олеснувања се достапни за различни извори на финансирање на ГО.

Подобласт 2.2. Поддршка од државата

Принцип: Државната поддршка за ГО е доделена и искористена на транспарентен и отчетен начин

1. Јавното финансирање е достапно за институционален развој на ГО, проектна поддршка и кофинансирање на ЕУ и други грантови.
2. Јавното финансирање е дистрибуирано на пропишаниот и транспарентен начин.

Подобласт 2.3. Човечки ресурси

Принцип: Државните политики и правната средина поттикнуваат вработување, волонтерство и други ангажмани во ГО

1. Постојат овозможувачки политики и закони за волонтерство.

ОБЛАСТ 3. Односот меѓу Владата и граѓанските организации

Подобласт 3.1. Рамка и практики за соработка

Принцип: Постои стратешки пристап за подобрување на соработката помеѓу државата и ГО и развој на ГО

1. Државата преку политики и стратегии ја препознава важноста за развој и соработка со граѓанскиот сектор.
2. Државата преку работата на своите институции ја препознава важноста на развивањето и соработката со секторот (ГО).

Подобласт 3.2. Вклученост во процеси на креирање политики и донесување одлуки

Принцип: ГО се ефикасно вклучени во политиките и процесот на донесување одлуки

1. Постојат стандарди кои овозможуваат вклучување на ГО во одлучувањето, коишто им овозможуваат на ГО навремено да придонесуваат.

Под-област 3.3. Соработка при обезбедување услуги

Принцип: Постои поддржувачка околина за вклучување на ГО во обезбедувањето услуги

1. Граѓанските организации се вклучени во давање различни услуги и се натпреваруваат за договори со државните институции на еднаква основа како и другите добавувачи.

